

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Mój region w Europie

2013

„Ewaluacja osiągnięcia założonych celów RPO WK-P na lata 2007-2013 (strategicznego i szczegółowych)”

Raport końcowy

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Pracownia Badań Soma
ul. Dominikańska 9, 87-100 Toruń
tel./fax. 56 652 15 72, soma@soma.torun.pl
Toruń, kwiecień 2013

Badanie ewaluacyjne:

Ewaluacja osiągnięcia założonych celów RPO WK-P na lata 2007-2013 (strategicznego i szczegółowych)

Termin realizacji badania:

październik 2012 r. - kwiecień 2013 r.

Raport wykonany przez:

Pracownia Badań Soma z siedzibą w Toruniu

Zespół ewaluacyjny:

dr Monika Kwiecińska-Zdrenka – kierownik badania

Robert John

dr hab. Arkadiusz Karwacki

Izabela Kiwak

Tymon Kokot

© Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Toruń 2013

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu
Plac Teatralny 2
87-100 Toruń

Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi
Wydział Zarządzania RPO
Biuro Ewaluacji RPO
tel. 56 62 18 649
56 62 18 653
www.mojregion.eu

Spis treści

Spis treści.....	3
Streszczenie.....	6
Executive summary	9
1. Wprowadzenie. Kontekst i cele badania.....	13
1.1. Kierunek rozwoju województwa	13
1.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013	13
1.3. Przedmiot i uzasadnienie badania	15
1.4. Cele badania	16
1.5. Obszary badawcze.....	17
1.6. Zakres badania	22
1.6.1. Zakres przedmiotowy	22
1.6.2. Zakres podmiotowy	22
1.6.3. Zakres czasowy	23
1.6.4. Zakres terytorialny.....	23
1.7. Kryteria ewaluacyjne	23
1.8. Przebieg badania oraz źródła informacji.....	23
1.9. Wartość zgromadzonego materiału badawczego.....	31
1.9.1. Wskaźniki jako wiarygodna podstawa oceny poziomu realizacji Programu	31
1.9.2. Wybór i sposób sprawozdawania wskaźników przez beneficjentów	34
2. Ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników	36
2.1. Poziom realizacji wskaźników w Programie.....	36
2.1.1. Wskaźniki horyzontalne.....	36
2.1.2. Wskaźniki produktu i rezultatu dla poszczególnych osi	40
2.2. Poziom realizacji celów strategicznego i szczegółowych RPO WK-P	82
2.2.1. Poziom realizacji celów na podstawie wskaźników Programu	82
2.2.2. Poziom realizacji celów na podstawie wskaźników kontekstowych.....	86
2.3. Wpływ realizacji RPO WK-P na rozwój regionu w ocenie mieszkańców i beneficjentów Programu.....	90
2.3.1. Poziom realizacji RPO WK-P, a ocena atrakcyjności województwa, konkurencyjności gospodarki i regionu oraz poprawy poziomu i jakości życia przez beneficjentów i mieszkańców	93
3. Analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów	113
3.1. Efektywność działań w poszczególnych osiach priorytetowych	113

3.2. Możliwość osiągnięcia wartości docelowej wskaźników dla poszczególnych działań i osi priorytetowych	114
3.3. Czynniki wpływające na efektywność działań.....	118
4. Wnioski. Identyfikacja problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu	121
5. Rekomendacje	124
6. Aneksy. Narzędzia badawcze	130
7. Spis tabel i rysunków	139
7.1. Spis tabel	139
7.2. Spis rysunków	140
8. Dodatkowe źródła informacji	142
8.1. Raporty ewaluacyjne realizowane dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego:	142
8.2. Inne wykorzystywane raporty ewaluacyjne.....	142
8.3. Pozostałe raporty i materiały	143

Wykaz skrótów

Skrót	Pełna nazwa
B+R	badawczo-rozwojowy
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych GUS
CATI	Computer Assisted Telephone Interview, wywiad kwestionariuszowy telefoniczny
CAWI	Computer Assisted Web Interview, wywiad kwestionariuszowy elektroniczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	In-Depth Interview, indywidualny wywiad pogłębiony
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
IZ	Instytucja Zarządzająca
kat. int	kategoria interwencji
KSI SIMIK	Krajowy System Informatyczny System Informatyczny Monitoringu i Kontroli
PE	panel ekspercki
RPO WK-P	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego
SWOT	Strenghts-Weaknesses-Opportunities-Threats, analiza silnych i słabych stron, szans i zagrożeń
UM WK-P	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
URPO	Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego

Streszczenie

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania pn. *Ewaluacja osiągnięcia założonych celów RPO WK-P na lata 2007-2013 (strategicznego i szczegółowych)*. Przedmiotem badania była ocena stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznego i szczegółowych dla RPO WK-P na lata 2007-2013.

Cel główny badania - ocena stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznego i szczegółowych dla RPO WK-P na lata 2007-2013 (wg stanu na dzień 1.02.2013r.) zrealizowano poprzez podjęcie następujących przedsięwzięć:

- 1) ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników,
- 2) analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów,
- 3) identyfikacja problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu.

Struktura raportu odpowiada tym szczegółowym celom badania.

Część merytoryczną raportu poprzedzono omówieniem metodologii badania.

Metodologia badania

W badaniu wykorzystano uzupełniające się źródła informacji wraz z metodami ich gromadzenia, wśród których wymienić należy:

- materiały zastane: dokumenty Programowe (RPO, URPO wraz z załącznikami), dane monitoringowe, sprawozdania roczne i półroczne; raporty z badań ewaluacyjnych, dane statystyczne,
- materiały empiryczne, wywiady z:
  - mieszkańcami (600 wywiadów kwestionariuszowych telefonicznych),
  - beneficjentami (306 wywiadów kwestionariuszowych elektronicznych),
  - pracownikami IZ (10 wywiadów indywidualnych pogłębionych),
  - ekspertami oceniającymi projekty (3 wywiady indywidualne pogłębione),
  - ekspertami reprezentującymi instytucje stymulujące i/lub oceniające rozwój regionu (panel ekspercki).

Zebrany materiał umożliwia poprawne wnioskowanie ze względu na sposób doboru materiału (próbą zupełną), a w przypadku części empirycznej na sposób doboru próby do badania (próbą reprezentatywną mieszkańców oraz próbą reprezentatywną beneficjentów). Kolejne części raportu odpowiadają celom szczegółowym badania. Rozdział pierwszy zawiera informacje o metodologii badania. Rozdział drugi poświęcony jest ocenie stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników, statystyk publicznych oraz przez pryzmat opinii mieszkańców i beneficjentów. W rozdziale trzecim przeprowadzono analizę poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów, w rozdziale czwartym natomiast dokonano identyfikacji problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu.

Ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników

W rozdziale drugim zaprezentowano rezultaty analizy wartości wskaźników horyzontalnych oraz produktu i rezultatu dla poszczególnych osi. Autorzy raportu kolejno omawiają wartości wskaźników z uwzględnieniem poszczególnych działań w ramach osi priorytetowych. Wartości wskaźników horyzontalnych, jak i dla osi wskazują na wysoki poziom zaawansowania Programu. Wśród osi priorytetowych o największym znaczeniu dla rozwoju regionu (oś 1: Rozwój infrastruktury technicznej i 5: Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw) obserwujemy pewną dysharmonię. Pierwsza z nich realizowana jest bardzo sprawnie i nie ma zagrożeń dla osiągnięcia założonych wskaźników (z wyjątkiem pojedynczych – jak liczba wybudowanych obwodnic). Z kolei cele osi 5 są, jak dotąd, zrealizowane na umiarkowanym poziomie – można jednak zakładać, że zwiększy się on do poziomu wyższego niż średni między innymi dzięki rzetelnemu sprawozdaniu osiągniętych wskaźników. Osie 3 (Rozwój infrastruktury społecznej) i 6 (Wsparcie rozwoju turystyki), o wyższym niż umiarkowanym wpływie na rozwój regionu, już teraz – bez wykorzystania w pełni alokacji – osiągnęły zakładany poziom. Wreszcie w grupie trzeciej osi, inwestycji o najmniejszej sile oddziaływania na rozwój regionu (oś 2: Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska, 4: Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego i 7: Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy), obserwujemy wyższy niż przeciętny poziom realizacji założeń.

Należy przy tym podkreślić podstawowe ograniczenie dla wnioskowania, jakim jest opieranie analiz na wskaźnikach, które pochodzą jedynie z deklaracji (umów) beneficjentów, niekoniecznie zaś wskazują na stan faktyczny. Potwierdzenie tej wątpliwości uzyskujemy też w badaniu beneficjentów, których cechuje stosunkowo niska świadomość istoty wskaźników, które mają oddawać charakter i poziom zrealizowanych celów projektu.

W rozdziale tym pokazujemy także, w jakim stopniu zrealizowane zostały cele RPO WK-P odwołując się do trzech źródeł informacji: wskaźników Programu, wskaźników kontekstowych oraz ocen samych mieszkańców i beneficjentów. Analiza wskaźników pozwala sądzić, że cele RPO WK-P w 2013 roku będą zrealizowane na poziomie 92,11%, a przy efektywnym wykorzystaniu pozostałej alokacji – 95,49%. Wprawdzie dynamika rozwojowa jest umiarkowana (na co wskazują przywoływane dane statystyczne), ale jest odczuwalna i doceniana przez mieszkańców regionu.

Analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów

W części trzeciej raportu wskazujemy, jaka jest relacja między poniesionymi nakładami a uzyskanymi efektami. Analiza ta odwołuje się do wskaźników poszczególnych działań i osi. W efekcie analizy wyodrębniono trzy grupy działań:

1. te, dla których alokacja jest wystarczająca, aby osiągnąć założone cele – w których pojawia się nadwyżka środków w stosunku do potrzeb (1.1, 1.2, 1.4, 2.4, 2.5, 2.6, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 5.3, 5.5, 5.6, 6.1.),
2. te, które niemal wyczerpały lub przekroczyły już pełną kwotę przyznanej alokacji i nie wystarczyła ona do pełnej realizacji założeń (1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 4.3, 5.1, 5.2, 5.4, 7.1, 7.2),
3. te, które przekroczyły pełną kwotę alokacji i osiągnęły założony cel (3.1, 6.2).

Każda z tych grup działań wymaga odrębnego planu napraw. Pierwsza z nich wymaga dużej aktywności ze strony IZ polegającej na ogłoszeniu i skutecznym przeprowadzeniu kolejnych (ostatnich) konkursów. Druga wymaga z jednej strony uzupełnienia wskaźników przez beneficjentów, a z drugiej przesunięcia środków na kontraktację z tych obszarów, które nie są zagrożone.

W rozdziale omówione są także czynniki wpływające na efektywność działań (definiowane przez badanych ekspertów), zależne od Instytucji Zarządzającej i od niej niezależne.

Identyfikacja problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu

W części czwartej raportu podjęto próbę zidentyfikowania problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu oraz zakresu możliwych działań naprawczych stosowanych dotąd przez IZ wraz z próbą oceny ich skuteczności w oparciu o opinie badanych ekspertów.

Raport kończy rozdział podsumowujący, obejmujący wnioski i rekomendacje z badania.

Raport uzupełnia aneks, zawierający narzędzia badawcze.

Executive summary

The report summarizes findings of the research entitled *Evaluation of achieving the assumed goals within ROP K-PV 2007-2013 (strategic and specific ones)*. The objective of the research was to evaluate the level of achieving the assumed goals, strategic and specific, in the ROP K-PV 2007-2013.

The primary objective of the research – the evaluation of achieving the assumed strategic goal and specific ones for ROP K-PV 2007-2013 (on the basis of the data from 01.02.2013) was accomplished by carrying out the following procedures:

- 4) assessment of the level of achieving the strategic and specific assumed goals of ROP K-PV 2007-2013 in relation to the achieved target values of indicators,
- 5) analysis of the expenditures in relation to the results,
- 6) identification of the problems and threats in the process of gaining the objectives of the Programme.

The structure of the report corresponds to specific objectives of the research.

The description of the methodology is included in the first part of the report.

Methodology of the research

Complementing data sources and methods of acquiring them were applied in the research process.

The following data sources were used in the research process:

- documents and statistics: documents of the Programme (ROP, the description of specific priorities for Kujawsko-Pomorski Voivodeship and enclosed attachments), monitoring data, annual and six-month reports, reports of the assessment, statistic data
- research materials, interviews with:

- inhabitants (600 phone questionnaire interviews),
- beneficiaries (306 email questionnaire interviews),
- employees of MA (10 in-depth individual interviews),
- experts who evaluate the projects (3 in-depth individual interviews),
- experts who represent institutions which stimulate and/or evaluate the development of the region (panel of experts).

The acquired material allows to reach reasonable conclusions due to the method of collecting material (complete sample) and, in case of the research process, due to the proper sample selected for the research (representative sample of inhabitants and beneficiaries)

Subsequent parts of the report correspond to the specific objectives of the research. After methodological introduction, the second chapter provides an assessment of achieving the assumed strategic goal and specific ones within ROP K-PV 2007-2013 with respect to achieving the target values of indicators, public statistics and appraisal given by the inhabitants and beneficiaries. The third chapter provides the analysis of the expenditures in relation to the results. The forth chapter identifies problems and threats for achieving the goals of the Programme.

The assessment of achieving the strategic goal and specific ones within ROP K-PV 2007-2013 by achieving the target values of indicators

The second chapter presents the results of analyzing the value of horizontal indicators as well as the product and results for particular axes. The authors of the report describe the values of the indicators taking into consideration measures carried out within priority axes. The values of the horizontal indicators and the axes imply that the implementation of the Program is at advanced level. However, the priority axes, which are crucial for the development of the region (axis 1: Development of technical infrastructure and axis 5: Increase of competitiveness of companies), demonstrate certain disharmony. Consequently, the first one is implemented efficiently and is heading for achieving the target values of the indicators (with the exception of some – e.g. the number of bypass roads). Meanwhile, the objectives of the axis 5 have reached a moderate level of advancement – however, it can be assumed that it will increase above the medium level after the achieved indicators are reported. The axes 3 (Development of social infrastructure) and 6 (Support for the development of tourism), both of a higher than moderate impact on the development of the

region, achieved the target values without using up the allocation. Finally, in the third group of the axes, the investment which has the least important impact on the regional development (axis 2: Maintenance and rational utilization of environment, 4: Development of the infrastructure of information society, 7: Support for changes in the cities and areas requiring renovation), higher than average achievement of the target values is observed.

However, the drawbacks of the analysis should be mentioned here since it is based only on the indicators declared by the beneficiaries (in the contracts) and do not necessarily reflect the facts. The doubts raised after having the beneficiaries interviewed as they are not fully aware of a role of the indicators which are supposed to illustrate the character and value of the achieved targets.

The second chapter provides the information on the level of the achieved objectives of ROP K-PV considering three data sources: indicators of the Programme, contextual indicators and assessments made by inhabitants and beneficiaries. The analysis of the indicators implies that 92% of objectives of ROP K-PV will be achieved in 2013. Although the dynamics of development is moderate (which is demonstrated by the statistics), it is noticed and appreciated by the inhabitants of the region.

Analysis of the expenditures in relation to the results

The third part of the report consists of the relation between the expenditures and the results. The analysis bases on the indicators of particular Programmes and axes. Consequently three groups of Programmes are defined:

1. ones whose allocation is sufficient to achieve the target values – surplus of the allocation in relation to the needs (1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 4.3, 5.1, 5.2, 5.4, 7.1, 7.2),
2. ones which used up or exceeded the earmarked allocation and it was not sufficient to achieve the target values (1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 4.3, 5.1, 5.2, 5.4, 7.1, 7.2),
3. ones which exceeded the allocation and reached the target values (3.1, 6.2).

Each of these groups needs a different plan of corrective measures. The first group requires the measures taken by MA in order to call for and carry out effectively (the last) contests. The second needs the indicators to be complemented by beneficiaries. At the same time, the allocation should be relocated to enable contracts in the areas which are not threatened.

The chapter also analyses the factors which have an impact on the effectiveness of the projects (defined by the surveyed experts) and are dependent and independent on the MA.

Identification of problems and threats for the process of gaining the objectives of the Programme

The forth part of the report identifies the problems which threaten to achieve the objectives of the Programme and the range of possible corrective measures which were carried out by MA. Moreover, it attempts to evaluate the measures on the basis of the opinions of the surveyed experts.

The report ends with the summary which contains the conclusions and recommendations.

The report is complemented by annex which consists of the tools.

1. Wprowadzenie. Kontekst i cele badania

1.1. Kierunek rozwoju województwa

Podstawowym dokumentem Programowym rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego jest *Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020* przyjęta Uchwałą nr XLI/586/05 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 grudnia 2005 r.¹ Jej obecna koncepcja opiera się o model rozwoju zakładający wzmacnianie regionalnego bieguna wzrostu i jego kreatywne oddziaływanie na procesy rozwojowe w otoczeniu. W kujawsko-pomorskim takim biegunem wzrostu jest aglomeracja miejska z głównymi ośrodkami Bydgoszczą i Toruniem. Jej centralne położenie w obszarze województwa ułatwia zarówno dostęp do skoncentrowanych w niej prorozwojowych zasobów, jak i sprzyja kooperacyjnym powiązaniom z regionalnym otoczeniem.

Celem nadrzędnym Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2020 jest poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Strategia postuluje działania w trzech priorytetowych obszarach: rozwoju nowoczesnej gospodarki, unowocześniania struktury przestrzenno-funkcjonalnej regionu oraz odpowiedniego rozwoju zasobów ludzkich.

Strategicznymi działaniami w sferze bezpośrednio gospodarczej są: kreowanie warunków przedsiębiorczości i upowszechnianie innowacji, wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej oraz promocja rozwoju turystyki.

Założenia strategiczne znajdują odzwierciedlenie w zapisach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (dalej RPO WK-P), który stanowi jeden z instrumentów realizacji założonych celów rozwojowych w strategii.

1.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013

Celem strategicznym RPO WK-P na lata 2007-2013 jest **poprawa konkurencyjności województwa oraz zapewnienie spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego**

¹ Obecnie trwają prace nad aktualizacją dokumentu.

obszaru. Cel ten jest zgodny z celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, który brzmi „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”. Realizacja celu spowoduje wzmocnienie społeczno-gospodarczej roli województwa w kraju, wzrost zatrudnienia, zwiększenie dochodów mieszkańców i poprawę ich poziomu życia oraz zmniejszenie różnic w rozwoju społecznym i gospodarczym pomiędzy obszarami, w tym obszarami wiejskimi i miejskimi².

Cel strategiczny Programu jest realizowany przez następujące cele szczegółowe:

1. **Zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego** jako obszaru aktywności gospodarczej, lokalizacji inwestycji, miejsca atrakcyjnego dla zamieszkania i wypoczynku zarówno dla mieszkańców regionu, jak i turystów. Realizacja celu zakłada w szczególności zdecydowaną poprawę infrastruktury technicznej komunikacyjnej (drogowej, kolejowej, lotniczej) oraz infrastruktury ochrony środowiska. Szczególnie istotnym jest zwiększenie spójności komunikacyjnej ośrodków centralnych aglomeracji Bydgoszczy i Torunia, wzmocnienie ich powiązań z regionem i otoczeniem zewnętrznym. Do osiągnięcia tego rezultatu niezbędne są komplementarne przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury transportowej w województwie zamierzone w ramach polityki regionalnej państwa.
W realizacji tego celu biorą udział przedsięwzięcia wykonywane w ramach osi priorytetowej 1. Rozwój infrastruktury technicznej oraz osi 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska.
2. **Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu**, co oznacza w szczególności wzrost przedsiębiorczości mieszkańców i poziomu innowacyjności przedsiębiorstw. Jego realizacja wymaga zwiększenia aktywności sektora obsługi biznesu, wzrostu zdolności przedsiębiorstw do stosowania nowych technologii, współpracy przedsiębiorstw z sektorem B+RT. W realizacji celu niezbędny jest rozwój infrastruktury informatycznej (sieci szerokopasmowych) umożliwiającej powszechny dostęp do Internetu, przepływ informacji warunkującej postęp naukowo-techniczny

---

² Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Załącznik do Uchwały nr 70/1519/2011 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 14.12.2011 r., s. 48.

i rozwój gospodarczy, rozwijanie e-usług. Realizacja celu zakłada rozwój usług turystycznych w kierunku podniesienia standardu ich świadczenia oraz tworzenia nowych atrakcyjnych produktów turystycznych.

Do realizacji założonego celu przyczyniają się wszelkie działania w ramach osi priorytetowej 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, osi 5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw oraz osi priorytetowej 6. Wsparcie rozwoju turystyki.

3. **Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców**, to jest poprawa infrastruktury społecznej w aspekcie podniesienia jakości świadczonych usług, w szczególności szkolnictwa wyższego oraz specjalistycznych usług medycznych. Realizacja celu zakłada również ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów z różnych przyczyn odstających w rozwoju, w tym „zaniedbanych” części obszarów miejskich, obszarów, które należy przystosować do nowych funkcji, jak np. byłych terenów przemysłowych i byłych terenów wojskowych³.

Do osiągnięcia założonego celu strategicznego przyczyniają się działania realizowane w ramach osi priorytetowej 3. Rozwój infrastruktury społecznej oraz osi 7. Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy.

Program realizowany jest w ramach 7 merytorycznych osi priorytetowych, obejmujących szczegółowe działania. Analiza wpływu działań na realizację celów osi oraz celów szczegółowych i strategicznego Programu dokonana w RPO WK-P⁴ wskazuje, że działania te mogą w różnym stopniu warunkować pomyślny finał realizacji Programu.

1.3. Przedmiot i uzasadnienie badania

Przedmiotem niniejszego badania była ocena stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznego i szczegółowych dla RPO WK-P na lata 2007-2013.

³ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Załącznik do Uchwały nr 70/1519/2011 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 14.12.2011 r., s. 49-50.

⁴ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Załącznik do Uchwały nr 70/1519/2011 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 14.12.2011 r., s. 51.

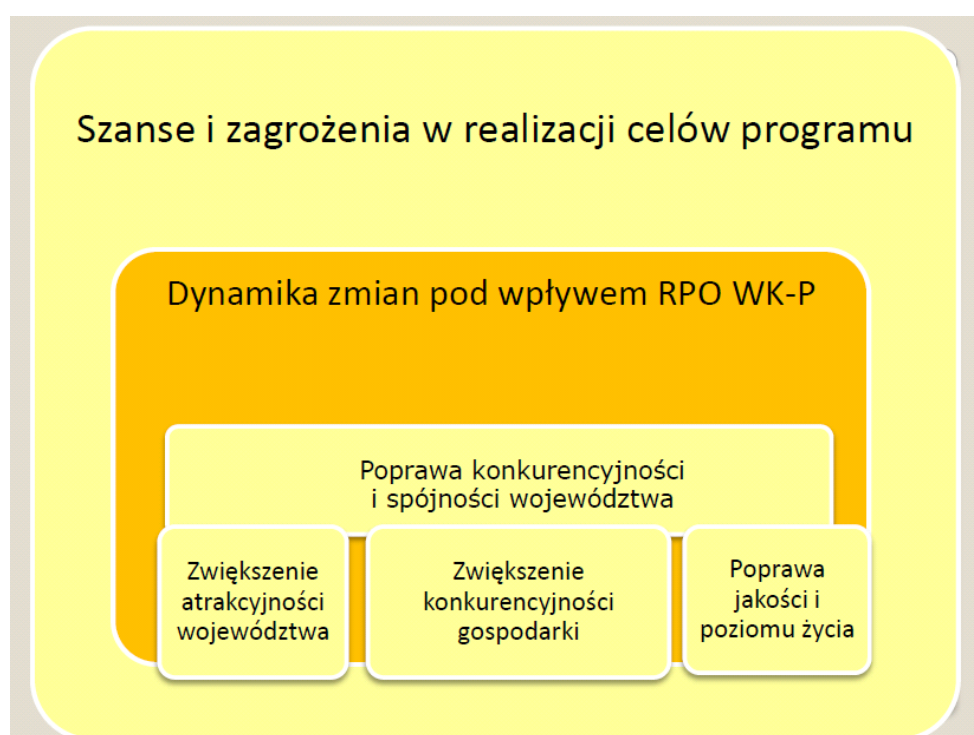
Badanie ewaluacyjne miało za zadanie ocenić dotychczasową realizację zakładanych w Programie celów, sprawdzić, czy podejmowane działania przynoszą spodziewane wyniki oraz czy przeznaczone środki zostały wydatkowane w sposób zaplanowany i efektywny.

Elementem ewaluacji było również uchwycenie zmian w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu, które zaszły w wyniku realizacji Programu.

Ważnym rezultatem badania miało być ustalenie, czy podjęte dotąd działania są wystarczające, czy zagrażają osiągnięciu wspomnianych celów.

Relacje między tymi składowymi, stanowiącymi przedmiot badania, pokazuje rys. 1.

Rysunek 1. Przedmiot badania

Źródło: Opracowanie własne, Toruń 2012.

1.4. Cele badania

Celem głównym badania była ocena stopnia osiągnięcia założonych celów strategicznego i szczegółowych dla RPO WK-P na lata 2007-2013 (wg stanu na dzień 1.02.2013 r.⁵). Cel główny badania zrealizowano poprzez podjęcie następujących przedsięwzięć (**cele szczegółowe badania**):

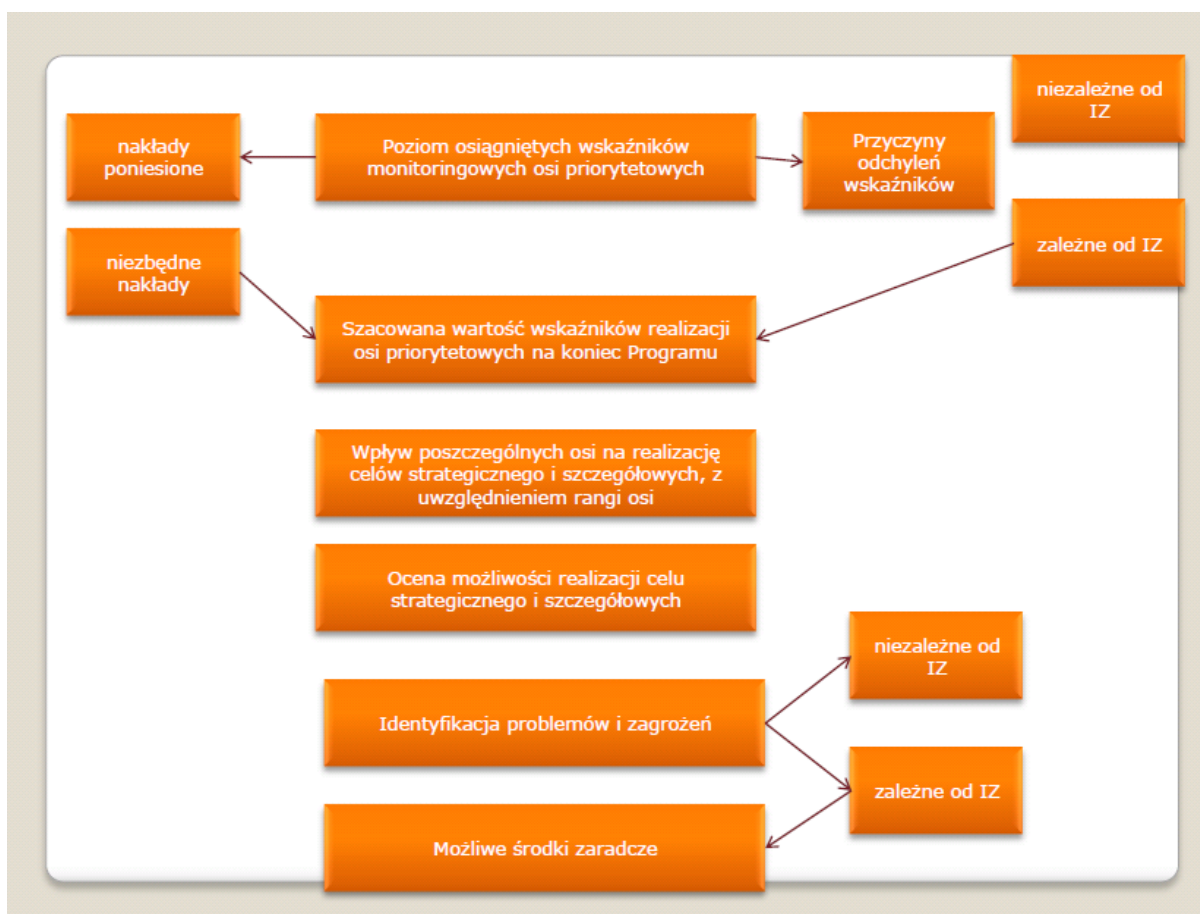
⁵ Pierwotnie analizy miały odnosić się do danych na koniec III kwartału 2012 r., dla podniesienia poziomu trafności analizy rozszerzono okres objęty badaniem do 1.02.2013 r.

- 1) Ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników.
- 2) Analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów.
- 3) Identyfikacja problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu.

Powyższe cele są ze sobą powiązane i powinny być realizowane sekwencyjnie, co obrazuje poniższy rysunek (rysunek 2).

Rysunek 2. Koncepcja badania

Źródło: Opracowanie własne, Toruń 2012.

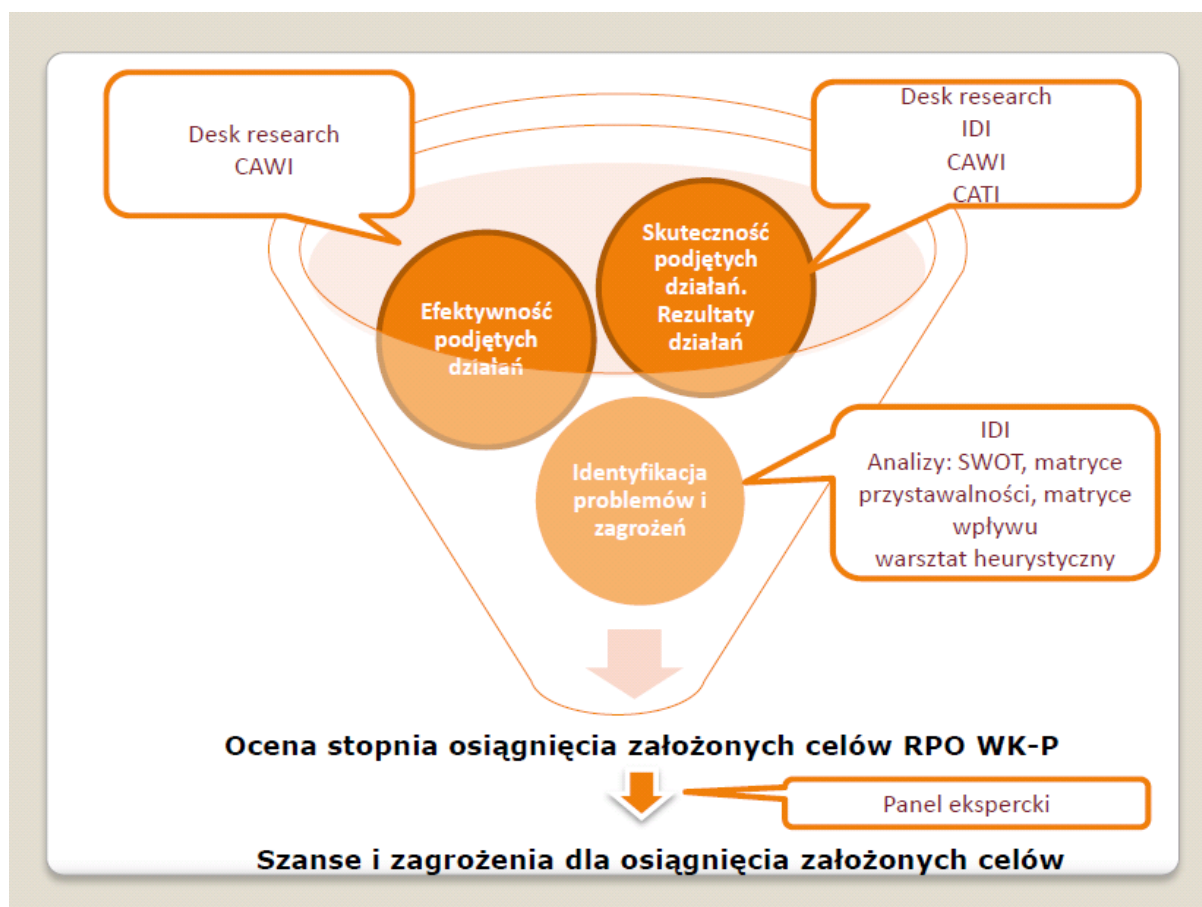
1.5. Obszary badawcze

Osiągnięcie celów badania wymagało zastosowania odpowiedniej procedury badawczej i wykorzystania odrębnych metod badania.

Pierwszy etap badania, służący ocenie stopnia osiągniętych wartości wskaźników wykonano w oparciu o pogłębione badania dokumentów (**desk research**). Głównym źródłem

informacji na tym etapie były dane pochodzące z monitoringu oraz sprawozdawczości RPO WK-P. Dodatkowo, w celu zrozumienia przyczyn poziomu realizacji zakładanych wartości wskaźników oraz oceny szans na ich realizację przeprowadzono **wywiady kwestionariuszowe CAWI** z beneficjentami Programu. Pozwoliły one ustalić, w jaki sposób dokonywany był dobór produktów i rezultatów działań, ale także jak prowadzona jest sprawozdawczość z ich realizacji. Ustalenia te pomogły rozstrzygnąć, na ile trafny jest obraz realizacji RPO WK-P budowany na bazie wskaźników monitoringowych. Obserwacje beneficjentów uzupełniono o **indywidualne wywiady pogłębione** w zakresie m.in. oceny czynników zależnych i niezależnych od IZ, które wpływają na poziom realizacji poszczególnych osi. Diagnoza połączona z analizą oddziaływania poszczególnych osi na realizację celów RPO WK-P, rozszerzono w oparciu o **wywiady kwestionariuszowe CATI** z mieszkańcami regionu o informację, jak (subiektywnie) postrzegany jest wpływ RPO WK-P na osiągnięcie celów strategicznego i szczegółowych Programu.

Rysunek 3. Dobór metod do poszczególnych obszarów badań

Źródło: Opracowanie własne, Toruń 2012.

Drugi etap badania (analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów) to analizy ekonomiczne efektywności podjętych działań na podstawie **desk research** (analizy dokumentów), to znaczy odtworzenie już poniesionych wydatków i oszacowanie nakładów niezbędnych do zrealizowania zakładanych wskaźników. Część analityczną tego etapu badania uzupełniły **wywiady kwestionariuszowe CAWI** z beneficjentami. Informacje uzyskane w wywiadach pozwalają na ocenę popytu na realizację poszczególnych działań przy przewidzianych na nie nakładach, co również wpływa na szanse osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników.

Podsumowaniem dwóch pierwszych etapów badania była analiza szacunkowa dla zakładanych wartości wskaźników w poszczególnych osiach. Wynik tej analizy połączony z analizą czynników ekonomicznych i społecznych wpływających na możliwość realizacji RPO WK-P był podstawą do wnioskowania o tym, na ile możliwa była i jest realizacja celów strategicznego i szczegółowych Programu.

Tak przygotowana diagnoza była przedmiotem analizy służącej rozpoznaniu zagrożeń dla realizacji celów Programu. Analiza ta bazowała również na ocenach dokonanych przez ekspertów wybranych (kluczowych dla realizacji celów) dziedzin rozwoju regionu. Ta grupa badanych w **indywidualnych wywiadach pogłębionych** dokonywała ocen wpływu czynników zewnętrznych wobec Programu na możliwości realizacji jego celów.

Wyniki tych analiz były przedmiotem **panelu eksperckiego**, który służył z jednej strony ocenie trafności wnioskowania zastosowanego w badaniu, z drugiej natomiast wypracowaniu rekomendacji z badania.

Poniżej przedstawiony został opis celów szczegółowych badania:

1) Ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników

Ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego i celów szczegółowych wymagała zastosowania metody iteracyjnej, polegającej na tym, że w kolejnych przybliżeniach, w sposób stopniowy, powstawała diagnoza. Przybliżenia te tworzone dla każdej osi i każdego działania. Dopiero tak szczegółowa analiza pozwoliła na wnioskowanie na poziomie ogólnym. Diagnoza na tym etapie obejmowała następujące elementy:

a) Wyliczenie wartości wskaźników monitoringowych:

- a. ocena powodów niskiego lub wysokiego stopnia realizacji wskaźników (z uwzględnieniem przyczyn zależnych i niezależnych od IZ);
  - b. ocena wpływu stopnia realizacji poszczególnych osi na realizację celu strategicznego i celów szczegółowych.
- b) Symulacja stopnia realizacji celów strategicznego i szczegółowych przy przyjętych wartościach szacunkowych wskaźników monitoringowych.

Pytania badawcze, które rozstrzygano w tej części badania:

- 1) W jakim stopniu osiągnięto wskaźniki horyzontalne, wskaźniki produktu i rezultatu w poszczególnych osiach priorytetowych i działaniach?
- 2) Na ile wskaźniki monitoringowe odzwierciedlają rzeczywiste skutki realizowanych działań? Czy sposób doboru, wyboru i sprawozdawania realizacji wskaźników wpływa na wykazywany postęp realizacji RPO?
  - a. W jaki sposób dobierane są wskaźniki przez beneficjentów?
  - b. Jak sprawozdawane są wskaźniki przez beneficjentów?
  - c. Czy beneficjenci mają świadomość konieczności sprawozdawania wskaźników produktu i rezultatu?
- 3) Jakie są wartości szacunkowe osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników dla poszczególnych osi i działań?
- 4) Czy poziom realizacji zakładanych wartości wskaźników sprzyja spójności społecznej i gospodarczej regionu?
- 5) W jakim stopniu, w opinii mieszkańców regionu, pod wpływem RPO WK-P zmieniła się atrakcyjność województwa, w szczególności atrakcyjność inwestycyjna regionu, konkurencyjność gospodarki i regionu oraz poprawiły się poziom i jakość życia?
- 6) Jakie czynniki makroekonomiczne i społeczne wpływają na obserwowane zmiany rozwoju regionu?
- 7) Jak realizacja zakładanych wartości wskaźników RPO WK-P dla poszczególnych osi wpływa na realizację celów strategicznego i szczegółowych?

2) Analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów

Podobnie, jak w przypadku 1 szczegółowego obszaru badawczego zastosowano metodę przybliżeń – analizy prowadzono dla poszczególnych wskaźników i działań, następnie dla osi na które się one składają, wreszcie osie porównywane były ze względu na efektywność. Wszystkie te ustalenia pozwoliły rozstrzygnąć, jaką wartość docelową mogą osiągnąć wskaźniki osi priorytetowych przy obecnej efektywności podejmowanych działań.

Pytania badawcze, które rozstrzygane były w tej części badania:

- 1) Jaka jest efektywność działań w poszczególnych osiach priorytetowych? Czy występują różnice efektywności pomiędzy poszczególnymi osiami priorytetowymi?
- 2) Co wpływa na wysoką lub niską efektywność działań?
  - a. Jak na efektywność działań wpływają przedsięwzięcia podejmowane przez IZ RPO?
  - b. Jaka jest efektywność działań zależnie od typu beneficjenta (reprezentowanego sektora, branży, zasięgu działalności, lokalizacji w województwie)?
- 3) W jakim stopniu efektywność działań przekłada się na postrzeganie przez beneficjentów i mieszkańców zmian w postaci zwiększenia atrakcyjności województwa, konkurencyjności gospodarki i regionu oraz poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców?
- 4) Jaka jest możliwa do osiągnięcia wartość docelowa wskaźników dla poszczególnych osi priorytetowych przy pozostałej alokacji po uwzględnieniu średniego kosztu jednostki poszczególnych wskaźników?

3) Identyfikacja problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu

Ostatnim obszarem badania było (na podstawie panelu eksperckiego oraz warsztatu heurystycznego) rozpoznanie tych działań, w ramach osi priorytetowych, które stanowią zagrożenie dla realizacji celów, a które szanse – to znaczy jak ich realizacja na dotychczasowym poziomie skuteczności i efektywności wpłynie na możliwość realizacji celów strategicznego i szczegółowych RPO WK-P.

Pytania stawiane w tej części badania to:

- 1) Czy założone w RPO WK-P cele strategiczny i szczegółowe zostaną osiągnięte?

- 2) Czy bieżący stan realizacji Działań/Osi priorytetowych gwarantuje osiągnięcie założonych celów?
- 3) W jakich sferach ujawniają się zagrożenia/trudności/bariery dla ich osiągnięcia?
  - a. Które z nich są zależne od IZ?
  - b. Które z nich są niezależne od IZ?
  - c. Jakie działania naprawcze dotąd stosowano?
- 4) Jakie działania należy przedsięwziąć, żeby zwiększyć szanse na skuteczne osiągnięcie celów RPO WK-P w sferach zależnych od IZ?

1.6. Zakres badania

1.6.1. Zakres przedmiotowy

Przedmiotem badania była ocena dotychczasowego poziomu realizacji RPO WK-P na lata 2007-2013. Przeprowadzone analizy pozwoliły na podstawie dokumentów Programowych (RPO WK-P, uszczegółowień, instrukcji, wytycznych, harmonogramów konkursów, itp.) oraz danych monitoringowych Programu ocenić, na ile osiągnięto założone cele oraz jakie są szersze efekty jego wdrażania.

1.6.2. Zakres podmiotowy

Dla właściwego przeprowadzenia badania docierano do następujących grup respondentów:

- pracownicy IZ RPO WK-P zajmujący się monitorowaniem, analizą i sprawozdawczością realizacji Programu;
- pracownicy IZ RPO WK-P zajmujący się zarządzaniem i wdrażaniem RPO WK-P;
- pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego odpowiedzialni za analizy rozwoju społecznego i ekonomicznego regionu;
- eksperci dokonujący oceny merytorycznej projektów zgłoszonych do dofinansowania w ramach RPO WK-P;
- eksperci, przedstawiciele IOB oraz świata nauki diagnozujący czynniki rozwoju regionu;
- beneficjenci RPO WK-P, których projekty okazały się najbardziej efektywne i szczególnie wpłynęły na atrakcyjność regionu;
- mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego.

1.6.3. Zakres czasowy

Badaniem objęto okres od początku realizacji RPO WK-P (z uwzględnieniem diagnozy dla RPO WK-P z 2006 roku) do 1.02.2013 r. (to jest do momentu zakończenia prac badawczych). Pierwotnie badanie miało obejmować okres od początku realizacji Programu do końca października 2012 r. (moment podpisania umowy). W wyniku sugestii powstałych zarówno podczas konsultacji z Zamawiającym, specjalistami uczestniczącymi w panelu eksperckim oraz dyskusji wewnętrznych zespołu badawczego ostatecznie rozszerzono zakres czasowy badania o cztery miesiące.

1.6.4. Zakres terytorialny

Badanie obejmowało swoim zasięgiem obszar województwa kujawsko-pomorskiego.

1.7. Kryteria ewaluacyjne

Głównymi kryteriami oceny w trakcie przeprowadzania badania były:

a) **Trafność/adekwatność**

Ocena, w jakim stopniu projekty realizowane w ramach RPO WK-P przyczynią się do realizacji celów poszczególnych Osi priorytetowych.

b) **Skuteczność**

Ocena, czy bieżący stan realizacji Działań gwarantuje realne osiągnięcie założonych celów RPO WK-P na lata 2007-2013.

c) **Efektywność**

Ocena efektywności podejmowanych działań i wpływu poniesionych nakładów na realizację celów Programowych.

1.8. Przebieg badania oraz źródła informacji

Wykaz podstawowych dokumentów i wykorzystywanej literatury:

Badanie dokumentów obejmowało wszystkie dostępne dokumenty wyznaczające ramy prawne i organizacyjne dla podejmowanych działań, w szczególności:

- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013;

- ✓ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (Uszczegółowienie RPO);
- ✓ Załącznik III do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 – Zestawienie wskaźników monitorowania dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013;
- ✓ Załącznik V do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 – Kryteria Oceny Projektów;
- ✓ Załącznik nr 1 do Instrukcji wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach RPO WK-P – wskaźniki dodatkowe;
- ✓ Załącznik nr 2 do Instrukcji wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach RPO WK-P – Wskaźniki obowiązkowe monitorowania wynikające z Prognozy oddziaływania na środowisko RPO WK-P;
- ✓ Sprawozdania (roczne i półroczne) z realizacji Programu;
- ✓ Dane statystyczne;
- ✓ Dane monitoringowe.

Wywiady indywidualne (IDI) przeprowadzono z pracownikami Urzędu Marszałkowskiego:

- ✓ Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi – 4 osoby
- ✓ Departament Wdrażania RPO – 2 osoby
- ✓ Departament Planowania Regionalnego – 2 osoby
- ✓ Departament Transportu Publicznego – 1 osoba
- ✓ Departament Infrastruktury Drogowej – 1 osoba

oraz

- ✓ Ekspertami oceniającymi projekty – 3 osoby.

Wywiad telefoniczny wspomagany komputerem (CATI) (Computer Assisted Telephone Interview) z mieszkańcami województwa kujawsko-pomorskiego.

Zrealizowano 600 wywiadów telefonicznych z dorosłymi mieszkańcami województwa kujawsko-pomorskiego. Próba obliczona została na podstawie ogólnej liczby dorosłych mieszkańców województwa i miała charakter reprezentatywny, dobór kwotowy,

proporcjonalny (uwzględnione zostały proporcje dotyczące cech społecznych badanych, takich jak: wiek, płeć, miejsce zamieszkania).

W badaniu empirycznym zrealizowano w pełni założenia dotyczące struktury próby (patrz tab. 1-3).

Tabela 1. Proporcje w próbie z uwzględnieniem miejsca zamieszkania

Lokalizacja	Liczba badanych
Województwo, w tym:	600
Podregion bydgosko-toruński, w tym:	220
Powiat bydgoski	30
Powiat toruński	28
Miasto na prawach powiatu – Bydgoszcz	103
Miasto na prawach powiatu – Toruń	59
Podregion grudziądzki	155
Powiat brodnicki	22
Powiat chełmiński	15
Powiat golubsko-dobrzyński	13
Powiat grudziądzki	11
Powiat sępoleński	12
Powiat świecki	29
Powiat tucholski	14
Powiat wąbrzeski	10
Miasto na prawach powiatu – Grudziądz	29
Podregion włocławski, w tym:	225
Powiat aleksandrowski	16
Powiat inowrocławski	47
Powiat lipnowski	19
Powiat mogileński	14
Powiat nakielski	25
Powiat radziejowski	12
Powiat rypiński	13
Powiat włocławski	25
Powiat żniński	20
Miasto na prawach powiatu – Włocławek	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS (stan za 30.12.2010).

Tabela 2. Proporcje w próbie z uwzględnieniem wieku mieszkańców

Lokalizacja	Wiek						
	18-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65 i więcej	ogółem
Województwo – ogółem, w tym:	125	116	96	115	49	99	600
Podregion bydgosko-toruński	45	45	33	42	18	37	220
Podregion grudziądzki	34	29	26	29	12	25	155
Podregion włocławski	46	42	37	44	19	37	225

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS (stan za 30.12.2010).

Tabela 3. Proporcje w próbie z uwzględnieniem płci mieszkańców

Lokalizacja	Płeć		
	kobiety	mężczyźni	ogółem
Województwo – ogółem, w tym:	312	288	600
Podregion bydgosko-toruński	117	103	220
Podregion grudziądzki	79	76	155
Podregion włocławski	116	109	225

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS (stan za 30.12.2010).

Wywiady kwestionariuszowe (CAWI) przeprowadzano z beneficjentami RPO WK-P, dobranymi według następującego schematu.

Tabela 4. Struktura próby badawczej – badanie beneficjentów RPO WK-P

Oś	Nazwa Osi	Liczba badanych (założona liczba)
Oś priorytetowa 1.	Rozwój infrastruktury technicznej	54 (52)
Oś priorytetowa 2.	Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska	27 (30)
Oś priorytetowa 3.	Rozwój infrastruktury społecznej	25 (27)
Oś priorytetowa 4.	Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	18 (16)
Oś priorytetowa 5.	Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw	157 (153)
Oś priorytetowa 6.	Wsparcie rozwoju turystyki	6 (6)
Oś priorytetowa 7.	Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy	22 (21)
	Łącznie	309 (305)

Źródło: Opracowanie własne, Toruń 2012.

W realizacji próby pojawiły się nieznaczne odstępstwa od założeń. Próba utrzymała jednak charakter reprezentatywny – zachowano zasadnicze proporcje pomiędzy grupami badanych. Różnice między założoną liczbą wywiadów w poszczególnych warstwach a liczbą zrealizowaną były wynikiem cech operatu losowania (wykaz umów realizowanych w ramach RPO WK-P dla osi 1-7). W badaniu dołożono starań, aby analizą objąć 305 różnych podmiotów. Trudność w realizacji tego założenia wiązała się z tym, że wielu z beneficjentów realizowało po kilka projektów, w tym w ramach osi, dla których zawarto stosunkowo niewiele umów. Okoliczności te spowodowały, że operat losowania był bardzo ograniczony i odmowa udziału w badaniu pojedynczych nawet beneficjentów skutkowałą niemożnością realizacji założeń do próby (nie można było stworzyć próby uzupełniającej).

Panel ekspercki. Na etapie weryfikacji ostatecznych wniosków na podstawie zebranych materiałów bazowych przeprowadzono konsultacje z ekspertami. W panelu uczestniczyli: przedstawiciel instytucji otoczenia biznesu, przedstawiciel organizacji i instytucji zajmujących się wspomaganiem rozwoju gospodarczego i społecznego regionu, przedstawiciel organizacji pracodawców oraz przedstawiciel Departamentu Planowania Regionalnego (odpowiadający za prace nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa). W panelu eksperckim wzięli także udział pracownicy IZ RPO WK-P odpowiadający za ewaluację Programu.

W badaniu rozstrzygano pytania badawcze, które prezentujemy w tab. 5.

Tabela 5. Operacjonalizacja pytań badawczych – logika badania

Lp.	Pytania badawcze	Operacjonalizacja celów/wskaźników	Kryteria ewaluacji	Grupy docelowe/źródła wiedzy
Obszar 1 : Ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników. Skuteczność realizacji RPO WK-P				
1	W jakim stopniu osiągnięto wskaźniki horyzontalne, wskaźniki produktu i rezultatu w poszczególnych osiach priorytetowych i działaniach?	Osiągnięte wartości wskaźników. Udział projektów kluczowych w realizacji założonych wskaźników.	skuteczność	dane monitoringowe IZ, KSI (SIMIK 07-13)
2	Na ile wskaźniki monitoringowe odzwierciedlają rzeczywiste skutki realizowanych działań? Czy sposób doboru, wyboru i sprawozdawania realizacji wskaźników wpływa na wykazywany postęp realizacji RPO?	Rozbieżności między celami projektów i realizowanymi wskaźnikami, a wskaźnikami sprawozdawanymi.	trafność skuteczność	beneficjenci pracownicy IZ eksperci oceniający projekty dane monitoringowe
2a	W jaki sposób dobierane są wskaźniki przez beneficjentów?	Częstość wyboru wskaźników autorskich. Powody wybierania wskaźników.	trafność	beneficjenci pracownicy IZ eksperci oceniający projekty dane monitoringowe
2b	Jak sprawozdawane są wskaźniki przez beneficjentów?	Trafność sprawozdawania wskaźników. Techniki obliczania i wykazywania poziomu zrealizowanych wskaźników.	trafność	dane monitoringowe
2c	Czy beneficjenci mają świadomość konieczności sprawozdawania wskaźników produktu i rezultatu?	Świadomość konieczności sprawozdawania wskaźników wśród beneficjentów.	trafność	beneficjenci
3	Jakie są wartości szacunkowe osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników dla poszczególnych osi i działań?	Dynamika przyrostu zakładanych wartości wskaźników – porównanie rok do roku. Procent realizacji wskaźników. Wartość wskaźników oszacowana na	skuteczność	dane monitoringowe

Lp.	Pytania badawcze	Operacjonalizacja celów/wskaźników	Kryteria ewaluacji	Grupy docelowe/źródła wiedzy
		podstawie podpisanych umów i dotychczasowego trendu przyrostu wartości zakładanych.		
4	Czy poziom realizacji zakładanych wartości wskaźników sprzyja spójności społecznej i gospodarczej regionu?	Ocena efektu netto i brutto oraz efektów: dodatkowości, przemieszczania, mnożnikowego, synergii. Analizy porównawcze wyników działań RPO i danych wskazujących na poziom spójności społecznej i gospodarczej przed funkcjonowaniem RPO oraz działań podejmowanych poza Programem.	trafność skuteczność	dane monitoringowe, dane GUS, raporty ewaluacyjne, Diagnoza społeczna, mieszkańcy beneficjenci
5	W jakim stopniu, w opinii mieszkańców regionu, pod wpływem RPO zmieniła się atrakcyjność województwa, w szczególności atrakcyjność inwestycyjna regionu, konkurencyjność gospodarki i regionu oraz poprawiły się poziom i jakość życia?	Deklaracje badanych. Ocena warunków inwestowania i rozwoju przedsiębiorstw. Ocena poziomu i jakości życia wśród mieszkańców. Poziom gotowości do migracji lub zmiany miejsca prowadzenia działalności gospodarczej. Ekspertkie oceny zmian zachodzących w regionie.	skuteczność	mieszkańcy beneficjenci eksperci, w tym pracownicy UM WKP Diagnoza społeczna Dane BDL, BAEL
6	Jak czynniki makroekonomiczne i społeczne wpływają na obserwowane zmiany rozwoju regionu?	Poziom rozwoju ekonomicznego regionu (w tym wzrost PKB na mieszkańca, poziom i stopa bezrobocia, poziom nakładów inwestycyjnych w regionie). Poziom rozwoju społecznego (udział wydatków na wyżywienie w budżetach domowych; liczba lekarzy na 1000 mieszkańców; liczba łóżek w szpitalach na 1000 mieszkańców. Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI); odsetek ludności z wykształceniem średnim i wyższym; średnia długość trwania życia; odsetek dzieci uczęszczających do szkoły i średniego okresu trwania nauki; odsetka ludności powyżej 15 roku życia umiejacej czytać i pisać. Trend rozwoju w porównaniu z trendem sprzed interwencji.	skuteczność	Diagnoza społeczna dane BDL, BAEL opinie ekspertów pracownicy IZ RPO
7	Jak realizacja zakładanych wartości wskaźników RPO WK-P dla poszczególnych osi wpływa na realizację celów strategicznego i szczegółowych RPO?	Poziom osiągniętych wskaźników horyzontalnych oraz wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych osi. Ocena wpływu osiągniętych wskaźników na realizację celów RPO (wpływ	skuteczność	dane z KSI (SIMIK 07-13)

Lp.	Pytania badawcze	Operacjonalizacja celów/wskaźników	Kryteria ewaluacji	Grupy docelowe/źródła wiedzy
		ważony).		
Obszar 2: Analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów. Efektywność RPO WK-P				
1	Jaka jest efektywność działań w poszczególnych osiach priorytetowych? Czy występują różnice efektywności pomiędzy poszczególnymi osiami priorytetowymi? Czy występują różnice efektywności w ramach poszczególnych osi zależnie od położenia w województwie?	Porównanie nakładów na poszczególne osie priorytetowe i działania. Porównanie wydatków w przeliczeniu na jednostkę miary. Porównanie wydatków w przeliczeniu na jednostkę miary w poszczególnych obszarach terytorialnych województwa.	efektywność	baza KSI (SIMIK 07-13)
2	Co wpływa na wysoką lub niską efektywność działań?	Typ podejmowanych inwestycji (sfera/branża, zmiany w otoczeniu gospodarczym dla danej branży – wahania cen, inflacja).	efektywność	pracownicy IZ RPO eksperci oceniający projekty baza KSI (SIMIK 07-13) sprawozdanie ze stanu wdrażania RPO
2a	Jak na efektywność działań wpływają przedsięwzięcia podejmowane przez IZ RPO?	Działania przygotowawcze do wyboru i sprawozdawania wskaźników przez beneficjentów. Kreowanie popytu na poszczególne działania, ułatwianie dostępu do dofinansowania, wpływ kryteriów oceny na wybór wskaźników, sposób monitorowania a możliwość sprawozdawania wskaźników, instrukcje do liczenia wysokości wskaźników trudnych do pomiaru i oszacowania.	efektywność	eksperti oceniający projekty pracownicy IZ beneficjenci
2b	Jaka jest efektywność działań zależnie od cech i przedsięwzięć beneficjenta?	Typ beneficjenta (forma prawna, lokalizacja, rodzaj środków włączonych do realizacji projektu).	efektywność	dane monitoringowe UM WK-P baza KSI (SIMIK 07-13) umowy o dofinansowanie wnioski o płatność końcową
3	Jaka jest możliwa do osiągnięcia wartość docelowa wskaźników przy pozostałej alokacji po uwzględnieniu średniego kosztu jednostki poszczególnych wskaźników?	Ocena dotychczasowej dynamiki realizacji celów. Ocena środków przedsięwziętych w celu zwiększenia skuteczności osiągania celów.	skuteczność	dane sprawozdawcze eksperci zewnętrzni
Obszar 3: Identyfikacja problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu				

Lp.	Pytania badawcze	Operacjonalizacja celów/wskaźników	Kryteria ewaluacji	Grupy docelowe/źródła wiedzy
1	Czy założone w RPO WK-P cele strategiczne i szczegółowe zostaną osiągnięte?	Szacowana wartość wskaźników docelowych przy obecnym poziomie alokacji i popycie na poszczególne działania.	skuteczność	dane sprawozdawcze zespół badawczy eksperci zewnętrzni
2	Czy bieżący stan realizacji Działań/Osi priorytetowych gwarantuje osiągnięcie założonych celów?	Ocena poziomu osiągniętych wskaźników, tempa przyrastania ich poziomu. Ocena, jak realizacja wskaźników dla poszczególnych osi wpływa na realizację celów. Ocena w jakim stopniu (w %) zostaną osiągnięte cele RPO.	skuteczność	dane sprawozdawcze zespół badawczy eksperci zewnętrzni
3	W jakich sferach ujawniają się zagrożenia/trudności/bariery dla ich osiągnięcia?	Sfery, w których ujawniają się czynniki powodujące niemożność osiągnięcia założonych wskaźników przez beneficjentów. Cechy otoczenia zewnętrznego (stan społeczno-gospodarczy), które wzmacniają lub osłabiają te czynniki.	skuteczność	beneficjenci prognozy społeczno-ekonomiczne prognozy rynku pracy dane GUS, BAEL raporty ewaluacyjne zespół badawczy eksperci zewnętrzni
3a	Które z nich są zależne od IZ?	Ocena czynników sprzyjających realizacji celów oraz sprzyjających zwiększeniu dynamiki osiągania założonych wskaźników.	skuteczność	zespół badawczy, eksperci zewnętrzni pracownicy IZ RPO
3b	Które z nich są niezależne od IZ?	Ocena czynników utrudniających realizację celów oraz powodujących osłabienie dynamiki osiągania założonych wskaźników. Wpływ poziomu świadomości beneficjentów dotyczącej sposobu wyboru, realizacji i sprawozdawania wskaźników na wykazywany poziom ich osiągnięcia.		beneficjenci pracownicy IZ RPO eksperci oceniający projekty zespół badawczy eksperci zewnętrzni dane sprawozdawcze
3c	Jakie działania naprawcze dotąd stosowano?	Wykaz działań eliminujących potencjalne bariery w realizacji celów RPO: administracyjne (negocjacje z KE), organizacyjne (organizacja konkursów, zwiększanie popytu na deficytowe działania - tj. takie, których pełna realizacja jest zagrożona), edukacyjne (szkolenie dla beneficjentów, opracowanie instrukcji obliczania trudnych wskaźników).		dane sprawozdawcze pracownicy IZ RPO eksperci oceniający projekty zespół badawczy eksperci zewnętrzni
4	Jakie działania należy przedsięwziąć, żeby zwiększyć szanse na skuteczne osiągnięcie	Wykaz zmian administracyjnych, organizacyjnych, proceduralnych, które należy przedsięwziąć w		dane sprawozdawcze zespół badawczy

Lp.	Pytania badawcze	Operacjonalizacja celów/wskaźników	Kryteria ewaluacji	Grupy docelowe/źródła wiedzy
	celów RPO WK-P w sferach zależnych od IZ?	obecnym okresie finansowania. Wykaz zmian niezbędnych do podjęcia w zw. z kolejnym okresem finansowania.		eksperti zewnętrzni

Źródło: Opracowanie własne, Toruń 2012.

1.9. Wartość zgromadzonego materiału badawczego

Część empiryczna badania opiera się na próbach reprezentatywnych (badanie beneficjentów, badanie mieszkańców) lub celowych (badanie ekspertów). Tę część badania zrealizowano zgodnie z założeniami. Badanie przeprowadzono rzetelnie, a schemat dobór próby umożliwia trafne wnioskowanie.

Drugą – ze względu na typ materiałów badawczych – część badania realizowano na bazie danych zastanych pochodzących bądź z systemu KSI SIMIK, systemu monitoringu i sprawozdawczości RPO bądź ze statystyki publicznej. W pierwszym przypadku podstawową trudnością był krótki czas przeznaczony na analizy oraz pojawiające się rozbieżności między danymi pochodzącymi z KSI SIMIK i z pozostałych źródeł. W drugim, podstawowym ograniczeniem jest dostępność danych z zakresu statystyki publicznej, poziom ich przydatności do analiz realizowanych w ramach RPO (np. problem porównywalności kategorii) i termin ich publikacji (dane te, zwłaszcza GUSu, publikowane są z dość dużym opóźnieniem).

Dodatkowo, należy podkreślić zawodność analiz opartych na wskaźnikach monitoringowych – szerzej omawiamy ten problem poniżej.

1.9.1. Wskaźniki jako wiarygodna podstawa oceny poziomu realizacji Programu

Dokonana w dalszej części raportu analiza opiera się na wskaźnikach monitoringowych Programu. Stanowi ona podstawę do oceny, na ile pewne jest osiągnięcie założonych docelowych wartości poszczególnych wskaźników oraz na ile poszczególne elementy Programu są zagrożone (osiągnięcie ich będzie utrudnione lub wymaga szczególnych zabiegów ze strony Instytucji Zarządzającej). Jest to metoda oceny uproszczona, której

podstawową zaletą jest łatwość obserwacji postępów realizacji Programu, uzyskanie obrazu zaawansowania poszczególnych działań w porównywalnych jednostkach.

Bazowanie w ocenie Programu na wskaźnikach produktu i rezultatu niesie jednak również pewne zagrożenia. Podstawowe z nich wiążą się z wiarygodnością i trafnością wykorzystywanych w tych ocenach wskaźników. Na te cechy wpływa kilka elementów:

1. Trafność wskaźników

Wątpliwości budzi jedna z grup wskaźników, to jest liczba projektów jako miernik realizacji założonych celów. Na wątpliwość tę wskazywano także w ocenie szacunkowej Programu. Wydaje się, że rola tego rodzaju wskaźników jest jedynie pomocnicza – pozwala Instytucji Zarządzającej ocenić, jakiej wielkości popyt jest niezbędny, żeby zrealizować założone cele, pod warunkiem, że trafnie wyliczono skuteczność pojedynczego projektu. Trafność ta jest jednak ograniczona, a zatem i użyteczność tego rodzaju wskaźnika jest stosunkowo niska. Przykład tego problemu znajdujemy np. w analizach dotyczących działania 1.4 (infrastruktura portu lotniczego), 2.4 (infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku), 2.5 (rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego), 2.6 (ochrona i promocja zasobów przyrodniczych). Liczba realizowanych projektów jest drugorzędna dla osiągnięcia założonych celów. Jednocześnie jednak jest to wskaźnik, którego nieosiągnięcie lub przekroczenie wpływa na ocenę poziomu realizacji całego działania lub osi, zwłaszcza gdy pozostałe wskaźniki są nieliczne.

2. Brak tożsamości wskaźników projektowych i Programowych

Beneficjent przygotowuje wniosek aplikacyjny w generatorze, w którym dostępna jest pełna lista wskaźników – zarówno Programowych, jak i projektowych (dodatkowych). Wnioskodawca nie musi rozróżniać tych grup wskaźników, a zarazem uznawać, że wskaźniki dodatkowe lepiej oddają naturę realizowanego projektu. Powoduje to, że wskaźniki Programowe (nie zawsze wiążące się wprost z wynikami realizacji projektu) mogą być pomijane. Oznacza to trudność w ich trafny monitorowaniu.

3. Strategia doboru wskaźników projektów i Programu

Według zapisów Instrukcji wypełniania wniosku (z dn. 5.09.2012 r.) o dofinansowanie projektu beneficjent powinien wybrać te „wskaźniki, które w najwłaściwszy sposób będą odzwierciedlać specyfikę przedsięwzięcia oraz jego cele. Każdy wnioskodawca ma obowiązek wybrać te wskaźniki produktu/rezultatu, które powstaną w wyniku realizacji projektu. (...)”

W przypadku, gdy wnioskodawca nie wybierze wskaźnika nawiązującego do danego kryterium oceny merytorycznej, wówczas kryterium to będzie ocenione negatywnie” (s. 25-26).

Wybór wskaźników z listy umieszczonej w generatorze wniosków jest zatem obowiązkowy od 2010 roku, a niezrealizowanie poziomu osiągnięcia wskaźników jest obłożone karą w postaci konieczności zwrotu lub obniżenia części lub całości dofinansowania, o ile wyczerpane zostały inne sposoby renegotjacji umowy (warunki są opisane w umowie oraz w „Metodologii obliczania korekty kwoty dofinansowania w przypadku niezrealizowania zakładanych wskaźników przez beneficjentów RPO WK-P na lata 2007-2013”).

IZ RPO stworzyła listę wskaźników obowiązkowych dla beneficjentów. W odniesieniu do wybranych sfer (środowisko) istnieje konieczność wybrania wskaźników z tej listy, przy czym: „jeśli dany wskaźnik nie odpowiada specyfice projektu należy zaznaczyć ‘Nie dotyczy’ i odpowiednio uzasadnić ten wybór” (Instrukcja..., s. 28).

W URPO (załącznik 3) określone są kryteria oceny projektów. Analiza tego dokumentu pozwala wnioskować, że w ocenie tej uwzględniane są trzy aspekty realizacji wskaźników: 1) czy są one realne do osiągnięcia (ocena tak-nie); 2) ocena kryteriów jakości projektu (czy oczekiwane rezultaty projektu w sposób bezpośredni wspierają realizację celów określonych w URPO dla danego działania – ocena ekspercka) oraz 3) ocena wpływu przewidywanych rezultatów projektu na zrealizowanie założonych w RPO celów (wysokość wskaźników odnoszona jest do maksymalnej wartości wskaźnika w populacji ocenianych projektów). Dodatkowo w „Metodologii obliczania korekty...” różnicuje się wskaźniki ze względu na ich rangę (s. 8-49): „Zaproponowane wartości punktowe rang w skali od 1 do 5 (...) wynikają z analizy wskaźników pod kątem ich wpływu na stopień spełniania kryteriów punktowych w ocenie merytorycznej i tym samym na liczbę uzyskanych punktów. Taki sposób oceny wskaźników ma powodować, że są one dobierane na poziomie gwarantującym ich osiągnięcie, ale zarazem może wpływać na obieranie przez beneficjentów strategii doboru wskaźników tak, aby spełniać kryteria formalne, uzyskać oczekiwane punkty w ocenie merytorycznej, a jednocześnie nie narażać się na odczuwalne kary finansowe. Potwierdzają to wywiady z ekspertami (IDI).

Powoduje to, że nie uzyskujemy pełnego obrazu poziomu realizacji wskaźników Programowych.

Przytaczane tu trudności – rozbieżność wskaźników projektowych i Programowych, sposób wyboru i zakładany (bezpieczny) poziom ich realizacji przez beneficjentów – powodują, że obraz zaawansowania Programu uzyskany na podstawie wartości osiągniętych wskaźników traci na jednoznaczności.

Poza tym, należy zwrócić uwagę, że w analizach opieramy się na danych wynikających z umów zawartych z beneficjentami. Dyskutujemy zatem głównie o tym, jakie zamierzenia mają beneficjenci, a nie o tym, co w istocie udało im się osiągnąć (taka informacja wynikałaby z wniosków o płatność). Przyjęta strategia analityczna wynika z poziomu zaawansowania Programu (relatywnie niewielka liczba projektów została zakończona przez złożenie końcowego wniosku o płatność), zwłaszcza w wybranych działaniach i osiach priorytetowych, w ramach których wydłużony jest proces inwestycyjny.

1.9.2. Wybór i sposób sprawozdawania wskaźników przez beneficjentów

Pewne potwierdzenie sygnalizowanych wątpliwości, co do trafności przyjęcia wskaźników jako podstawy oceny zaawansowania Programu w realizacji postawionych mu celów, znajdujemy też w wypowiedziach samych beneficjentów.

Beneficjenci uczestniczący w badaniu zostali poproszeni o wskazanie źródła doboru wskaźników w trakcie przygotowywania wniosku o dofinansowanie. Co drugi respondent kompletował samodzielnie wskaźniki monitoringowe spośród listy zaproponowanej przez Instytucję Zarządzającą RPO. Znaczna część badanych (43%), wykonanie wniosku projektowego zleciła wyspecjalizowanej firmie zewnętrznej, która bez udziału beneficjenta dobierała odpowiednie wskaźniki. W efekcie wpłynęło to na niemożliwość pozyskania danych dotyczących rodzajów wskaźników, z których korzystali beneficjenci.

Fakt, iż wnioski o dofinansowanie opracowywane były w tak dużym stopniu przez specjalistów, świadczyć może o wysokim stopniu trudności ich przygotowania. Przedsiębiorcy, nieposiadający w strukturze firmy jednostek zdolnych do przygotowania dokumentacji projektowej, musieli posłkować się pomocą zewnętrzną.

Tabela 6. Wybór wskaźników zaproponowanych przez IZ RPO

Czy we wniosku projektowym wybrał(a) P. wskaźniki zaproponowane przez IZ RPO?	Procent odpowiedzi
Tak	52,8
Nie	4,2
Nie wiem, projekt został przygotowany przez wyspecjalizowaną firmę	43,0
Ogółem	100,0

Źródło: Badania własne CAWI, grudzień 2012-styczeń 2013.

Tylko 4,2% badanych nie korzystało z przygotowanej listy mierników – wszyscy ci beneficjenci podpisali umowy w 2009 lub pierwszej połowie 2010 roku. Ponad 23% beneficjentów z tej grupy wskazywało, iż wskaźniki z listy były zbyt trudne do oszacowania. Zaledwie 15,4% badanych twierdziło, iż na liście nie było odpowiedniego wskaźnika, dlatego konieczny był dobór wskaźników dodatkowych. Pozostała część badanych, którzy nie korzystali z listy wskaźników monitoringowych IZ RPO, nie wskazała przyczyny takiej decyzji (61,5% „nie wiem”), ani jakimi wskaźnikami się posługiwano. Cała ta grupa nie miała problemów z oszacowaniem wartości założonych wskaźników.

Pozostali respondenci także nie sygnalizowali trudności z obliczaniem założonych wskaźników monitoringowych. Taki kłopot miało zaledwie 4,5% badanych, którzy wskazywali na brak przejrzystych zasad ich obliczania jako na źródło doświadczanych trudności. Wskazywano także na niezrozumiałe sformułowania, nieznaną podstaw prawną do wyliczania wskaźników lub trudności z oszacowaniem wartości statystycznych (jeden z podanych przykładów dotyczył trudności w wyliczeniu, ile średnio zaoszczędzono paliwa dzięki inwestycji drogowej).

Beneficjenci w momencie przystępowania do danego konkursu mieli świadomość konieczności sprawozdania poziomu wskaźników monitoringowych – 89% wskazało taką odpowiedź. Jedynie 11% badanych nie posiadała takiej wiedzy. Fakt ten miał jednakże stosunkowo niewielki wpływ na przyszłą realizację projektu – większość z nich (64,7%), nawet gdyby miała świadomość sprawozdania poziomu wskaźników w momencie przystępowania do konkursu, wybrałaby te same wskaźniki. Co trzeci badany mający trudności z obliczaniem założonych wskaźników, mając możliwość zmiany swojego wyboru, wybrałby wskaźniki inne. Decyzję taką argumentowano kłopotami z dopasowaniem wskaźników, a także obecną (niesprzyjającą przedsiębiorcom) sytuacją na rynku.

Zwraca jednak przy tym uwagę fakt, że 15,2% badanych sygnalizuje, iż dostrzega rozbieżności między sprawozdawanymi wskaźnikami a rzeczywistymi osiągnięciami. Różnice pojawiają się za sprawą nieadekwatnego ich doboru w fazie planowania przedsięwzięcia (tu przeważają beneficjenci, którzy przygotowywali aplikację z pomocą firm zewnętrznych) lub nieuwzględnienia kontekstu, w jakim będzie realizowany projekt, który może oddziaływać negatywnie (np. zwiększenie cen, kryzys gospodarczy) lub pozytywnie (większe niż spodziewane zainteresowanie rezultatami przedsięwzięcia).

2. Ocena stopnia realizacji założonego celu strategicznego oraz celów szczegółowych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 poprzez pryzmat osiągniętych wartości wskaźników

Ocena stopnia realizacji celu strategicznego i celów szczegółowych dokonana została na podstawie ocen cząstkowych: stopnia osiągnięcia wskaźników horyzontalnych i w poszczególnych osiach priorytetowych, poziomu wskaźników kontekstowych oraz dostępnych w statykach publicznych oraz opinii mieszkańców i beneficjentów Programu.

2.1. Poziom realizacji wskaźników w Programie

2.1.1. Wskaźniki horyzontalne

Wskaźniki horyzontalne RPO WK-P odwołują się do trzech podstawowych obszarów rzeczywistości gospodarczej regionu: rozwoju rynku pracy, rozwoju przedsiębiorstw oraz rozwoju innowacyjności.

Rozwój rynku pracy jest tu mierzony przez liczbę miejsc pracy utworzonych w związku z realizacją projektów (przy założeniu, że miejsca pracy są faktycznie związane z zatrudnieniem na nich pracownika). Rynek pracy powinien się zmieniać zwłaszcza za sprawą wsparcia udzielanego przedsiębiorstwom, których rolą miało być utrzymanie (mikroprzedsiębiorcy) albo, w przypadku pozostałych przedsiębiorców, utrzymanie lub zwiększenie zatrudnienia. Można tu zakładać, że ze względu na szersze wymagania stawiane małym i średnim przedsiębiorstwom, bardziej skuteczne dla osiągnięcia celów Programu jest

dotowanie inwestycji w większych przedsiębiorstwach. Z tej perspektywy zasadna jest założona nadreprezentacja tych firm w grupie wspieranych podmiotów.

Wskaźniki te są powiązane. Można zakładać, że dzięki inwestycjom bezpośrednim w przedsiębiorstwach, wzrośnie potrzeba wprowadzania innowacyjnych rozwiązań, co wpłynie także na wzrost zapotrzebowania na tworzenie etatów badawczych. Rozwój przedsiębiorstw sprzyja też utrzymaniu lub wzmocnieniu struktury rynku pracy.

Rysunek 4. Wskaźniki horyzontalne – poziom realizacji celu strategicznego

Cel strategiczny – wskaźniki RPO					
P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Wartość w 2012 roku	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK), stan na dz. 01.02.2013r.)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
P	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	74	390,5	1693	23,07
R	Liczba wspartych przedsiębiorstw	621	715	700	110,43
R	Liczba wspartych mikroprzedsiębiorstw	264	331	300	110,33
R	Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	896,7	1717,5	1 500	114,5
R	Liczba utworzonych nowych etatów badawczych (kat 1-5,7)	0	0	7	0,0

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o dane monitoringowe, Toruń, luty 2013.

Osiągnięto już trzy wskaźniki horyzontalne – udzielono wsparcia większej liczbie przedsiębiorstw i mikroprzedsiębiorstw niż pierwotnie zakładano. Większa jest też przewidywana liczba utworzonych miejsc pracy. Na niskim poziomie kształtuje się obecnie wskaźnik produktu *liczba bezpośrednio utworzonych miejsc pracy* oraz (wskaźnik rezultatu) *liczba utworzonych nowych etatów badawczych*.

Przyczyn nieosiągnięcia założonych wskaźników możemy szukać przede wszystkim w stosunkowo niskim potencjale innowacyjnym regionu (omawiamy to bardziej szczegółowo

w rozdz. 2.3.1) oraz w niekorzystnych trendach na regionalnym rynku pracy (patrz rozdz. 2.3.2.) i zmieniającym się kontekście makroekonomicznym (zwłaszcza spowolnienie całej gospodarki, wzrost kosztów pracy).

Mimo wskazywanego tu niekorzystnego kontekstu realizacji Programu, nie jest możliwe jednoznaczne rozstrzygnięcie, czy wskaźnik rezultatu *liczba utworzonych nowych etatów badawczych* jest zagrożony. W 2013 roku przewiduje się dwa konkursy w ramach działania 5.4 (wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii) oraz jeden konkurs na działanie 5.1 (rozwój instytucji otoczenia biznesu), łączna alokacja przeznaczona do zakontraktowania dla tych konkursów to 15 786 000 euro (56 474 388 zł). W ramach wymienionych działań realizowane są projekty odpowiadające kategoriom interwencji 03 (transfer technologii i udoskonalenie sieci współpracy), 04 (wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MŚP), 05 (usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw) oraz 07 (inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji). W badanym okresie realizowano tylko osiem umów odpowiadających tym kategoriom interwencji (3 umowy – kat. int 03, 4 umowy – kat. int. 05 i 1 umowa – kat. int. 04), łączna wartość dofinansowania wyniosła 107 808 010,90 zł – to jest dwukrotność alokacji zabezpieczonej na kontraktację w 2013 roku.

Niezbędne jest stworzenie mechanizmu, który sprzyjałby zwiększeniu popytu i podaży na podejmowanie przedsięwzięć w ramach kategorii interwencji 03, 04 i 07 i jednocześnie obwarowanie umów na ich realizację wymogiem stworzenia etatu badawczego (w realizowanych dotąd projektach nie stworzono ani jednego etatu badawczego), bądź podjęcia działań sprzyjających wdrożeniu (wszczęcie procedury patentowej, zawarcie umowy dot. testowania lub komercyjnego użytkowania wytworu).

Nieco inne są przesłanki pozwalające ocenić, jaki jest osiągalny poziom dla wskaźników horyzontalnych związanych z rynkiem pracy (*liczba bezpośrednio utworzonych etatów* oraz *przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów*). Zwróćmy uwagę, że różna jest skuteczność poszczególnych osi i działań w bezpośrednim oddziaływaniu na kształtowanie rynku pracy.

Jak dotąd najwięcej etatów utworzono w ramach działania 5.2 (wsparcie inwestycji przedsiębiorstw), 5.4 (wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii), 3.2 (rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej), 6.2 (rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych) i 3.1 (rozwój infrastruktury edukacyjnej). Działanie 5.2 to zarazem takie, które w najwyższym stopniu sprzyja bezpośredniemu utworzeniu nowych etatów w przyszłości.

Jeśli uwzględniać wyłącznie cechy Programu (dotychczasowy przeciętny koszt osiągnięcia jednostki wskaźnikowej, dostępne alokacje, dotychczasowy popyt na projekty), a pominąć kontekst zewnętrzny (cechy regionalnego rynku pracy, rosnący koszt tworzenia etatów), możliwe jest oszacowanie wartości, jaka będzie możliwa do osiągnięcia w 2015 roku przy pełnym zakontraktowaniu pozostałej alokacji.

Tabela 7. Liczba bezpośrednio utworzonych etatów oraz przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów w podziale na działania

Oś. Działanie	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) w 2015 r.	Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) w 2015 r.
2.1	1	12	1,0	12,0
2.2	7	3	7,0	3,0
2.3	0	1	0,0	1,0
2.4	1	0	1,0	0,0
3.1	23,5	120,5	32,7	126,5
3.2	72	29	224,4	40,5
3.3	0	6	0,0	6,0
4.1	0	2	0,0	8,5
4.3	0	28,3	0,0	67,3
5.1	0	7,5	0,0	10,6
5.2	119,5	1 405,2	147,4	1 439,7
5.3	0	3	0,0	28,1
5.4	90	0	159,3	0,0
5.5	0	13	0,0	15,2
5.6	0	0	0,0	0,0
6.2	71,5	41	98,8	56,2

Oś. Działanie	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) w 2015 r.	Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) w 2015 r.
7.1	0	41	0,0	41,0
7.2	5	9	5,0	9,0
Razem	390,5	1 721,5*	676,6	1 864,5

*Suma odpowiada liczbie przewidywanych etatów zawartych w KSI SIMIK na dz. 1.02.2013 r.

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o dane monitoringowe, Toruń, luty 2013.

Szacunki te pozwalają przyjąć, że wskaźnik *liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów* zostanie osiągnięty maksymalnie w 40%, natomiast *przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów* w 124,3%. Szacunki te są optymistyczne, jeśli wziąć pod uwagę, że planowany konkurs na projekty w ramach działania 5.2 generującego najwięcej etatów kierowany jest do mikroprzedsiębiorców – nie musi zatem skutkować przyrostem zatrudnienia.

Mimo, że pierwszy z tych wskaźników nie został, i prawdopodobnie nie zostanie osiągnięty, należy zwrócić uwagę, że Program w znaczący sposób wpisuje się w kształtowanie trendów rynku pracy w regionie. Dane GUS (2011) wskazują na dodatni bilans – więcej miejsc pracy jest tworzonych niż likwidowanych (w 2011 roku w regionie powstało łącznie 16 000 miejsc pracy, to jest o 2528 miejsc więcej niż zostało rozwiązanych), zmniejszyła się też liczba likwidowanych miejsc pracy w porównaniu z latami poprzednimi.

2.1.2. Wskaźniki produktu i rezultatu dla poszczególnych osi

Oś priorytetowa 1 – Rozwój infrastruktury technicznej

Oś priorytetowa 1 (Rozwój infrastruktury technicznej) to oś, której celem jest zwiększenie dostępności zewnętrznej regionu, spójności wewnętrznej i zwiększenie bezpieczeństwa transportowego, dzięki poprawie zagospodarowania regionu w infrastrukturę techniczną. Takie wyznaczenie celów dla osi jest efektem diagnozy, z której wynikało, że 143 km dróg wymagało natychmiastowego remontu (poziom krytyczny), a kolejnych 800 km było w stanie wymagającym zaplanowania i remontu nawierzchni (poziom ostrzegawczy). W ramach osi przewidziano wspieranie budowy i przebudowy regionalnej **infrastruktury transportu drogowego** (działanie 1.1) i zintegrowanie jej z krajowym i europejskim systemem

komunikacyjnym (służyć temu miała między innymi budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, połączenie z autostradą A1, przebudowa ciągów komunikacyjnych, tak by umożliwiały one połączenie terenów inwestycyjnych i stref ekonomicznych, budowę tras średnicowych i przepraw mostowych, obejść drogowych, budowę i przebudowę dróg powiatowych i gminnych tak, aby połączone były z ośrodkami wzrostu). Założono, że inwestycjom tym powinno towarzyszyć **usprawnienie transportu indywidualnego** i **zwiększenie roli transportu kolejowego** (działanie 1.3) w powiązaniu obszarów wiejskich z regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu. Zakładano, że osiągnięcie tych celów przyczyni się między innymi do wzrostu atrakcyjności turystycznej regionu, co z kolei czyniło zasadnym **rozbudowę infrastruktury technicznej i zwiększenie zdolności obsługowej regionalnego lotniska** (działanie 1.4).

O trafności takiej diagnozy potrzeb regionu świadczy wysoka podaż projektów – w szczególności dotyczy to działania 1.1 (infrastruktura drogowa) i 1.2 (infrastruktura transportu publicznego). Oś priorytetową 1 cechuje bardzo zróżnicowany poziom kontraktacji środków w obrębie poszczególnych działań. Łącznie w ramach tej osi realizowanych jest 240 projektów, w tym w ramach działania 1.1 aż 230 (co przekroczyło założoną liczbę). Charakterystyczne jest, że pozostałe działania (1.2-1.4) realizowane były głównie przez wsparcie projektów indywidualnych, przy czym dwa z nich (1.3 – infrastruktura kolejowa i 1.4 – infrastruktura portu lotniczego) mogły być realizowane przez dość wąską grupę potencjalnych beneficjentów.

Tabela 8. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013⁶

Rodzaj wskaźników	Działanie 1.1	Działanie 1.2	Działanie 1.3	Działanie 1.4	Razem oś 1
Wskaźniki produktu	112,62	100,00	82,45	85,71	95,20
Wskaźniki rezultatu	95,32	0,00	16,56	100,00	52,97
Razem*	109,47	83,33	56,09	90,48	84,84

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

⁶ W całym rozdziale zastosowano następujące rozwiązanie metodologiczne: poziom osiągnięcia założeń działania w kategoriach wskaźników produktów/rezultatów liczony jest jako średnia wartość procenta realizacji tych wskaźników (odpowiednio produktów lub rezultatów) w stosunku do zakładanej w roku docelowym 2013. Dodatkowo liczona jest średnia wartości wszystkich wskaźników, bez rozdzielania na te dotyczące produktów i rezultatów.

Mimo wysokiej podaży projektów (działanie 1.1) i skutecznej kontraktacji oraz realizacji osi, zauważamy zróżnicowanie skuteczności osiągania celów pomiędzy poszczególnymi działaniami, jak i wewnątrz nich. Najwyższy jest poziom realizacji założonych celów w działaniach 1.1 (drogi) i 1.2 (transport miejski), nieco niższy dla działań 1.3 (kolej) i 1.4 (port lotniczy).

Wskaźniki rezultatu w przypadku projektów infrastrukturalnych są trudne w oszacowaniu, dlatego części z nich ich nie wykazują. Co więcej, w przypadku osi 1 wskaźników rezultatu jest wprawdzie znacznie mniej niż wskaźników produktu, ale przybierają skrajne wartości (bardzo niskie lub bardzo wysokie), co powoduje zniekształcenie obrazu efektów poszczególnych działań.

Ogólnie poziom realizacji osi należy ocenić pozytywnie (to poziom 95,20% dla wskaźników produktów, a 84,84% gdy uwzględniamy wszystkie wskaźniki osi). Należy się spodziewać zwiększenia tego poziomu przede wszystkim dzięki (dokładniejszemu) oszacowaniu wskaźników rezultatów istotnych dla oceny osi – *oszczędności czasu na nowych i przebudowanych drogach w przewozach towarowych, dodatkowa liczba pasażerów obsługiwanych przez usprawniony transport miejski, oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach pasażerskich i towarowych.*

Tabela 9. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
Działanie 1.1				
P	Liczba projektów z zakresu transportu	230	217	105,99
P	Długość wybudowanych dróg gminnych	53,30	54	98,7
P	Długość wybudowanych dróg powiatowych	25,57	21	121,8
P	Długość wybudowanych dróg wojewódzkich	4,47	5	89,4
P	Długość przebudowanych dróg gminnych	166,39	162	102,7
P	Długość przebudowanych dróg powiatowych	189,11	156	121,2
P	Długość przebudowanych dróg wojewódzkich	469,23	262	179,10
P	Liczba wybudowanych obwodnic	5	8	62,5
P	Długość wybudowanych lub oznakowanych/ wytyczonych ścieżek	109,07	82,52	132,9

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
	rowerowych			
R	Oszczędność czasu na nowych i przebudowanych drogach w przewozach pasażerskich	16 724 151,80	17 709 114,70	94,44
R	Oszczędność czasu na nowych i przebudowanych drogach w przewozach towarowych	2 814 890,87	2 925 819,38	96,21
	Działanie 1.1. razem – wskaźniki produktów			112,62
	Działanie 1.1. razem – wskaźniki rezultatów			95,32
	Działanie 1.1. razem*			109,47
Działanie 1.2				
P	Liczba projektów z zakresu transportu	3	3	100,0
P	Długość wybudowanej sieci tramwajowej (transportu szynowego)	4,62	4,62	100,0
P	Długość przebudowanej sieci tramwajowej (transportu szynowego)	7,13	7,13	100,0
P	Liczba zainstalowanych systemów („Inteligentne systemy transportu”)	3	3	100,0
P	Liczba zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej (tramwaje, autobusy)	24	24	100,0
R	Dodatkowa liczba pasażerów obsługiwanych przez usprawniony transport miejski	0	130 000	0,0
	Działanie 1.2. razem – wskaźniki produktów			100,00
	Działanie 1.2. razem – wskaźniki rezultatów			0,00
	Działanie 1.2. razem*			83,33
Działanie 1.3				
P	Liczba projektów z zakresu transportu	2	3	66,7
P	Długość linii kolejowych, w tym:	40,34	50	80,7
P	wybudowanych	0	0	0,0
P	przebudowanych	40,34	50	80,7
P	Liczba zakupionych jednostek taboru kolejowego	5	5	100,0
R	Oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach pasażerskich	1 084 302,54	3 273 530,06	33,12
R	Oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach towarowych	0	7 776 557,31	0,0
	Działanie 1.3. razem – wskaźniki produktów			82,46
	Działanie 1.3. razem – wskaźniki rezultatów			16,56

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
	Działanie 1.3. razem*			56,10
Działanie 1.4				
P	Liczba projektów z zakresu transportu	5	7	71,4
P	Liczba przebudowanych lotnisk	1	1	100,0
R	Liczba pasażerów korzystających z transportu lotniczego	280 000	280 000	100,0
	Działanie 1.4. razem – wskaźniki produktów			85,71
	Działanie 1.4. razem – wskaźniki rezultatów			100,00
	Działanie 1.4. razem*			90,48

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Porównanie poziomu zaawansowania poszczególnych działań – jeśli opiera się na wskaźnikach produktu – pozwala sądzić, że najbardziej zaawansowane jest działanie 1.1 – drogi (zrealizowano docelowe wskaźniki w 109%), a najmniej działanie 1.3 – kolej (56%).

Celem działania 1.1. (infrastruktura drogowa) jest poprawa dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym stworzenie systemów regulacyjnych i stworzenie systemu ścieżek rowerowych. Pośrednio działanie to ma również służyć zwiększeniu spójności województwa (lub osłabieniu procesu dezintegracji na skutek niezadowalającej dostępności komunikacyjnej).

- 1) Cele działania 1.1. zostały osiągnięte w 109,47%.
- 2) W ramach działania 1.1 przebudowano lub zbudowano łącznie ponad 900 km dróg, w tym prawie 474 km dróg wojewódzkich, 215 km dróg powiatowych i 220 km dróg gminnych. Wśród inwestycji drogowych przeważają te związane z przebudowaniem, poprawą stanu istniejących już dróg (825 km) niż ze zbudowaniem nowych dróg (łącznie 83 km, w tym większość na poziomie gminnym). Na szczególną uwagę zasługuje tu poziom realizacji działań służących przebudowie dróg wojewódzkich – wedle diagnozy zawartej w URPO – 252,8 km dróg krajowych w granicach województwa i 122,3 km dróg wojewódzkich było w złym stanie technicznym⁷. Liczba

⁷ Uszczegółowienie RPO WK-P na lata 2007-2013, wersja 4.20 z dnia 27 września 2012 r., s. 24.

wyremontowanych w ramach Programu dróg jest znacząco wyższa niż wskazywana jako ta, która niezbędnie wymagała wsparcia.

- 3) Nie zostanie osiągnięty jeden wskaźnik dla analizowanego działania – *liczba wybudowanych obwodnic*. Do czasu zakończenia badania ewaluacyjnego, podpisano pięć umów na wybudowanie obwodnic, przy czym dwie z tych inwestycji zostały w całości zrealizowane. Średni czas realizacji projektu poświęconego na budowę obwodnicy to 23 miesiące. Powoduje to, że jedynie natychmiastowe rozstrzygnięcie konkursu, który ukierunkowany byłby na realizację tego celu lub podpisanie umów w trybie indywidualnym dawałoby szansę na osiągnięcie wskaźnika.

Działanie 1.2 służy wspieraniu rozwoju transportu miejskiego. Jest to działanie realizowane najbardziej harmonijnie:

- 1) wszystkie wskaźniki produktu zostały zrealizowane w takim samym stopniu (100%),
- 2) nie oszacowano dotąd wskaźników rezultatu *dodatkowa liczba pasażerów obsługanych przez usprawniony transport miejski*,
- 3) wszystkie projekty realizowane w ramach tego działania realizowano w trybie indywidualnym,
- 4) na podstawie tego, że pozostałe wskaźniki cechuje wysoki poziom dopasowania do potrzeb rozwojowych województwa, należy przyjąć, że nieoszacowany dotąd wskaźnik (*dodatkowa liczba pasażerów obsługanych przez usprawniony transport miejski*) może zostać osiągnięty,
- 5) żaden z projektów realizowanych w ramach działania 1.2 nie został jeszcze zakończony, co pozwala wynegocjować z beneficjentami konieczność sprawozdania (nie wybranego wcześniej) wskaźnika rezultatu.

Działanie 1.3 (infrastruktura kolejowa) było ukierunkowane na realizację dwóch celów – poprawa stanu technicznego istniejącej infrastruktury (zwłaszcza na trasach łączących obszary peryferyjne z ośrodkami subregionalnymi i stołecznymi) oraz unowocześnienie taboru kolejowego. W ramach tego działania:

- 1) zrealizowane projekty są zgodne z celami przyjętymi w URPO dla tego działania (w ramach 1 z projektów – tryb konkursowy – rewitalizowana jest trasa kolejowa Chełmno-Grudziądz, a ramach drugiego (tryb indywidualny) kupiono nowoczesny pasażerski tabor kolejowy,

- 2) zrealizowano mniej projektów, niż zakładano: 2 zamiast 3,
- 3) zrealizowane projekty były bardziej skuteczne niż przewidywano, tzn. z ich pomocą zrealizowano nieproporcjonalnie dużą część założonych inwestycji – 2/3 projektów pozwoliły na osiągnięcie 4/5 produktów,
- 4) nie zrealizowano dotąd w całości wskaźnika rezultatu *oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach pasażerskich* oraz *oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach towarowych*,
- 5) można wskazać na dwa powody tej sytuacji: po pierwsze projekt, w którym rewitalizowane są linie kolejowe realizowany jest od czerwca 2012 roku – niemożliwe było zatem jeszcze wygenerowanie oszczędności; drugi z projektów (zakup nowoczesnego taboru) nie może oddziaływać na realizację drugiego z wymienionych wskaźników,
- 6) ze względu na poziom zaawansowania projektu dot. rewitalizacji trasy kolejowej, należy wynegocjować z beneficjentem (PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.) konieczność wybrania i obliczenia wskaźnika *oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach towarowych*.

Podstawowy cel działania 1.4 (infrastruktura portu lotniczego) to zwiększenie przepustowości portu lotniczego (zarówno obsługi pasażerów, jak i obsługi transportu towarowego) w Bydgoszczy, poprawa stanu bezpieczeństwa usług lotniczych oraz standardu świadczonych usług (URPO). W założeniach Programu cele te będzie można osiągnąć dzięki realizacji 7 projektów. W ramach działania 1.4:

- 1) zrealizowano 5 (zamiast 7) projektów, wszystkie wybrane do wsparcie w trybie indywidualnym,
- 2) w całym okresie realizacji Programu podpisano 6 umów na realizację działania 1.4, ale jedną z nich rozwiązano na wniosek beneficjenta,
- 3) sformułowanie celów (i wskaźników) spowodowało, że projekty mają bardzo szczególny charakter:
  - a. realizowane są przez jeden podmiot: Port Lotniczy Bydgoszcz S.A.,
  - b. wszystkie umowy na realizację działania zostały zawarte w bardzo krótkim okresie – między lutym a listopadem 2011 roku i odnoszą się do kolejnych

- etapów tej samej inwestycji, co mogło wiązać się z trudnościami organizacyjnymi, nachodzeniem na siebie faz poszczególnych projektów,
- c. początkowy wkład beneficjenta miał wynieść 42,5 mln zł (łącznie z umową rozwiązana w grudniu 2012 roku), a po rezygnacji z realizacji jednej z umów 7,6 mln zł – można zakładać, że wiązało się to z bardzo dużą trudnością finansową,

4) takie rozwiązanie (ograniczenie działania do 1 podmiotu, duże obciążenie finansowe i organizacyjne beneficjenta) powoduje bardzo wysokie ryzyko dla realizacji założonych celów,

- 5) z tej perspektywy, sukcesem jest osiągnięcie założonego wskaźnika rezultatu: *liczba pasażerów korzystających z transportu lotniczego*; tak jak w przypadku działania 1.3 (infrastruktura kolejowa), tak i tu mniejsza liczba projektów pozwoliła na skuteczniejszą niż zakładano realizację wskaźników (wskaźnik produktu osiągnięty na poziomie 71,4% wygenerował rezultat na poziomie 100%).

Oś priorytetowa 2 – Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska

Celem osi priorytetowej 2 (Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska) jest poprawa jakości środowiska przyrodniczego oraz jego racjonalne kształtowanie i zachowanie zasobów naturalnych. Realizacja tych celów ma wpłynąć na poprawę warunków życia mieszkańców, a jednocześnie ma stanowić lepszą podstawę dla (zrównoważonego) rozwoju gospodarki. Według rozpoznania stanowiącego podstawę Programu⁸, w województwie niewłaściwie były rozwiązane **gospodarka wodno-ściekowa** (działanie 2.1) i **gospodarka odpadami** (działanie 2.2). W ramach Programu miano także wspierać działania służące **zachowaniu standardów jakości powietrza** (działanie 2.3), co miało wiązać się w szczególności z rozwojem i modernizacją infrastruktury ciepłej i zasilania gazem ziemnym. Założono także wzrost udziału **produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych** (wykorzystujących biomasę, energię słoneczną, geotermalną, wód płynących) (działanie 2.4). Wspierane miały być także inwestycje służące zapobieganiu zagrożeniom naturalnym – zwłaszcza **rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej i zabezpieczenia przed deficytem wody** (działanie 2.5) oraz

⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, s. 64.

sprzyjające ochronie i promocji zasobów przyrodniczych (działanie 2.6), których różnorodność stanowi jeden z olbrzymich walorów województwa.

W ramach osi realizowanych jest łącznie 147 umów, a dodatkowe 29 było jeszcze w przygotowaniu w momencie realizacji badania. Najwięcej umów realizowanych jest w ramach działania 2.3 (rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza) – 76 umów. Liczne są też projekty w ramach działania 2.1 (rozwój infrastruktury wodno-ściekowej) – 33 i 2.6 (ochrona i promocja zasobów przyrodniczych) – 34. Podobnie, jak w przypadku osi 1 (infrastruktura techniczna), tak i tu zauważamy zróżnicowanie skuteczności osiągania celów pomiędzy poszczególnymi działaniami, jak i wewnątrz nich. Na wysokim poziomie realizowane jest też działanie 2.1 (rozwój infrastruktury wodno-ściekowej), a na umiarkowanie wysokim – działanie 2.4 (infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku). Charakterystyczne, że w ramach działania 2.3, gdzie realizowanych jest bardzo dużo umów, poziom realizacji wskaźników jest relatywnie niski i wynosi 41,36%.

Tabela 10. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Rodzaj wskaźników	Działanie 2.1	Działanie 2.2	Działanie 2.3	Działanie 2.4	Działanie 2.5	Działanie 2.6	Razem oś 2
Wskaźniki produktu	85,65	31,75	67,21	70,83	38,89	60,00	54,64
Wskaźniki rezultatu	68,61	11,39	41,36	32,88	856,81**	0,00	170,13
Razem*	81,86	23,03	54,28	58,18	366,06	30,00	100,72

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

**opis i wyjaśnienie wykazywanej wartości znajduje się w dalszej części raportu – na stronie 55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Chociaż ogólny poziom celów osi jest osiągnięty (100,72%), to jednak należy zwrócić uwagę, że w dużej mierze wpłynął na to poziom realizacji wskaźników rezultatu – zawyżony za sprawą sposobu sprawozdawania działania 2.5. Poziom osiągnięcia wskaźników produktów dla wybranych działań (2.2 – gospodarka odpadami i 2.5 – bezpieczeństwo powodziowe) nie przekroczył 50%. Są to zarazem te obszary, które w RPO WK-P rozpoznawano jako najbardziej problemowe w odniesieniu do środowiska regionu.

Tabela 11. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
Działanie 2.1				
P	Liczba projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej	33	32	103,1
P	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	79,09	79,09	100,0
P	Długość przebudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej	1,43	1,43	100,0
P	Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej w ramach kompleksowego projektu	33,95	33,95	100,0
P	Długość sieci kanalizacyjnej, w tym wybudowanej/zmodernizowanej	273,81	284	96,41
P	Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków	0	2	0,0
P	Liczba przebudowanych oczyszczalni ścieków	6	6	100,0
R	Liczba osób podłączonych do wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej	1 157	1 340	86,3
R	Liczba osób podłączonych do wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	17 092	33 600	50,9
	Działanie 2.1. razem – wskaźniki produktów			85,65
	Działanie 2.1. razem – wskaźniki rezultatów			68,61
	Działanie 2.1. razem*			81,86
Działanie 2.2				
P	Liczba projektów z zakresu gospodarki odpadami	14	34	41,18
P	Liczba nowo wybudowanych kompostowni	1	3	33,3
P	Liczba nowo wybudowanych sortowni	2	5	40,0
P	Liczba zrekultywowanych składowisk	1	8	12,5
R	Liczba osób objętych systemem zagospodarowania odpadów	20 071,0	400 000	5,02
R	Moc przerobowa ZZO	4 200	14 400	29,2
R	Powierzchnia terenów zrekultywowanych w wyniku realizacji projektów	0	0,51	0,0
	Działanie 2.2. razem – wskaźniki produktów			31,75
	Działanie 2.2. razem – wskaźniki rezultatów			11,39
	Działanie 2.2. razem*			23,03
Działanie 2.3				
P	Liczba projektów z zakresu ochrony powietrza, mających na celu poprawę jakości powietrza	64	63	101,59

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
P	Długość wybudowanej sieci ciepłowniczej	3,07	5	61,4
P	Liczba obiektów objętych termomodernizacją	127	120	105,8
P	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej	0	86	0,0
R	Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów	0	40,24	0,0
R	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej w wyniku realizacji projektów	0	47 272	0,0
R	Ilość zaoszczędzonej energii w wyniku realizacji projektów termomodernizacyjnych	22 438,44	30 629	73,26
R	Zmiana emisji głównych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pyły, dwutlenek węgla	26 825,06	29 103	92,2
	Działanie 2.3. razem – wskaźniki produktów			67,21
	Działanie 2.3. razem – wskaźniki rezultatów			41,36
	Działanie 2.3. razem*			54,28
Działanie 2.4				
P	Liczba projektów z zakresu zaopatrzenia ludności w gaz	3	4	75,0
P	Liczba projektów z zakresu energii odnawialnej	6	9	66,7
R	Moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych	2,63	8	32,9
	Działanie 2.4. razem – wskaźniki produktów			70,83
	Działanie 2.4. razem – wskaźniki rezultatów			32,88
	Działanie 2.4. razem*			58,18
Działanie 2.5				
P	Liczba projektów z zakresu bezpieczeństwa powodziowego i retencji	6	6	100,0
P	Długość elementów zapobiegających powodziom	0	6	0,0
P	Liczba projektów z zakresu prewencji zagrożeń	1	6	16,7
R	Liczba osób objęta ochroną przeciwpowodziową	2 068 000	127 000	1628,3 ⁹
R	Powierzchnia terenów objętych ochroną	440	516	85,3

⁹ W systemie KSI SIMIK uwzględniono pełną liczbę mieszkańców regionu jako liczbę osób objętych ochroną przeciwpowodziową. Jest to – pośrednio – efekt charakteru dokonanych inwestycji, obejmujących m.in. zakup specjalistycznego sprzętu przez Wojewódzką Komendę Straży Pożarnej, który może być wykorzystywany na terenie całego województwa.

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
	przeciwpowodziową			
	Działanie 2.5. razem – wskaźniki produktów			38,89
	Działanie 2.5. razem – wskaźniki rezultatów			856,81
	Działanie 2.5. razem*			366,06
Działanie 2.6				
P	Liczba projektów z zakresu bioróżnorodności	18	30	60,0
R	Łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów	0	29	0,00
	Działanie 2.6. razem – wskaźniki produktów			60,00
	Działanie 2.6. razem – wskaźniki rezultatów			0,00
	Działanie 2.6. razem*			30,00

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Celem działania 2.1 (rozwój infrastruktury wodno-ściekowej) jest ochrona i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Główne skutki, które chciano osiągnąć to: wydłużenie sieci kanalizacyjnej, zwiększenie mocy przerobowych oczyszczalni ścieków oraz lepsze wykorzystanie czynnych oczyszczalni (obsługa większej liczby mieszkańców, przede wszystkim na terenach wiejskich), zwłaszcza w obszarach stanowiących źródła wody pitnej dla dużych miast.

Jest to działanie najbardziej zaawansowane pod względem realizacji założeń w ramach osi priorytetowej 2 – realizowane dotąd umowy pozwalają przyjąć, że założone wskaźniki produktu zostaną osiągnięte w 85,65%, a rezultatu – 68,61%.

W ramach działania 2.1:

- 1) realizowane są 33 umowy, co nieznacznie przekracza pierwotne założenia,
- 2) obserwujemy odpowiednio dużą podaż projektów – większość umów podpisano w wyniku przeprowadzonych konkursów, tylko 3 projekty zostały wyłonione w trybie indywidualnym,

- 3) realizowane projekty umożliwiają niemal całkowite osiągnięcie założonych wskaźników produktu – to znaczy pozwalają na zbudowanie założonej długości nowych, zmodernizowanych lub przebudowanej sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacyjnej w ramach kompleksowego projektu,
- 4) nie zostanie w pełni osiągnięty wskaźnik produktu *długość sieci kanalizacyjnej, w tym wybudowanej/zmodernizowanej* – chociaż tu ubytek wartości w stosunku do planu jest niewielki (96,41%),
- 5) analizy wartości wskaźników produktu wskazują, że trafnie obniżono wartość docelową wskaźnika *liczba projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej* z 80 do 32,
- 6) w ramach Programu nie jest realizowana żadna umowa, która dotyczyłaby budowy oczyszczalni ścieków – takie umowy nie są też wykazywane jako przygotowywane (Ewidencja Udzielonego Dofinansowania z 1.02.2013 r.) – jest to wskaźnik, który bez szczególnych działań ze strony IZ RPO (przesunięcie alokacji, zastosowanie trybu indywidualnego wyboru, itp.) nie zostanie zrealizowany,
- 7) relatywnie niski jest poziom realizacji wskaźnika rezultatu *liczba osób podłączonych do wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej* – realizowane umowy pozwolą na osiągnięcie tego wskaźnika w 51%,
- 8) oznacza to niższą niż zakładana skuteczność inwestycji w sieć kanalizacyjną – zakładano pierwotnie, że do 1 km sieci kanalizacyjnej zostanie przyłączonych średnio 106 mieszkańców, obecny stan realizacji wskazuje, że będzie to 56 osób na km,
- 9) jednym z powodów nieosiągnięcia założonego wskaźnika (*liczba osób podłączonych do wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej*), może być fakt, że część projektów, które obejmują budowę lub modernizację sieci kanalizacyjnej jest realizowana na obszarach wiejskich, o niskiej gęstości zaludnienia (7 z 28 projektów),
- 10) można także zakładać, że faktyczny poziom realizacji ww. wskaźnika (*liczba osób podłączonych do wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej*) będzie wyższy niż wynika to z danych KSI SIMIK – wskaźnik ten nie został wybrany przez część beneficjentów, mimo że inwestycja dotyczyła budowy lub modernizacji sieci

kanalizacyjnej, wodociągowej lub wodno-ściekowej – tu niezbędne jest oddziaływanie IZ PRO w celu uzyskania trafnych wyliczeń, co do liczby osób podłączonych do każdej z tych sieci,

11) trudnością związaną z tym zaleceniem jest fakt, że część z inwestycji została już całkowicie zakończona.

Działanie 2.2 (gospodarka odpadami) ma służyć zmniejszeniu ilości składowanych odpadów komunalnych i włączenie form ich zagospodarowania innych niż składowanie. Problemami, które chciano rozwiązać, były między innymi: niski standard istniejących składowisk i niska ilość odpadów kierowanych do wtórnego wykorzystania (zbyt mały odzysk odpadów).

W ramach działania 2.2:

- 1) realizowanych jest 14 umów, w tym połowa została zawarta w ostatnich dwóch latach (wszystkie w trybie konkursowym),
- 2) bardzo niskie są zarówno wartości wskaźników produktu, jak i wskaźników rezultatu,
- 3) według danych zawartych w KSI SIMIK zbudowana zostanie 1 kompostownia, 2 sortownie, dokonana zostanie rekultywacja 1 składowiska,
- 4) tymczasem analiza Ewidencji Udzielonego Dofinansowania z dn. 1.02.2013 r. wskazuje, że część z tych celów może zostać osiągnięta – wskazują na to tytuły realizowanych projektów (7 rekultywowanych składowisk, 4 projekty obejmujące oprócz modernizacji składowisk także selektywną zbiórkę odpadów)
- 5) tezę tę opieramy na przykładzie rekultywacji składowisk: zawarto 8 umów na realizację projektów, które w tytule zawierają odniesienie do wskaźnika *liczba zrekultywowanych składowisk*, przy czym beneficjenci tych umów na ogół nie wykazują w systemie KSI żadnych wartości odnoszących się do ww. wskaźnika wprost (wskaźnik produktu) lub pośrednio (wskaźnik rezultatu *powierzchnia terenów zrekultywowanych w wyniku realizacji projektów*); lub wybierają wskaźnik zbliżony *liczba zmodernizowanych składowisk* (wybrany przez 2 beneficjentów, w tym raz zaklasyfikowano tę inwestycję jako kategorię interwencji 44: Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi, a raz kat. int. 50: Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów),
- 6) ocena działania 2.2 jest obecnie negatywna (choć nie jest to ocena skrajna), przy założeniu, że zweryfikowane zostaną zapisy w systemie KSI SIMIK.

Działanie 2.3 (rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza) służy podniesieniu jakości powietrza atmosferycznego oraz ograniczaniu strat ciepła przez podjęcie działań zmierzających do wzrostu efektywności energetycznej. Jest to działanie, w którym:

- 1) największa jest podaż projektów w porównaniu z innymi działaniami realizowanymi w ramach osi priorytetowej 2 – trafne było podwyższenie wartości docelowej,
- 2) łącznie realizowanych jest 76 umów, w tym 52, w ramach których celem głównym lub dodatkowym jest termomodernizacja budynków; są to projekty o zróżnicowanym zasięgu i skali:
  - a. najmniejszy z nich obejmuje termomodernizację 2 budynków, łączny koszt to 68 tys. złotych (w tym dofinansowanie 11 tys.), a największy obejmujący termomodernizację całej grupy obiektów (użyteczności publicznej) w mieście to projekt, którego pełny koszt przekracza 10,2 mln złotych (w tym 7,4 mln dofinansowania),
  - b. bardzo duże różnice skali inwestycji projektów powodują, że projekty są nieporównywalne, a wskaźnik produktu *liczba obiektów objętych termomodernizacją* jest niemiarodajny, ponieważ nie pozwala na rzetelne oszacowanie, jaki będzie zysk energetyczny w efekcie zrealizowania tych umów,
  - c. relatywnie niska jest skuteczność zrealizowanych projektów termomodernizacyjnych, to znaczy *ilość zaoszczędzonej energii w wyniku realizacji projektów termomodernizacyjnych* jest niższa niż zakładano – 105% zmodernizowanych budynków dało oszczędność w postaci 73% energii,
- 3) umiarkowanie pozytywna jest ocena realizacji wskaźnika *długość wybudowanej sieci ciepłowniczej* – zrealizowano 61,4% planowanej liczby kilometrów,
- 4) negatywnie należy natomiast ocenić realizację wskaźnika *liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej* – nie podpisano żadnej umowy służącej realizacji tego celu, natomiast zrealizowano projekty, które obejmowały przebudowę istniejących systemów grzewczych, w tym na te, które korzystają ze źródeł odnawialnych: biopaliw i energii geotermalnych,

- 5) osiągnięto w wystarczająco wysokim stopniu założony cel odnoszący się wprost do jakości powietrza, to jest wskaźnik *zmiana emisji głównych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pyły, dwutlenek węgla* zrealizowano w 92,2%.

Działaniu 2.4 (infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku) stawiano za cel wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz poprawę zaopatrzenia mieszkańców w gaz ziemny (stopień zgazyfikowania w 2006 r. wynosił ok. 52% i dotyczył 45 miast i gmin).

W ramach działania 2.4:

- 1) realizowane są 3 (zamiast 4) umowy dot. zaopatrzenia ludności w gaz i 6 (zamiast 9) – z zakresu energii odnawialnej,
- 2) wszystkie umowy realizowane są w ramach trybu konkursowego,
- 3) zrealizowane dotąd projekty z zakresu energii odnawialnej skutkowały mocą niższą niż zakładana – to znaczy 2/3 zakładanej liczby projektów przyczyniło się do uzyskania 1/3 zakładanej mocy.
- 4) zakończono realizację połowy projektów z zakresu energii odnawialnej, średni czas osiągnięcia założonego celu to 23 miesiące, nie ma możliwości osiągnięcia założonego wskaźnika rezultatu do końca roku 2015 roku, o ile przewidywany czas realizacji inwestycji nie zostanie skrócony przez obecnych i przyszłych beneficjentów.

W działaniu 2.5 (rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska), którego celem było stworzenie efektywnego systemu zapobiegania, zwalczania i usuwania skutków zagrożeń naturalnych dla środowiska, zwracają uwagę:

- 1) dysproporcje między wartościami docelowymi a wartościami możliwymi do osiągnięcia w ramach realizowanych umów, w szczególności:
  - a. nieprzekładalność *liczby realizowanych projektów z zakresu bezpieczeństwa powodziowego* (100%) na wielkość *powierzchni terenów objętych ochroną przeciwpowodziową* (85,3%) – co oznacza, że jeden projekt obejmuje mniejszą średnią powierzchnię niż przewidywano,
  - b. bardziej znacząca jest rozbieżność między wartościami wskaźników rezultatu: *powierzchnia terenów objętych ochroną przeciwpowodziową* (440 ha – 85,3%

terenów wymagających ochrony) i *liczba osób objętych ochroną przeciwpowodziową* (2 068 000 osób),

- c. jeżeli tak oszacowana liczba osób (równa liczbie mieszkańców województwa) jest trafna, to oznacza, że nietrafnie oceniono potrzeby inwestycyjne, a wskaźnik *powierzchnia terenów objętych ochroną* powinien wynosić 440, a nie 516 ha,

d. można jednak domniemywać na podstawie analizy zakresu realizowanych projektów, że to raczej liczba osób objętych ochroną została błędnie oszacowana przez beneficjenta i jako taka wymaga korekty.

- 2) w ramach działania 2.5 planowany jest konkurs służący wsparciu Ochotniczej Straży Pożarnej (wg Harmonogramu konkursów RPO WK-P na 2013 r.) – można zakładać, że przyznana alokacja pozwoli na zrealizowanie wskaźników, które dotąd nie zostały osiągnięte.

Działanie 2.6 (ochrona i promocja zasobów przyrodniczych) ukierunkowane jest na ochronę i promocję zasobów przyrodniczych (32,4% powierzchni województwa to tereny objęte ochroną prawną) oraz kształtowanie postaw ekologicznych i promowanie zasad zrównoważonego rozwoju. W ramach działania 2.6:

- 1) realizowanych jest 18 zamiast 30 umów, kolejne 3 umowy są w przygotowaniu,
- 2) stosunkowo późno rozpoczęto realizację działania – pierwsze umowy podpisano dopiero w kwietniu 2012 r.,
- 3) beneficjenci nie dokonali szacunków wskaźnika rezultatu *łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów*,
- 4) działanie oceniane jest umiarkowanie pozytywnie,
- 5) w planowanym na kwiecień 2013 r. konkursie należy upatrywać szansy na pełne osiągnięcie założonych celów, szczególnie że przewiduje się 100% dofinansowania dla państwowych jednostek budżetowych (potencjalnym beneficjentem jest m.in. Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe).

Oś priorytetowa 3 – Rozwój infrastruktury społecznej

Celem osi priorytetowej 3 (Rozwój infrastruktury społecznej) jest poprawa jakości i dostępności usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną (edukacyjną, zdrowia, pomocy społecznej i kultury) oraz ochrona i zachowania dziedzictwa kulturowego. W ramach osi priorytetowej założono wsparcie **rozwoju i unowocześniania infrastruktury edukacyjno-wychowawczej** (działanie 3.1), zarówno na poziomie szkolnictwa wyższego (budowa, rozbudowa, modernizacja, wyposażanie obiektów dydaktycznych, bibliotek, obiektów sportowych, domów studenckich), szkolnictwa ustawicznego, jak i pozostałych placówek oświatowych i wychowawczych. Cele osi mają być też realizowane przez **rozwój infrastruktury ochrony zdrowia** (działanie 3.2), zwłaszcza przez podnoszenie standardu usług medycznych, przebudowę i modernizację placówek leczniczych, wdrażanie nowych technologii medycznych, wyposażenie w nowoczesną aparaturę i sprzęt medyczny. Pozycja kulturowa województwa ma być wzmocniona dzięki wspieraniu inwestycji w **rozwój infrastruktury kultury** – inwestycji ukierunkowanych na poprawę stanu technicznego obiektów i zespołów zabytkowych oraz przystosowanie ich do nowych funkcji (np. aktywności kulturalnej).

W ramach osi realizowane są łącznie 134 umowy, dodatkowa umowa była jeszcze w przygotowaniu w momencie realizacji badania. Bardzo zbliżona jest podaż projektów w ramach działania 3.1 (rozwój infrastruktury edukacyjnej) – 61 oraz działania 3.2 (rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej) – 62. Podobną część projektów stanowią te, które wybrano w trybie indywidualnym (odpowiednio 10 i 9). Inaczej pod tym względem realizowane jest działanie 3.3 (rozwój infrastruktury kultury). Tu co trzeci realizowany projekt został wybrany w trybie indywidualnym (5 na 13 realizowanych umów) – wszystkie te przedsięwzięcia odpowiadały kategorii interwencji 58 (ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego).

Tabela 12. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Rodzaj wskaźników	Działanie 3.1	Działanie 3.2	Działanie 3.3	Razem oś 3
Wskaźniki produktu	79,05	124,85	114,71	106,20
Wskaźniki rezultatu	160,91	61,96	0,88	74,58
Razem*	111,79	112,27	86,25	103,44

*Średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Chociaż ogólny poziom realizacji osi jest właściwy (103,44%), to jednak jest ona mało harmonijna: przekroczono zakładaną wartość wskaźników produktu (106,20%), przy jednoczesnym stosunkowo średnim poziomie osiągniętych wskaźników rezultatu (74,58%). Podobnie, jak w przypadku wcześniej omawianych osi, również tu zauważamy zróżnicowanie skuteczności osiągania celów pomiędzy poszczególnymi działaniami, jak i wewnątrz nich. Najwyższy jest poziom realizacji założonych celów w działaniach 3.1 (infrastruktura edukacyjna) oraz 3.2 (infrastruktura ochrony zdrowia). W pierwszym przypadku (działanie 3.1) dzieje się tak dzięki wysokiemu poziomowi wskaźników rezultatu, a w drugim (działanie 3.2) – dzięki wysokiemu poziomowi wskaźników produktu.

Tabela 13. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
Działanie 3.1				
P	Liczba projektów z zakresu edukacji	61	70	87,14
P	Liczba projektów z zakresu szkolnictwa wyższego	6	4	150,0
P	Powierzchnia użytkowa nowych obiektów przeznaczonych na cele dydaktyczne	0	25 000	0,0
R	Liczba studentów korzystających z efektów projektu	24 566	27 000	90,99
R	Liczba uczniów korzystających z efektów projektu	9 233	4 000	230,83
	Działanie 3.1. razem – wskaźniki produktów			79,05
	Działanie 3.1. razem – wskaźniki rezultatów			160,91
	Działanie 3.1. razem*			111,79
Działanie 3.2				
P	Liczba projektów z zakresu zdrowia	62	55	112,73
P	Liczba zbudowanych obiektów (infrastruktury opiekuńczo-wychowawczej)	1	5	20,0
P	Liczba wyposażonych instytucji ochrony zdrowia	38	30	126,67
P	Liczba zbudowanych/przebudowanych/doposażonych obiektów (pozostałej infrastruktury społecznej)	12	5	240,0
R	Potencjalna liczba specjalistycznych badań medycznych, które zostaną wykonane zakupionym sprzętem	1 131 529,55	1 826 290	61,96
	Działanie 3.2. razem – wskaźniki produktów			124,85

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
	Działanie 3.2. razem – wskaźniki rezultatów			61,96
	Działanie 3.2. razem*			112,27
Działanie 3.3				
P	Liczba projektów z zakresu kultury	12	15	80,0
P	Liczba obiektów/zbiorów dziedzictwa kulturowego objętych wsparciem	243	92	264,13
P	Liczba wybudowanych obiektów instytucji kultury	0	2	0,0
R	Liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego objęte wsparciem	15 000	1 708 800	0,88
	Działanie 3.3. razem – wskaźniki produktów			114,71
	Działanie 3.3. razem – wskaźniki rezultatów			0,88
	Działanie 3.3. razem*			86,25

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Działanie 3.1 (rozwój infrastruktury edukacyjnej) ma za zadanie rozwój i poprawę stanu infrastruktury wykorzystywanej dla celów edukacyjnych, podniesienia jakości kształcenia prowadzącego do zwiększenia poziomu wykształcenia, kwalifikacji i dostosowania umiejętności do potrzeb rynku pracy oraz wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich. Projekty realizowane w ramach tego działania mają wpłynąć na poprawę jakości kształcenia (na wszystkich poziomach szkolnictwa) i poprawę oferty kształcenia (na poziomie szkolnictwa wyższego).

W ramach działania 3.1:

- 1) w początkowej fazie Programu realizowano głównie inwestycje w szkołach wyższych regionu, w fazie końcowej projekty są bardziej zrównoważone i obejmują wszystkie poziomy szkolnictwa,
- 2) nieco zaniedbane inwestycyjnie jest szkolnictwo zawodowe – wprowadzie realizowanych jest 11 projektów wspierających ten typ szkolnictwa, ale część z tych inwestycji nie służy podniesieniu jakości pracowni specjalistycznych (ma to

zostać uzupełnione w konkursie w 2013 r., w którym środki mają być kierowane na rozwój zaplecza dla nauczania przedmiotów ścisłych).

- 3) ponad 1/3 projektów (22) realizowana jest przez jednostki samorządu terytorialnego na obszarach wiejskich,
- 4) dodatkowo na obszarach wiejskich realizowane są też inwestycje przez beneficjenta, którym jest Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego (budowa orlików, przyszkolne obserwatoria astronomiczne),
- 5) w ramach Programu zbudowano 12 obiektów szkół wyższych lub szkół, a kolejne 14 przebudowano,
- 6) beneficjenci nie sprawozdali w KSI SIMIK jaka jest *powierzchnia użytkowa nowych obiektów przeznaczonych na cele dydaktyczne* (wskaźnik produktu) – żaden z beneficjentów nie wybrał tego wskaźnika; należy założyć, że nie ma on wartości zerowej – a nie jest wykazywana ze względu na to, że w okresie, gdy podpisywane były umowy na realizację tych inwestycji – wskaźnik ten nie był wykorzystywany do monitorowania Programu,
- 7) zwraca uwagę źle oszacowana *liczba korzystających z efektów projektów*:
  - przeszacowanie liczby studentów jak i niedoszacowanie liczby uczniów,
    - a. w pierwszym przypadku przeszacowanie liczby studentów można wiązać z nieuwzględnieniem zmian demograficznych, procesów rynkowych na rynku edukacyjnym oraz jakością oferty kształcenia (ta nie była przedmiotem bezpośredniego zainteresowania Programu), ale także atrakcyjnością oferty, jaka mogła zrodzić się w budowanych, przebudowywanych, wyposażonych budynkach dydaktycznych szkół wyższych i jej dostosowania do potrzeb regionalnego rynku pracy,
    - b. w drugim przypadku, niedoszacowanie liczby uczniów, może być skutkiem tych samych procesów, które omawiano wyżej, ale także strategicznego doboru wskaźników przez beneficjentów (określanie ich na poziomie, który jest osiągalny).

Działanie 3.2 (rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej) ma służyć poprawie jakości usług medycznych, w tym publicznego leczenia specjalistycznego oraz poprawie skuteczności pomocy społecznej. W ramach działania 3.2:

- 1) zrealizowano więcej projektów niż zakładano, co oznacza, że działanie odpowiada potrzebom regionu:
  - a. realizowane są 62 projekty, w tym aż 38 to projekty służące poprawie jakości usług medycznych,
  - b. 10 z 38 projektów służących poprawie jakości usług medycznych to projekty wyłonione do realizacji w trybie indywidualnym – wszystkie służą doposażeniu publicznych placówek leczenia w miastach stołecznych lub ośrodkach subregionalnych,
  - c. zbudowano 1 (zamiast 5) obiekt infrastruktury opiekuńczo-wychowawczej – to jedyny nieosiągnięty wskaźnik produktu dla tego działania,
  - d. zbudowano/przebudowano lub doposażono kolejnych 12 budynków innej infrastruktury społecznej,
- 2) przy tak intensywnym korzystaniu z możliwości wsparcia Programu do wypełnienia deficytów infrastrukturalnych, przekraczającym założenia (realizowanych jest więcej inwestycji niż początkowo zakładano¹⁰), zwraca uwagę, że niższy jest niż przyjęty jako docelowy poziom korzystania z inwestycji – mimo przekroczenia wskaźnika *liczba doposażonych instytucji ochrony zdrowia* (127%), nie został dotąd osiągnięty powiązany wskaźnik rezultatu *potencjalna liczba specjalistycznych badań medycznych, które zostaną wykonane zakupionym sprzętem* (62%),
- 3) jest to przesłanka do tezy, że nie ma pełnej spójności między dokonywanymi inwestycjami w zakresie ochrony zdrowia a polityką zarządzania tymi zasobami – sprzęt nie jest w pełni wykorzystywany ze względu na rodzaj zawartego z NFZ kontraktu na usługi (panel ekspercki),
- 4) podobnej tezy (dot. poziomu wykorzystania inwestycji) nie można formułować w odniesieniu do pozostałych inwestycji ze względu na brak odpowiednich wskaźników monitoringowych.

Działanie 3.3 (rozwój infrastruktury kultury) to obszar wsparcia inwestycji służących poprawie stanu infrastruktury kultury, zwiększeniu standardów i dostępności usług

---

¹⁰ Planowano 55 (zamiast 62) projektów z zakresu ochrony zdrowia, 12 (zamiast 5) projektów polegających na doposażeniu instytucji ochrony zdrowia, 38 (zamiast 30) projektów polegających na doposażeniu instytucji pozostałej infrastruktury społecznej.

kulturalnych oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, szczególnie o znaczeniu regionalnym. Inwestycje te mają pozwolić lepiej wykorzystać zasoby województwa, zarówno dla rozwoju społecznego, jak i gospodarczego (rozwój turystyki) regionu. W ramach działania przewidywano m.in. budowę, rozbudowę lub przebudowę obiektów kultury oraz ich wyposażenie w urządzenia do prowadzenia działalności, wsparcie zabezpieczenia przeciwpożarowego, przed kradzieżą i zniszczeniem obiektów i zasobów zabytkowych oraz przystosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych.

Inwestycje zrealizowane w ramach działania 3.3:

- 1) objęły ponad dwukrotnie więcej *obiektów/zbiorów dziedzictwa kulturowego* (267%) niż zakładano, co oznacza, że działanie to odpowiada społecznym potrzebom,
- 2) jednocześnie nie udało się jak dotąd osiągnąć jednego ze wskaźników produktu *liczba wybudowanych obiektów instytucji kultury* – jest to wskaźnik, który prawdopodobnie zostanie osiągnięty – realizowane są 3 umowy w ramach kategorii interwencji 59 (rozwój infrastruktury kulturalnej), z których jedna dotyczy budowy zaplecza dla istniejącego już obiektu kultury,
- 3) najslabiej, jak dotąd, zrealizowanym wskaźnikiem jest *liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego* objętych wsparciem – ten wskaźnik rezultatu osiągnięto zaledwie w 1% - zakładano, że każdy z obiektów/zbiorów objętych wsparciem przyciągnie średnio ok. 19 000 osób,
- 4) wskaźnik ten może ulec zmianie pod wpływem korekty wskaźników sprawozdawanych przez beneficjentów – ujednolicenie sposobu sprawozdawania i uzupełnienie sprawozdań odnoszących się do tego wskaźnika wpłynie na jego wartość:
  - a. zwróćmy uwagę, że obecnie ten sam wskaźnik w KSI SIMIK wykazywany jest w różnych jednostkach (osoby/rok lub osoby),
  - b. część beneficjentów jako wartość bazową przyjęła 0, a część dotychczasową liczbę osób odwiedzających – należy upewnić się o zasadności tych założeń,
  - c. część beneficjentów nie wybrała tego wskaźnika (9 z 13 dokonało takiego wyboru),

- 5) jeśli korekty te nie przyniosą skutku w postaci podwyższenia wartości wskaźnika, można zakładać, że to efekt źle ocenionego popytu na usługi kulturalne lub ich niewłaściwej promocji – takie rozpoznanie lub plan promocji nie jest wymagany na etapie starań o dofinansowanie,
- 6) ogólna ocena działania jest pozytywna.

Oś priorytetowa 4 – Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Celem osi priorytetowej 4 (Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego) jest wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego przez zwiększenie dostępu do szerokopasmowej sieci informatycznej, a przy jej wykorzystaniu dostępu do światowych zasobów informacji, usług internetowych, usług multimedialnych oraz przez stosowanie w usługach publicznych i gospodarce technologii informacyjnych i komunikacyjnych – rozszerzania usług publicznych głównie dla mieszkańców naszego regionu oraz tworzenie możliwości do rozwoju komercyjnych e-usług. Cele te mają być osiągnięte dzięki kontynuacji **budowy regionalnej, szerokopasmowej sieci** oraz uzupełnienie jej przez udostępnianie publicznych punktów dostępu do Internetu – PIAP (działanie 4.1 - rozwój infrastruktury ICT). Sukcesywnie rozwijana sieć umożliwiać będzie uruchamianie **e-usług dla ludności** (działanie 4.2 - rozwój usług i aplikacji dla ludności) i **przedsiębiorstw** (działanie 4.3 - rozwój komercyjnych e-usług).

W ramach osi realizowanych jest 78 umów, dodatkowa umowa była jeszcze w przygotowaniu w momencie realizacji badania. Odmienne jest nie tylko podaż projektów w ramach poszczególnych działań (5 umów w ramach działania 4.1, 14 – 4.2 i aż 59 – w ramach działania 4.3), ale także logika tych wyborów i sposobu finansowania. W ramach działań 4.1 i 4.2 realizowano także projekty wyłonione w trybie indywidualnym (po 2 w każdym), w działaniu 4.3 – wszystkie projekty wybrano w trybie konkursowym. Projekty indywidualne w działaniu 4.1 (infrastruktura ICT) objęły 62% dotychczasowej alokacji, a w działaniu 4.2 (usługi i aplikacje dla ludności) – 82%.

Tabela 14. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Rodzaj wskaźników	Działanie 4.1	Działanie 4.2	Działanie 4.3	Razem oś 4
Wskaźniki produktu	73,77	100,00	1,23	58,33
Wskaźniki rezultatu	23,97	63,50	30,70	39,39
Razem*	38,91	75,67	11,05	41,88

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Ten sposób rozdysponowania alokacji (duża część przeznaczona na projekty indywidualne) pozwolił na dobry (dla działania 4.1) lub bardzo dobry (dla działania 4.2) poziom realizacji wskaźników produktu. Inaczej na tym tle wygląda realizacja działania 4.3 (komercyjne e-usługi) – wprowadzie poziom osiągnięcia wskaźników produktów jest bardzo niski, ale za to skutkuje nieproporcjonalnie wysoką wartością wskaźników rezultatu. Odwrotnie niż w działaniu 4.1 – dla którego te ostatnie są relatywnie niskie. Omawiane rozbieżności mogą świadczyć o nietrafnym prognozowaniu (na etapie projektowania) tych wielkości. W działaniu 4.1 przyjęto, że do 1 km sieci Internetu szerokopasmowego przyłączonych zostanie przyłączonych średnio 7 szkół, 1 instytucja publiczna, 1 MŚP, 387 osób – tymczasem są to średnio 3 szkoły na 1 km, 2 instytucje publiczne i 0 MŚP i osób (to wynik braku tego wskaźnika w KSI SIMIK). Z kolei w działaniu 4.3 przyjęto, że z 1 nowej e-usługi średnio skorzystają 142 osoby, a rzeczywista liczba osób korzystających z takiej usługi to 1765. Ogólny poziom realizacji osi jest niższy niż przeciętny w porównaniu z pozostałymi osiami.

Tabela 15. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
Działanie 4.1				
P	Liczba projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego	5	70	7,1
P	Liczba uruchomionych PIAP	14	14	100,0
P	Długość wybudowanej sieci Internetu szerokopasmowego	82,20	72	114,17
R	Liczba teleinfocentrów – ogólnodostępnych, bezpłatnych punktów dostępu do Internetu	0	300	0,0
R	Liczba osób, które uzyskały, możliwość dostępu do Internetu, w tym na obszarach wiejskich	0	27 880	0,0
R	w tym na obszarach wiejskich	0	22 300	0,0
R	Liczba MŚP, które uzyskały możliwość dostępu do Internetu	0	89	0,0
R	Liczba szkół, które uzyskały możliwość dostępu do Internetu	24	500	4,8
R	Liczba jednostek publicznych, które	163	100	163,0

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
	uzyskały możliwość dostępu do Internetu			
R	Liczba osób korzystających z PIAP	0	20 000	0,0
	Działanie 4.1. razem – wskaźniki produktów			73,77
	Działanie 4.1. razem – wskaźniki rezultatów			23,97
	Działanie 4.1. razem*			38,91
Działanie 4.2				
P	Liczba utworzonych aplikacji lub udostępnionych usług teleinformatycznych	38	38	100,0
P	Liczba rejestrów publicznych udostępnionych on-line	30	30	100,0
R	Liczba osób korzystających z usług on-line	78 895	55 750	141,5
R	Liczba użytkowników udostępnionych rejestrów publicznych	0	2 500 000	0,0
R	Liczba przedsiębiorstw korzystających z utworzonych aplikacji lub usług teleinformatycznych	81	81	100,0
R	Liczba jednostek sektora publicznego korzystających z utworzonych aplikacji lub usług teleinformatycznych	1	8	12,5
	Działanie 4.2. razem – wskaźniki produktów			100,00
	Działanie 4.2. razem – wskaźniki rezultatów			63,50
	Działanie 4.2. razem*			75,67
Działanie 4.3				
P	Liczba wspartych przedsiębiorstw, które wdrożyły i/lub zintegrowały systemy informatyczne typu B2B	0	32	0,00
P	Liczba nowych e-usług	4	162	2,47
R	Liczba osób korzystających z usług on-line	7 060	23 000	30,7
	Działanie 4.3. razem – wskaźniki produktów			1,23
	Działanie 4.3. razem – wskaźniki rezultatów			30,70
	Działanie 4.3. razem*			11,05

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Działanie 4.1 (rozwój ICT) służy stworzeniu bazy dla wdrożenia nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, zwłaszcza przez rozbudowanie sieci Internetu szerokopasmowego oraz udostępnienie Internetu, zwłaszcza na obszarach oddalonych od ośrodków regionalnych i subregionalnych. W ramach działania 4.1:

- 1) mimo niskiej podaży projektów możliwa jest realizacja budowy 14 PAIP (wskaźnik 100%), przekroczono też – na poziomie deklaracji – zakładaną długość Internetu szerokopasmowego (114%),
- 2) jednocześnie jednak bardzo niska jest liczba szkół, które przyłączono do tej sieci (5% w stosunku do zakładanej liczby),
- 3) nieoszacowane są *liczby osób i MŚP, które zyskały dostęp do sieci szerokopasmowej oraz liczba teleinfocentrów – ogólnodostępnych, bezpłatnych punktów dostępu do Internetu* – są to wartości łatwe do oszacowania przez beneficjentów,

- a. należy przyjąć, że niemożność oszacowania lub trafnego oszacowania (szkół) wartości wskaźników rezultatu to skutek poziomu zaawansowania prowadzonych inwestycji,
- b. wszystkie realizowane umowy zawarto w 2010 r.,
- c. ze sprawozdawczości (wnioski o płatność) nie wynika żaden postęp zaplanowanych inwestycji,

- 4) w 2013 roku planowany jest konkurs, na który przeznaczono stosunkowo wysoką alokację (w porównaniu z pozostałymi działaniami, w ramach których toczyć się będą w tym roku konkursy), stanowiącą szóstą część całej alokacji przeznaczonej na to działanie – jest to być może szansa na zdynamizowanie realizacji założonych celów.

Działanie 4.2 (rozwój usług i aplikacji dla ludności) ma umożliwić stosowanie w usługach publicznych technologii informacyjnych i komunikacyjnych zwłaszcza w celu wymiany informacji między mieszkańcami i ich przedstawicielami we władzach różnego szczebla (co ma wpłynąć na poprawę jakości życia, dzięki zmniejszeniu poczucia alienacji – wyobcowania).

W ramach działania 4.2:

- 1) realizowana jest 1 umowa, w ramach której przewidziano realizację 100% założonych wskaźników produktów (*liczba utworzonych aplikacji lub udostępnionych usług teleinformatycznych i liczba rejestrów publicznych udostępnionych on-line*),
- 2) mają one umożliwić prawie 79 tys. mieszkańców (141,5% założonej liczby) dostęp do informacji i usług (*liczba osób korzystających z usług on-line*),
- 3) ten pozytywny obraz zakłóca fakt, że nie oszacowano liczby użytkowników ww. rejestrów (*liczba użytkowników udostępnionych rejestrów publicznych*), bardzo niska

jest też *liczba jednostek sektora publicznego korzystających z utworzonych aplikacji lub usług teleinformatycznych* (zakładano, że takich jednostek będzie 8 – korzysta 1),

- 4) podobnie jak w przypadku działania 4.1 – również tu można odnotować wydłużony czas realizacji projektów (wszystkie umowy zawarto w 2010 r.) oraz brak informacji o częściowych postępach inwestycji,
- 5) zdaniem osób odpowiedzialnych za zarządzanie Programem (źródło: warsztat heurystyczny) budzi to obawy o faktyczne możliwości osiągnięcia założonych celów – mimo wysokich wartości wykazywanych w umowach wskaźników.

Działanie 4.3 (rozwój komercyjnych e-usług) ukierunkowane jest na zwiększenie stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce, co ma wpływać zarówno na poprawę warunków rozwoju przedsiębiorczości, jak i na poprawę warunków życia mieszkańców. W ramach działania 4.3:

- 1) realizowanych jest najwięcej umów w ramach osi priorytetowej 4 (59 umów), przy czym wszystkie zostały wybrane w trybie konkursowym,
- 2) realizowane projekty mają stosunkowo niską wartość (dofinansowanie nie mogło sięgać 500 tys. zł), stąd osiągnięcie założonych celów wymaga bardziej intensywnej (obejmującej więcej projektów) kontraktacji,
- 3) średni czas realizacji projektu to ok. 3 miesiące – to znacząca różnica wobec działań 4.1 i 4.2,
- 4) w ramach realizowanych umów, tylko 4 mają na celu stworzenie nowych e-usług,
- 5) mimo że poziom ten jest znacząco niższy niż zakładano, zaproponowane usługi docierają do znacznie większej niż planowana liczba odbiorców – przyjmowano, że średnio z jednej e-usługi powinno skorzystać 141 osób, tymczasem faktyczna średnia liczba odbiorców to 1765, oznacza to, że osiągnięcie założonego celu (wskaźnik rezultatu liczba osób korzystających z usług on-line) wymagałoby realizacji 13, a nie 162 projektów,
- 6) żadne z przedsiębiorstw, które skorzystało ze wsparcia, nie wdrożyło i/lub zintegrowało systemów informatycznych typu Business to Business (B2B),
- 7) fakt, że przedsiębiorcy regionalni nie są zainteresowani systemami informatycznymi typu B2B, może wskazywać na specyfikę ich potrzeb – nastawionych bardziej na

budowanie relacji z klientem, którym bardziej odpowiadałyby systemy informatyczne typu Business to Customer (B2C).

Oś priorytetowa 5 – Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw

Celem osi priorytetowej 5 (wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw) jest wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego, w tym wzrost ich potencjału ekonomicznego, innowacyjnego, wzrost przedsiębiorczości oraz zwiększenie zatrudnienia. Cel ten ma zostać osiągnięty dzięki wspieraniu (w ramach działania 5.1) **rozwoju instytucji otoczenia biznesu** (uruchomienie lub wzmocnienie instytucji finansowego wsparcia przedsiębiorczości i dokapitalizowanie odnawialnych instrumentów finansowych, przygotowanie terenów pod inwestycje – działanie 5.6). Środkiem do tego celu ma też być **wspieranie projektów inwestycyjnych przedsiębiorstw** (działanie 5.2), przy czym preferowane miało być wsparcie przedsiębiorstw rozwijających innowacyjne technologie i dbające o zrównoważony rozwój i dostosowane do wymogów ochrony środowiska, co koresponduje z działaniem 5.3 (wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska) i działaniem 5.4 (wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii).

Oś 5 jest największa pod względem liczby realizowanych umów – łącznie jest ich 743, najwięcej w ramach działania 5.2 (wsparcie inwestycji przedsiębiorstw), w ramach poddziałania 5.2.1 (wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw) 197, a w ramach poddziałania 5.2.2 (wsparcie inwestycji przedsiębiorstw) kierowanego do sektora małych i średnich przedsiębiorstw – 293 umowy. Duża jest też podaż w ramach działania 5.5. (promocja i rozwój markowych produktów) – 217 umów. Pozostałe działania obejmują mniej przedsięwzięć. Zwróćmy uwagę, że – inaczej niż w pozostałych działaniach – w ramach działań 5.4 (wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii) i 5.6 (kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje) dużą część realizowanych projektów (a w przypadku działania 5.4 – wszystkie) wyłoniono w trybie indywidualnym.

Tabela 16. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Rodzaj wskaźników	Działanie 5.1	Działanie 5.2	Działanie 5.3	Działanie 5.4	Działanie 5.5	Działanie 5.6	Razem oś 5
Wskaźniki produktu	70,00	59,00	36,67	12,50	-	73,24	50,28
Wskaźniki rezultatu	9,29	115,47	106,44	0,00	118,18	11,06	60,07
Razem*	24,47	87,24	83,18	4,17	118,18	52,51	65,50

*Średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Ogólny poziom realizacji osi jest przeciętny – łączna wartość osiągniętych wskaźników to 65,50%. Oś realizowana jest dość harmonijnie, w tym znaczeniu, że – na poziomie ogólnych analiz – występuje równowaga w poziomie realizacji wskaźników produktów i rezultatów. Najsprawniej realizowane są działania 5.2 (wsparcie inwestycji przedsiębiorstw) i 5.3 (wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska) – w obu przypadkach za sprawą wysokiego poziomu realizacji wskaźników rezultatów. Na drugim biegunie – działań realizowanych mało skutecznie – są działania 5.1 (rozwój instytucji otoczenia biznesu) i 5.4 (wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii). Osiągnięcie założeń dla osi 5 wymagać będzie podjęcia działań naprawczych, w szczególności w ramach działań 5.1 i 5.4. Według harmonogramu konkursów RPO WK-P na 2013 rok przewidziano alokację w wysokości ponad 22 mln euro, w tym na wskazywane tu szczególnie słabo rozwijające się działania 5.1 (5 mln euro) i 5.4 (8 785 tys. euro), co – jak pokażemy w rozdziale 4, powinno być wystarczającą alokacją dla realizacji założeń.

Tabela 17. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
Działanie 5.1				
P	Liczba projektów z zakresu dokapitalizowania funduszy pożyczkowych i poręczeniowych	14	20	70,0
R	Liczba przedsiębiorstw wspartych przez fundusze pożyczkowe	440	1 760	25,0
R	Liczba przedsiębiorstw wspartych przez fundusze poręczeniowe	124	4 311	2,88

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
R	Dodatkowe inwestycje wykreowane dzięki wsparciu	0	11 310 000	0,0
	Działanie 5.1. razem – wskaźniki produktów			70,00
	Działanie 5.1. razem – wskaźniki rezultatów			9,29
	Działanie 5.1. razem*			24,47
Działanie 5.2				
P	Liczba projektów z zakresu bezpośredniej pomocy inwestycyjnej dla MŚP	472	800	59,0
R	Liczba nowych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie	1963	1 700	115,47
	Działanie 5.2. razem – wskaźniki produktów			59,00
	Działanie 5.2. razem – wskaźniki rezultatów			115,47
	Działanie 5.2. razem*			87,24
Działanie 5.3				
P	Liczba projektów z zakresu dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska	11	30	36,7
R	Zmiana emisji głównych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenku siarki, tlenku azotu, pyłów, dwutlenku węgla	914,33	810	112,88
R	Zmiana ilości ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia	1 300	1 300	100,0
	Działanie 5.3. razem – wskaźniki produktów			36,67
	Działanie 5.3. razem – wskaźniki rezultatów			106,44
	Działanie 5.3. razem*			83,18
Działanie 5.4				
P	Liczba projektów z zakresu B+RT realizowanych przez MŚP	1	20	5,0
P	Liczba projektów dotyczących współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a jednostkami badawczymi	3	15	20,0
R	Liczba wdrożeń wyników projektów celowych	0	9	0,0
R	Liczba zgłoszeń patentowych jako efekt realizacji projektu celowego	0	3	0,0
R	Liczba wdrożonych wyników prac B+RT	0	12	0,0
R	Dodatkowe inwestycje wykreowane dzięki wsparciu	0	8 482 500	0,0
	Działanie 5.4. razem – wskaźniki produktów			12,50
	Działanie 5.4. razem – wskaźniki rezultatów			0,00
	Działanie 5.4. razem*			4,17
Działanie 5.5				
R	Liczba udoskonalonych produktów/usług	13	11	118,2
	Działanie 5.5. razem*			118,2
Działanie 5.6				
P	Liczba projektów z zakresu uzbrojenia terenów pod inwestycje	7	12	58,3

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
P	Powierzchnia wspartych terenów inwestycyjnych	484,76	550	88,1
R	Dodatkowe inwestycje wykreowane dzięki wsparciu	4 064 780,63	36 757 500	11,06
	Działanie 5.6. razem – wskaźniki produktów			73,24
	Działanie 5.6. razem – wskaźniki rezultatów			11,06
	Działanie 5.6. razem*			52,51

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Celem działania 5.1 (rozwój instytucji otoczenia biznesu) jest zapewnienie wysokiej jakości zróżnicowanych usług ułatwiających prowadzenie i rozwijanie działalności gospodarczej oraz ułatwienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowych dla MŚP prowadzących działalność gospodarczą w regionie. Szczególnie istotną rolę w tym procesie ma pełnić rozwój instytucji otoczenia biznesu, których głównym zadaniem jest transfer wiedzy i wspieranie przedsiębiorczości. Przewidziano wspieranie pozadotacyjnych instrumentów wpierania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (dzięki rozwinięciu systemu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które stanowią alternatywne źródło finansowania dla firm).

W ramach działania 5.1.:

- 1) realizowanych jest mniej umów niż zakładano (14 zamiast 20),
- 2) istotniejsze jest jednak, że skutki realizacji tych projektów są znacząco niższe niż zakładano – pierwotnie zakładano, że w ramach projektów z zakresu dokapitalizowania funduszy poręczeniowych i pożyczkowych zostanie wspartych łącznie 6071 przedsiębiorstw, tymczasem przyjęte wartości wskaźników oznaczają, że na wsparcie tego rodzaju mogą liczyć 564 firmy,
- 3) oznacza to także, że średnio na przedsiębiorstwo wydatkowano ponad trzykrotnie większe środki niż przewidywano na etapie planowania,
- 4) wreszcie, jeśli przyjąć założenia, co do wielkości *dodatkowych inwestycji wykreowanych dzięki wsparciu* (ten wskaźnik nie został oszacowany przez beneficjentów) wyniosłyby one ok. 231 tys. złotych zamiast 11 mln,

5) wyniki analizy wskaźników kłócą się z wiedzą ekspertów o sposobie działania dokapitalizowanych funduszy oraz liczbie przedsiębiorstw, które są przez nie wspierane (źródło: Panel Ekspertów) - według opinii ekspertów przyjęte przez beneficjentów wskaźniki rezultatu są zaniżone i wymagają ponownego (trafniejszego) sprawozdania.

Działanie 5.2 (wsparcie inwestycji przedsiębiorstw) realizowane jest z pomocą dwóch poddziałań (5.2.1 – wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw i 5.2.2 – wsparcie inwestycji przedsiębiorstw). Cele obu poddziałań są tożsame i jest to zwiększenie konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw (5.2.1) oraz małych i średnich firm (5.2.2) przez ich unowocześnianie i zwiększanie efektywności działania, w szczególności dzięki zaspokojeniu podstawowych potrzeb inwestycyjnych tych firm. Drugie z poddziałań ma wprost przekładać się na ożywienie rynku pracy.

W ramach działania 5.2:

- 1) realizowanych jest mniej umów niż zakładano (472 zamiast 800),
- 2) przyznane środki wydatkowane są skutecznie – to znaczy mimo mniejszej *liczby projektów z zakresu bezpośredniej pomocy inwestycyjnej dla MŚP* (wskaźnik produktu) dzięki uzyskanemu wsparciu *wprowadzono w przedsiębiorstwach 1963 nowe produkty/usługi*,
- 3) utworzono 119,5 nowych etatów i przewidziano utworzenie dalszych 1405,2 etatów w okresie trwałości projektów – dla wskaźników tych nie oszacowano wartości docelowej,
- 4) ogólna ocena działania jest pozytywna, mimo niższej liczby wspartych przedsiębiorstw.

Celem działania 5.3 (wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska) jest dostosowanie istniejących przedsiębiorstw do norm ochrony środowiska i innych wymogów wynikających z regulacji krajowych i unijnych, dzięki czemu ograniczone zostaną niepożądane oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko oraz ograniczona zostanie energochłonność i materiałochłonność procesów produkcyjnych.

Działanie 5.3 można ocenić pozytywnie, ze względu na to, że:

- 1) cele dotyczące jakości środowiska udało się osiągnąć, mimo ograniczonej liczby projektów – zrealizowano ich 11 zamiast 30,

- 2) zastosowane dzięki wsparciu rozwiązania technologiczne, pozwoliły jednak na zmianę emisji głównych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenku siarki, tlenku azotu, pyłów, dwutlenku węgla (realizacja wskaźnika na poziomie 113%) oraz zmianę ilości ścieków przemysłowych wymagających oczyszczenia (100%),
- 3) dzięki skutecznej realizacji założonych wskaźników rezultatu, ocena działania jest pozytywna,
- 4) dodatkowe wsparcie (w 2013 na konkurs w ramach działania 5.3 przeznaczono 2 mln euro) pozwoli na osiągnięcie założonego poziomu kontraktacji (patrz rozdz. 4).

Inaczej można oceniać działanie 5.4 (wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii), którego celem jest wykorzystanie potencjału nauki i jednostek B+RT dla wzrostu konkurencyjności regionu, dzięki usprawnionemu transferowi wiedzy i doświadczeń ze sfery badań i rozwoju do przedsiębiorstw. W ramach działania 5.4:

- 1) realizowane są cztery projekty, wszystkie wyłonione w trybie indywidualnym,
- 2) projekty są długotrwałe – dwie z umów podpisano w 2009, a 2 w 2010 roku – żaden z nich nie został jeszcze zakończony,
- 3) tylko jeden z projektów realizowany jest przez firmę z sektora MŚP – instytucję otoczenia biznesu,
- 4) wsparcie wykorzystano przede wszystkim na modernizację i doposażenie jednostek badawczo-rozwojowych i nie skutkowało, jak dotąd wdrożeniami lub zgłoszeniami patentowymi; są to potrzeby podstawowe, których zaspokojenie stwarza dopiero możliwości silniejszego oddziaływania na rozwój innowacyjnych rozwiązań w regionie,
- 5) nieoszacowano wartości wskaźników rezultatu: *liczba wdrożonych wyników prac B+RT* oraz *dodatkowe inwestycje wykreowane dzięki wsparciu* – ze względu na charakter projektu realizowanego przez Kujawsko-Pomorski Związek Pracodawców i Przedsiębiorców (Program pilotażowy w województwie kujawsko-pomorskim "Voucher badawczy") można zakładać, że wartość tych wskaźników będzie niezerowa,
- 6) przewidziano alokację 5 mln euro na 2013 roku, co może przyczynić się do osiągnięcia założonych wskaźników pod warunkiem, że będą one zakładały czynności wdrożeniowe, to znaczy będą skutkowały opracowaniem wniosku patentowego,

umową dot. testowania w przedsiębiorstwach lub komercyjnego użytkowania efektów prac badawczych,

- 7) barierą dla realizacji działania 5.4 może być brak zrozumienia i świadomości tego, czym jest innowacyjność – ta, zdaniem ekspertów (źródło: panel ekspertów) – rozumiana jest wąsko, jako zmiana technologiczna.

Działanie 5.5 (promocja i rozwój markowych produktów) ma umożliwić wzmocnienie pozycji województwa kujawsko-pomorskiego jako obszaru atrakcyjnego gospodarczo, turystycznie i kulturowo poprzez utrwalanie jego marki za pomocą aktywnego wsparcia podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Cele te są osiągane głównie przez intensyfikację międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw oraz wspieranie promocji produktów (wyrobów, usług, osiągnięć know-how), które mają szansę stać się markami regionu.

W ramach działania 5.5:

- 1) realizowanych jest 217 umów, wszystkie podpisane z podmiotami, które wybrano do wsparcia w drodze konkursów,
- 2) mimo dużej liczby umów, tylko nieliczni projektodawcy podejmują działania, które służą osiągnięciu wskaźnika rezultatu (*liczba udoskonalonych produktów/usług*) – został on wybrany przez 7 beneficjentów,
- 3) w RPO WK-P założono, że dzięki wspartym przedsięwzięciom w regionie udoskonalonych zostanie 11 produktów/usług – poziom ten przekroczono (wartość, która zostanie osiągnięta to 13 produktów/usług),
- 4) beneficjentami wsparcia, którzy podejmują działania zbieżne z założeniami RPO (realizują wskaźnik *liczba udoskonalonych produktów/usług*) częściej były przedsiębiorstwa (w tym także niepubliczny zakład opieki zdrowotnej), niż jednostki samorządu terytorialnego,
- 5) dwie jednostki samorządu terytorialnego wybrały ww. wskaźnik.

Działanie 5.6 (kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje) służy poprawie atrakcyjności lokalizacyjnej regionu dla wzrostu poziomu inwestycji, w tym inwestycji zagranicznych.

W ramach działania 5.6:

- 1) realizowanych jest 7 (zamiast 12) projektów z zakresu uzbrojenia terenów, w tym 5 wybranych w trybie indywidualnym,
- 2) zdecydowaną większość umów zawarto w 2010 roku,
- 3) zakończono realizację tylko 1 z nich (długość trwania umowy – 20 miesięcy),
- 4) ocena działania jest utrudniona przede wszystkim ze względu na skutki, jakie niosą ze sobą projekty:
  - a. z jednej strony są to skutki zaskakująco pozytywne: w ramach mniejszej liczby projektów 88% terenów inwestycyjnych zostało objęte wsparciem,
  - b. z drugiej negatywne: bardzo długi czas trwania projektu powoduje, że niska jest wartość dodatkowych inwestycji wykreowanych dzięki wsparciu (zaledwie 11%),
  - c. w ramach monitoringu nie jest już śledzona liczba inwestycji wykreowanych dzięki wsparciu, co powoduje trudność w ocenie, na ile możliwe jest osiągnięcie założonych wartości wskaźników rezultatu.

Oś priorytetowa 6 – Wsparcie rozwoju turystyki

Celem osi priorytetowej 6 (Wsparcie rozwoju turystyki) jest wzrost znaczenia turystyki jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego województwa przez lepsze wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wzbogacenie oferty usług turystycznych i poprawę ich jakości oraz rozwój nowych, zrównoważonych rodzajów turystyki.

Ze względu na zasoby województwa (ugruntowana tradycja i marka usług uzdrowiskowych) wspierany jest **rozwój infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej** (działanie 6.2) oraz tworzenia produktów regionalnych. Wspierane są **przedsięwzięcia wykorzystujące walory środowiska przyrodniczego** (działanie 6.1) – dzięki czemu realizowane są zadania związane z ochroną, rewaloryzacją i udostępnianiem obszarów chronionych.

Tabela 18. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Rodzaj wskaźników	Działanie 6.1	Działanie 6.2	Razem oś 6
Wskaźniki produktu	100,00	140,72	120,36
Wskaźniki rezultatu	-	85,96	85,96
Razem*	100,00	120,22	110,11

*Średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Ogólny poziom realizacji osi jest bardzo dobry – osiągnięto już, a nawet przekroczono założone wskaźniki produktów, natomiast realizacja wskaźników rezultatu nie jest zagrożona. Wartość tych ostatnich już teraz jest bardzo wysoka, a należy oczekiwać, że wzrośnie ona dzięki kolejnym umowom (przeznaczono 1 650 tys. euro na dalszą kontraktację w ramach działania 6.2). Zarówno popyt, jak i podaż projektów jest bardzo wysoka, a przeznaczona alokacja jest wystarczająca dla realizacji założonych celów.

Tabela 19. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
Działanie 6.1				
P	Liczba projektów z zakresu turystyki	10	10	100,0
	Działanie 6.1. razem*			100,0
Działanie 6.2				
P	Liczba projektów z zakresu turystyki	47	22	213,64
P	Liczba wspartych obiektów uzdrowiskowych	6	3	200,0
P	Liczba wspartych przedsiębiorstw w zakresie turystyki	13	11	118,2
P	Liczba nowych produktów turystycznych	90	80	112,5
P	Liczba utworzonych punktów informacji turystycznej i infokiosków	9	5	180,0
P	Liczba utworzonych turystycznych portali informacyjnych	1	5	20,0
R	Liczba utworzonych miejsc pracy (brutto w pełnym wymiarze czasu) w sektorze turystyki	41	150	27,33
R	Liczba osób korzystających z kompleksu uzdrowiskowego	216 731	150 000	144,5
R	Liczba turystów korzystających z wytworzonych/ zmodernizowanych produktów turystycznych	430 275,0	500 000	86,06
	Działanie 6.2. razem – wskaźniki produktów			140,72
	Działanie 6.2. razem – wskaźniki rezultatów			85,96
	Działanie 6.2. razem*			120,22

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Celem działania 6.1 jest promowanie walorów przyrodniczych oraz ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego. Promocja tych walorów odbywać się zwłaszcza poprzez udostępnienie obszarów chronionych i umożliwienie bezpośredniego obcowania z naturą w celu rozpropagowania idei ochrony przyrody i środowiska naturalnego.

W ramach działania 6.1:

- 1) zgodnie z założeniami realizowanych jest 10 projektów, w tym dwa w trybie indywidualnym,
- 2) warto zwrócić uwagę, że poziom realizacji działania gwałtownie zmienił się pod wpływem rozstrzygnięcia dwóch konkursów w 2012 roku,
- 3) wcześniej (przed majem 2012 r.) realizacja działania opierała się wyłącznie na projektach indywidualnych, mało skutecznie realizowanych (pochłoneły one część alokacji nieproporcjonalnie dużą w stosunku do planowanych skutków),
- 4) wielkość popytu projektów jest potwierdzeniem trafności korekty wskaźników dokonanej po 2010 roku (początkowa wartość docelowa tego wskaźnika wynosiła 90 sztuk, a obecnie 10).

Działanie 6.2 służy podniesieniu znaczenia różnych rodzajów usług turystycznych (turystyki kwalifikowanej, agroturystyki, ekoturystyki, turystyki wypoczynkowo – uzdrowskiej, kulturowej i biznesowej). Cel ten ma być osiągnięty dzięki wsparciu inwestycji niezbędnych do właściwego i zrównoważonego rozwoju infrastruktury służącej specyficznym formom turystyki oraz urządzeń lecznictwa uzdrowskiego. Dodatkowo wsparcie ma dotyczyć promocji i informacji turystycznej oraz markowych produktów turystycznych. Dzięki tym zabiegom wykreowane i wypromowane mają zostać oryginalne i unikalne regionalne produkty turystyczne. Ponadto, zamierzone działania mają poprawić dostępność turystyczną regionu, podwyższyć jakość usług turystycznych i pozwolić na rozwój specyficznych form turystyki.

Działanie 6.2 cechuje się:

- 1) wysokim popytem i podażą projektów – przekroczono wszystkie wskaźniki ilościowe, z wyjątkiem *liczby utworzonych portali informacyjnych*,
- 2) relatywnie niską skutecznością projektów z zakresu turystyki – zrealizowano ich ponad dwukrotnie więcej niż zakładano (213,64%), tymczasem liczba ta nie przełożyła się na proporcjonalnie wysoką liczbę turystów – tych, którzy *skorzystali z wytworzonych/zmodernizowanych produktów turystycznych* było 86,06%, co jest wprawdzie bardzo dobrym wynikiem, natomiast nieprzystającym do liczby projektów,
- 3) podobną tezę można sformułować w odniesieniu do wsparcia dla uzdrowisk – tu także dofinansowaniem objęto dwukrotnie większą liczbę obiektów uzdrowskich,

co nie przełożyło się wprost na odpowiednio (również dwukrotnie większą) liczbę osób korzystających z tej infrastruktury,

- 4) wobec zaawansowanego poziomu realizacji projektów, tym bardziej niepokoi nieosiągnięcie wskaźnika istotnego z perspektywy horyzontalnej – to jest *liczby bezpośrednio utworzonych miejsc pracy*,
- 5) zaledwie siedem realizowanych projektów zakłada utworzenie miejsc pracy bezpośrednich, a osiem przewiduje ich utworzenie w okresie trwałości projektu,
- 6) nieosiągnięcie tego wskaźnika (utworzenie bezpośrednich miejsc pracy) można wiązać zwłaszcza z charakterem podejmowanych działań, ponad połowę projektów stanowią te, które:
  - a. służą budowie bezobsługowej infrastruktury turystycznej (ścieżki rowerowe, trakt spacerowy, zagospodarowanie parku, budowa hali sportowej, stworzenie turystycznego taboru kolejowego, itp.),
  - b. mogą bazować na dotychczasowym personelu (remonty, przebudowy istniejącego zaplecza), przy jednoczesnym zwiększeniu jakości usług,
  - c. zakładają inwestycje rozłożone w czasie, personel do obsługi nowych obiektów turystycznych będzie zatrudniany po zakończeniu inwestycji.

Oś priorytetowa 7 – Wsparcie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy

Celem osi priorytetowej 7 (Wsparanie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy) jest wielofunkcyjne **wykorzystanie zdegradowanych obszarów zlokalizowanych na terenach miejskich** (działanie 7.1) poprzez zagospodarowanie obiektów pełniących funkcje społeczne, kulturalne, turystyczne, edukacyjne, sportowe oraz ożywienie gospodarcze, dzięki **nadaniu nowych funkcji infrastrukturze zdegradowanych części miast**, terenów oraz obiektów przemysłowych i powojkowych (działanie 7.2).

Poza funkcjami gospodarczymi, w osi priorytetowej 7 realizowane są także funkcje społeczne. Tereny zdegradowane, objęte inwestycjami związanymi z mieszkalnictwem, muszą spełniać dodatkowe kryteria (minimum 3 z wymienionych): społeczne (cechować się wysokim poziomem ubóstwa i wykluczenia, wysoką stopą długotrwałego bezrobocia lub wysokim poziomem przestępczości i wykroczeń), gospodarcze (wykazywać się niskim

wskaźnikiem prowadzenia działalności gospodarczej) lub infrastrukturalne (odznaczające się relatywnie niskim poziomem wartości zasobu mieszkaniowego).

Jest to zarazem przedsięwzięcie unikatowe – województwo kujawsko-pomorskie jest jedynym, w którym podejmowane są tego typu działania.

Ogólny poziom realizacji osi jest niższy niż przeciętny – osiągnięto mniej niż połowę założonych wskaźników. Szczególnie niski jest stan realizacji wskaźników rezultatu – odnoszących się do wymienionych wyżej kryteriów społecznych.

Tabela 20. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Rodzaj wskaźników	Działanie 7.1	Działanie 7.2	Razem oś 7
Wskaźniki produktu	53,70	50,00	51,85
Wskaźniki rezultatu	0,00	-	0,00
Razem*	35,80	50,00	42,90

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Nie są już planowane konkursy, w wyniku których wartości wskaźników mogłyby ulec zmianie. Jak wskazujemy poniżej mogą one jednak zostać skorygowane w ramach sprawozdań otrzymanych od beneficjentów.

Tabela 21. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
Działanie 7.1				
P	Liczba projektów zapewniających zrównoważony rozwój oraz poprawiających atrakcyjność miast	127	120	105,83
P	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów (ha)	12,51	800	1,6
R	Liczba osób mieszkających na terenie objętym procesem rewitalizacji	0	200 000	0,0
	Działanie 7.1. razem – wskaźniki produktów			53,70
	Działanie 7.1. razem – wskaźniki rezultatów			0,00
	Działanie 7.1. razem*			35,80
Działanie 7.2				

P - produkt R - rezultat	Nazwa wskaźnika	Przybliżona wartość możliwa do osiągnięcia (wg danych KSI SIMIK) (stan na 1.02.2013)	Zakładana wartość w roku docelowym 2013	% realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013
P	Liczba projektów dostosowujących tereny powojkowe i przemysłowe do nowych funkcji społeczno-gospodarczych	5	5	100,0
P	Liczba zrewitalizowanych obszarów	0	5	0,0
	Działanie 7.2. razem*			50,0

*średni procent realizacji wszystkich wskaźników dla danego działania w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Działanie 7.1 (rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast) służy wielofunkcyjnemu wykorzystaniu zdegradowanych obszarów zlokalizowanych na terenach miejskich. Adaptacja na cele mieszkaniowe zdegradowanych budynków ma wpłynąć zarówno na rozwój społeczno-gospodarczy obszarów miejskich, jak i na poprawę warunków życia mieszkańców miast przez usunięcie jednej z przyczyn (brak substancji mieszkaniowej) wykluczenia społecznego.

W ramach działania 7.1:

- 1) realizowanych jest 127 projektów (planowano 120), wszystkie wybrane w trybie konkursowym,
- 2) na bardzo niskim poziomie jest realizacja wskaźnika produktu *powierzchnia zrewitalizowanych obszarów* (1,6%), dzieje się tak ze względu na:
  - a. szeroki profil realizowanych projektów:
    - i. wśród wspieranych inwestycji są m.in. takie jak rewitalizacja dużych obszarów (teren Parku, wybrane ulice miasta), ale też iluminacja świetlna zabytkowej części miasta, zainstalowanie systemu monitorowania wizyjnego, renowacja elewacji lub dachu budynku, małe formy architektoniczne, remonty pojedynczych sal w budynkach,
    - ii. przeważają projekty, które nie obejmują dużych powierzchni (lub dla których obliczenie powierzchni jest trudne – np. system monitoringu),
    - iii. liczną kategorię inwestycji stanowią te, które dotyczą rewitalizacji pojedynczych budynków lub ich części (79 projektów),

- b. ze względu na profil projektów, zdecydowana większość beneficjentów w ogóle nie uwzględnia tego wskaźnika (wybrało go zaledwie 7 beneficjentów),

3) nie osiągnięto także wskaźnika *liczba osób mieszkających na terenie objętym procesem rewitalizacji*,

- a. jest to wskaźnik nieadekwatny dla większości realizowanych projektów, które dotyczą przestrzeni publicznej (ulic, parków, części miasta) lub budynków użytkowych (szkół, sal do użytku publicznego, budynków zabytkowych),
- b. należy rozważyć możliwość uzupełnienia/zamiany tego wskaźnika na *liczbę osób **korzystających** z obszarów objętych procesem rewitalizacji*,
- c. wskaźnik powinien zostać uzupełniony przez tych beneficjentów, którzy dokonywali inwestycji w budynkach mieszkalnych.

Celem działania 7.2 (adaptacja do nowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów przemysłowych i powojaskowych) jest nadanie nowych walorów użytkowych terenom przemysłowym oraz wspieranie przedsięwzięć adaptacyjnych na terenach powojaskowych – zmieniana jest funkcja obiektów i dostosowywane są one do krajobrazu kulturowego, przywracana jest wartość estetyczna i historyczna obiektów.

W ramach działania 7.2:

- 1) zrealizowano 5 projektów, wszystkie wybrane w trybie indywidualnym,
- 2) są one realizowane w ośrodkach centralnych lub subregionalnych województwa, od końca 2009 r. (umowy podpisywano sukcesywnie między listopadem 2009 r. a grudniem 2010 r.),
- 3) projekty są długotrwałe – zakończono realizację tylko jednego z nich (po ok. 30 miesiącach), jest to uzasadnione ze względu na skalę (zakres) inwestycji, na którą wskazuje całkowity koszt tych przedsięwzięć,
- 4) nie osiągnięto wskaźnika *liczba zrewitalizowanych obszarów* – wskaźnik ten nie został wybrany przez żadnego z beneficjentów:
  - a. cztery z realizowanych projektów dotyczą rewitalizacji budynku lub kompleksu budynków przemysłowych (np. Centrum Kultury Browar B – adaptacja do nowych funkcji społeczno-gospodarczych obiektów przemysłowych we Włocławku ul. Bechiego - Łęgska),

b. jeden projekt dotyczy rewitalizacji obszaru powojaskowego,

c. liczba i rodzaj projektów wskazują, że nie ma ryzyka osiągnięcia niewykazywanego obecnie wskaźnika produktu – pod warunkiem uzupełnienia tej informacji przez beneficjentów na etapie sprawozdawczości.

2.2. Poziom realizacji celów strategicznego i szczegółowych RPO WK-P

2.2.1. Poziom realizacji celów na podstawie wskaźników Programu

W analizie poziomu realizacji celów na podstawie wskaźników Programu przyjęto założenia wypracowane w 2007 r. i zapisane w RPO WK-P, wg których realizacja poszczególnych osi priorytetowych ma różne znaczenie (różną wagę) dla osiągnięcia celów Programu.

Tabela 22. Wpływ działań osi priorytetowych na realizację celów poszczególnych osi Programu

Osie priorytetowe	Cele osi							Stopień wpływu	Ranga osi priorytetowej
	1	2	3	4	5	6	7		
1		1	1	0	4	4	1	11	I
2	0		1	0	2	3	1	7	III
3	0	0		2	2	2	2	8	II
4	1	0	2		3	1	0	7	III
5	1	2	1	2		3	2	11	I
6	0	1	1	1	3		2	8	II
7	0	1	2	0	2	2		7	III
Stopień zależności	2	5	8	5	16	15	8	59	

0 – bez związku, 1 – bardzo niski wpływ, 2 – niski wpływ, 3 – średni, 4 – wysoki, 5 – bardzo wysoki wpływ

Źródło: Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Tabela 10.

Zgodnie z założeniami największy wpływ na ich realizację będą miały działania osi priorytetowych 1 i 5 (poprawa zagospodarowania w infrastrukturę techniczną i wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw) – ranga I osi. Jednocześnie osiągnięcie celów osi 5 jest najbardziej zależne od efektywności działań pozostałych osi (16 pkt.). Podobnie, wysoce zależne od innych działań Programu są cele osi priorytetowej 6. Porównywalnie mniejsze znaczenie dla realizacji celu głównego Programu będą miały działania osi priorytetowych dotyczące środowiska, społeczeństwa informacyjnego i rewitalizacji, tj. os 2, 4 i 7. Analiza stopnia zależności pokazała, iż najmniej zależna od pozostałych jest os 1. Rozwój

infrastruktury technicznej (tylko 2 pkt.), ale ma ona duże znaczenie i wywiera wysoki wpływ na osie 5 i 6¹¹.

Wymierna ocena wpływu działań osi priorytetowych umożliwiła zróżnicowanie ich znaczenia określonego rangą. Najwyższą rangę w RPO WK-P mają osie 1 i 5, niższą osie 3 i 6, porównywalnie jeszcze niższą osie 2, 4 i 7¹².

W efekcie przyjęcia tego założenia, ewaluatorzy nadali poszczególnym osiom wagę od 1,25 (najwyższe znaczenie – I ranga dla osi 1, 5), przez 1 (duże znaczenie – II ranga dla osi 3 i 6), po 0,75 (umiarkowane – III ranga dla osi 2, 4, 7)¹³. Następnie dokonano analizy wartości osiągniętych wskaźników w poszczególnych osiach, które poddano odpowiedniemu ważeniu (pomniejszono, utrzymano wartość lub powiększono w stosunku do stanu faktycznego) zależnie od rangi nadanej tym osiom. Ostatnim etapem analizy była ocena stopnia zrealizowanych celów strategicznego i szczegółowych Programu¹⁴.

Ze względu na potrzeby Programu wyliczenia odwołują się do poziomu osiągnięcia wszystkich wskaźników dla danej osi, ale dodatkowo wskazujemy też jaki jest poziom realizacji tych samych celów, jeśli uwzględnimy wyłącznie wskaźniki produktu, a pominiemy wskaźniki rezultatu ze względu na wskazywane wcześniej trudności w sprawozdawaniu danych w tym zakresie.

Z ustaleń tych wynika, że:

Cel szczegółowy 1: zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego jako obszaru aktywności gospodarczej, lokalizacji inwestycji, atrakcyjnego dla zamieszkania i wypoczynku zarówno dla mieszkańców regionu, jak i turystów – poziom realizacji 97,86% przy uwzględnieniu wszystkich wskaźników a 101,97%, gdy uwzględniamy wyłącznie wskaźniki produktu (stan na dzień 1.02.2013 r.). Jest to poziom bardzo wysoki – cel zostanie osiągnięty w 2013 r.

¹¹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Załącznik do Uchwały nr 70/1519/2011 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 14.12.2011 r., s. 51.

¹² Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Załącznik do Uchwały nr 70/1519/2011 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 14.12.2011 r., s. 51.

¹³ Szukano takich wartości rangowych, które przy realizacji wskaźników na poziomie 100% pozwalałyby osiągnąć cel w 100%. Przy tym sposobie wyliczenia – zwiększamy wagę osiągniętych wskaźników I rangi, a obniżamy tych zrealizowanych w ramach osi III rangi.

¹⁴ W podanych niżej wyliczeniach poziomu osiągnięcia celów szczegółowych i strategicznego ewaluatorzy bazują na wielkości wskaźników dostępnych dzięki kontraktacji przeprowadzonej do 1.02.2013 r.

Tabela 23. Poziom realizacji celu szczegółowego 1: zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego

Numer osi priorytetowej	Stopień realizacji wskaźników w dla osi (w punktach)	Udział osi w realizacji celu szczegółowego 1 (w %)	Stopień realizacji wskaźników produktu dla osi (w punktach)	Udział osi w realizacji celu szczegółowego 1 w oparciu o wskaźniki produktu (w %)	Ważność osi przyjęta przez ewaluatorów	Stopień realizacji celu szczegółowego 1 w oparciu o wszystkie wskaźniki	Stopień realizacji celu szczegółowego 1 w oparciu o wskaźniki produktu
1	84,84	45,72	95,20	63,53	1,25	57,15	71,44
2	100,72	54,28	54,64	36,47	0,75	40,71	30,53
Razem	185,56	100,00	149,84	100,00	-	97,86	101,97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Cel szczegółowy 2: zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu, co oznacza w szczególności wzrost przedsiębiorczości mieszkańców i poziomu innowacyjności przedsiębiorstw – poziom realizacji 101,58% przy uwzględnieniu wszystkich wskaźników a 99,12%, gdy uwzględniamy wyłącznie wskaźniki produktu (stan na dzień 1.02.2013 r.). Cel zostanie osiągnięty w 2013 roku.

Tabela 24. Poziom realizacji celu szczegółowego 2: zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu

Numer osi priorytetowej	Stopień realizacji wskaźników w dla osi (w punktach)	Udział osi w realizacji celu szczegółowego 2 (w %)	Stopień realizacji wskaźników produktu dla osi (w punktach)	Udział osi w realizacji celu szczegółowego 2 w oparciu o wskaźniki produktu (w %)	Ważność osi przyjęta przez ewaluatorów	Stopień realizacji celu szczegółowego 2 w oparciu o wszystkie wskaźniki	Stopień realizacji celu szczegółowego 2 w oparciu o wskaźniki produktu
4	41,88	20,24	58,33	25,47	0,75	15,18	19,11
5	54,96	26,56	50,28	21,96	1,25	33,20	27,45
6	110,11	53,21	120,36	52,57	1,00	53,21	52,57
Razem	206,95	100,00	228,97	100,00	-	101,58	99,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Cel szczegółowy 3: poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców, to jest poprawa infrastruktury społecznej w aspekcie podniesienia jakości świadczonych usług, w szczególności szkolnictwa wyższego oraz specjalistycznych usług medycznych – poziom realizacji 76,88% przy uwzględnieniu wszystkich wskaźników a 79,07%, gdy uwzględniamy wyłącznie wskaźniki produktu (stan na dzień 1.02.2013 r.). Jest to poziom wysoki.

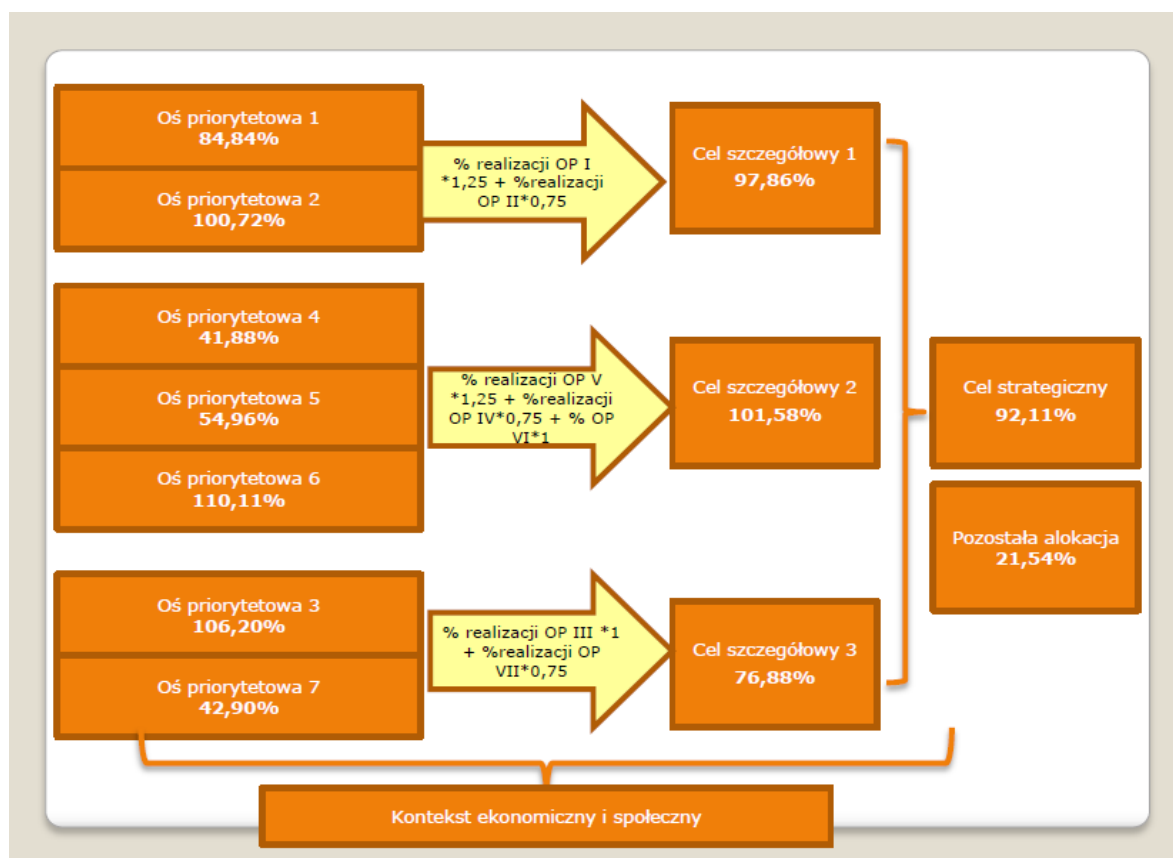
Tabela 25. Poziom realizacji celu szczegółowego 3: poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców

Numer osi priorytetowej	Stopień realizacji wskaźników w dla osi (w punktach)	Udział osi w realizacji celu szczegółowego 3 (w %)	Stopień realizacji wskaźników produktu dla osi (w punktach)	Udział osi w realizacji celu szczegółowego 3 w oparciu o wskaźniki produktu (w %)	Ważność osi przyjęta przez ewaluatorów	Stopień realizacji celu szczegółowego 3 w oparciu o wszystkie wskaźniki	Stopień realizacji celu szczegółowego 3 w oparciu o wskaźniki produktu
3	106,20	59,00	103,44	57,47	1,00	59,00	57,47
7	42,90	23,83	51,85	28,81	0,75	17,88	21,60
Razem	180,00	100,00	180,00	100,00	-	76,88	79,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Cel strategiczny: poprawa konkurencyjności województwa oraz zapewnienie spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru zrealizowano na poziomie 92,11% przy uwzględnieniu wszystkich wskaźników a 93,39%, gdy uwzględniamy wyłącznie wskaźniki produktu (stan na dzień 1.02.2013 r.).

Rysunek 5. Poziom realizacji celów strategicznego i szczegółowych na podstawie wskaźników Programu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Przy uwzględnieniu wielkości pozostałej alokacji oraz dynamiki działań Instytucji Zarządzającej – zarówno dotyczącej przyszłej kontraktacji (ogłaszanie kolejnych konkursów, utrzymanie dość wysokiego poziomu kontraktacji¹⁵), jak i rewizji wielkości wskaźników faktycznie zrealizowanych przez beneficjentów – można prognozować, że cel strategiczny RPO WK-P w roku 2015 zostanie osiągnięty na poziomie ok. 95,49%.

Tabela 26. Prognozowany poziom realizacji celów szczegółowych i strategicznego przy uwzględnieniu dostępnej alokacji

Cel	Dostępny poziom realizacji celów dla pozostałej alokacji (w %)
Cel szczegółowy 1	95,8
Cel szczegółowy 2	102,12
Cel szczegółowy 3	89,21
Cel strategiczny	95,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

2.2.2. Poziom realizacji celów na podstawie wskaźników kontekstowych

Wskaźniki monitoringowe – jak wskazywano w rozdz. 1.9 – odnoszą się wyłącznie do projektów realizowanych w ramach RPO WK-P i mimo że są realizowane w konkretnym kontekście społeczno-gospodarczym, nie odwzorowują go. Jako takie nie są wystarczającą podstawą do pełnej oceny poziomu realizacji celów Programu. Instytucja Zarządzająca monitoruje realizację celów także przez odniesienie do wskaźników kontekstowych, to jest takich które wskazują na zmiany obserwowane w sferach, które uznano za kluczowe dla poziomu rozwoju regionu

Tabela 27. Wskaźniki kontekstowe realizacji celów RPO WK-P

Cel RPO		Wskaźniki realizacji celów	Jednostka	Źródło danych	Wartość uzyskana	Wartość docelowa	Procent realizacji
Strategiczny	Poprawa konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru	Liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC): - kobiety - mężczyźni	szt.			3200 1600 1600	
		Liczba nowoutworzonych miejsc pracy netto ogółem	szt.	IZ - ewaluacja	2210*	2400	92,08
		Zmiana poziomu PKB w wyniku oddziaływania RPO	%	IZ - ewaluacja	0,43*	2,45	17,55

¹⁵ W 2012 roku zawarto 162 umowy (w porównaniu z 220 w 2011 r.), do końca stycznia 2013 r. zawarto kolejne 14 umów, co wskazuje na podobne tempo kontraktacji jak w roku 2012.

Cel RPO		Wskaźniki realizacji celów	Jednostka	Źródło danych	Wartość uzyskana	Wartość docelowa	Procent realizacji
Szczegółowy	Zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego	Drogi wojewódzkie w dobrym stanie technicznym (klasa A) w % dróg wojewódzkich ogółem	%	SOSN	13,9	19,4	71,65
		Liczba pasażerów w portach lotniczych w osobach/rok	osoby/rok	Port Lotniczy Bydgoszcz	279 536**	280 000	99,83
		Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ludności ogółem w %	%	GUS	70,2	74	94,86
Szczegółowy	Zwiększenie konkurencyjności gospodarki i regionu	Nakłady na działalność B+R ogółem w województwie na 1 mieszkańca w zł	zł/mk	GUS	89,3	100	89,30
		Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle w %	%	GUS	6,76	24,2	27,93
		Wartość dodana brutto na pracującego w tys. zł	tys. zł/1 prac	GUS	81,9***	91,3	89,70
Szczegółowy	Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców	Saldo migracji ogółem w regionie	osoby	GUS	-1649	- 1 000	35,10
		Liczba osób kształcących się w systemie kształcenia ustawicznego osób dorosłych	osoby	GUS	20 416	32 000	63,80
		Umieralność z powodu chorób układu krążenia na 10 tys. mieszkańców	osoby/10 tys. mieszk	GUS	40,1	38	94,47
		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie kujawsko-pomorskim w zł	zł	GUS	3 062,32	3 300	92,80

*W tabeli uwzględniono wskaźniki kontekstowe dla celu strategicznego na rok 2010 – w Programie założono, że będą one mierzone dwukrotnie z użyciem metodologii HERMIN w 2010 i 2014 roku.

** Źródło: www.pbl.pl, luty 2013 r.

*** Stan na 31.12.2010 r.

Pozostałe dane obrazują stan na dz. 31.12.2011 r. – ze względu na ich porównywalność, część z danych gromadzonych przez GUS nie jest jeszcze publikowana za 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS oraz danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Ewaluatorzy przyjęli, że wskaźniki kontekstowe, które są zagrożone to te, których wartość na koniec 2011 r. nie przekraczała 48% wartości docelowej (przyjęto, że skutki Programu powinny być zauważalne w latach 2008-2015, to jest w okresie realizacji wspartych inwestycji). Kolejną grupę wskaźników stanowią te, których wartość sięga do 72% (średni poziom), a te które przekroczyły 73% to obszary sukcesu rozwojowego regionu.

Zwraca uwagę, że te cechy regionu, które wprost przekładają się na ocenę jakości życia mieszkańców: tworzenie miejsc pracy, poziom wynagrodzeń, dostęp do specjalistycznej

opieki zdrowotnej i poprawa warunków życia (co wyraża się w spadku umieralności z powodu chorób krążenia) zmieniają się tak, jak przewidywano w RPO WK-P. Oznacza to, że Program oddziałuje na wymienione sfery w sposób, który założono.

Umiarkowane zmiany obserwujemy w odniesieniu do *salda migracji ogółem w regionie* oraz *liczby osób uczących się w systemie kształcenia ustawicznego*. Saldo migracji jest negatywne to znaczy, że więcej osób wyjechało z regionu na stałe, niż się w nim osiedliło. Założono, że pod wpływem Programu saldo to, mimo że nadal negatywne, będzie malało rok do roku. Jeśli saldo migracji ujmować w liczbach bezwzględnych (liczba osób) to obserwujemy pozytywny trend – coraz mniejsza jest różnica między migrującymi na zewnątrz i do wewnątrz regionu. Jeśli jednak wskaźnik ten będzie analizowany w wartościach, które pozwalają na porównania międzyregionalne (na 1000 mieszkańców) – obserwujemy stagnację między 2010 i 2011 rokiem. Województwo kujawsko-pomorskie należy do grupy województw o umiarkowanie negatywnym saldzie migracji, obok województwa łódzkiego, podkarpackiego, zachodniopomorskiego i lubuskiego. Pozytywne saldo występuje tylko w województwach o największej dynamice rozwojowej (mazowieckim, pomorskim, wielkopolskim i dolnośląskim). We wszystkich tych województwach (z wyjątkiem mazowieckiego) saldo migracji w roku 2010 i 2011 było takie samo, nie jest to zatem efekt specyfiki kujawsko-pomorskiego.

Drugą sferą, w której zmiana jest zauważalna, ale na umiarkowanym poziomie, jest *liczba osób uczących się w systemie kształcenia ustawicznego*. Należy jednak zwrócić uwagę, że wykazywana tu liczba stanowiąca 63,80% to wartość, która nie uwzględnia kształcenia dla dorosłych oferowanego przez instytucje rynku pracy, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, prowadzące działalność edukacyjno-szkoleniową¹⁶. Liczba takich osób to ok. 40.000.

Niekorzystną wartość przybierają dwa wskaźniki: *udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle* oraz *zmiana poziomu PKB w wyniku oddziaływania RPO WK-P*.

Niski *udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle* stanowi potwierdzenie obserwacji czynionych na

---

¹⁶ Taką formę kształcenia ustawicznego przewiduje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych z 11 stycznia 2012 r.

podstawie danych monitoringowych IZ, a wskazujących na niski poziom innowacyjności przedsiębiorstw w regionie.

Wreszcie, niezadowolająca jest obecnie *zmiana poziomu PKB w wyniku oddziaływania RPO WK-P*. Należy jednak zwrócić uwagę, że istnieje kilka czynników, które mogą spowodować, że wskaźnik ten ulegnie znaczącej zmianie:

- 1) między 2008 i 2009 rokiem nastąpił bardzo duży przyrost poziomu PKB w wyniku oddziaływania RPO WK-P (z 0,03 do 0,43),
- 2) w roku 2010 i 2011 wzrastały wartości wybranych wskaźników, które mają wpływ na wielkość PKB: *wartość produkcji sprzedanej przemysłu* (7 miejsce w Polsce) oraz przyrost przedsiębiorczości (mierzony przez *liczbę podmiotów gospodarczych* – 11 miejsce wśród województw),
- 3) wzmocniła się pozycja wiodących sekcji produkcyjnych: artykułów spożywczych, papieru i wyrobów papierowych oraz chemikaliów,
- 4) nie zmienia się pozycja województwa kujawsko-pomorskiego pod względem rozwoju przedsiębiorczości i wartości produkcji, ale wzrost w tych dziedzinach – mimo że pozwolił na utrzymanie pozycji, był powolniejszy w porównaniu z województwami, które wyprzedzają kujawsko-pomorskie w rankingach rozwoju gospodarczego,
- 5) na korzyść zmieniają się wybrane elementy, które uwzględniane są przy wyliczeniu za pomocą modelu Hermin: zmniejszenie poziomu migracji, rozwój usług nierynkowych (edukacja, ochrona zdrowia), dochody i wydatki sektora publicznego,
- 6) jednocześnie jednak Program nie usunął w pełni ograniczeń dla otwarcia gospodarczego województwa (np. dostępność komunikacyjna regionu), co może wpływać na dalszy rozwój sektora przemysłowego i sektora usług rynkowych, które w znaczący sposób oddziałują na PKB¹⁷.

Podsumowując, należy ocenić, że rozwój województwa jest umiarkowanie dynamiczny. Program wpłynął pozytywnie na usunięcie deficytów w wybranych sferach funkcjonowania regionu: zwłaszcza jeśli chodzi o infrastrukturę techniczną oraz w zakresie edukacji i leczenia specjalistycznego. Natomiast umiarkowany był wpływ Programu na rozwój przemysłu, innowacyjności i rynku pracy.

---

¹⁷ Diagnoza społeczno-gospodarcza województwa kujawsko-pomorskiego. Województwo na tle kraju: Prognozy i trendy. Potencjały endogeniczne, praca zbiorowa, Toruń 2012.

2.3. Wpływ realizacji RPO WK-P na rozwój regionu w ocenie mieszkańców i beneficjentów Programu

Przyjrzyjmy się, jak skutki wsparcia oceniają sami beneficjenci oraz mieszkańcy regionu.

W przypadku 83,1% badanych beneficjentów założone wskaźniki produktu i rezultatu zostały w pełni osiągnięte. Pozostała część badanych (16,9%) nie osiągnęła założonych wartości wskaźników ponieważ realizacja projektu nie została dotychczas ukończona. Potwierdzenie tej deklaracji uzyskujemy także przez analizę wniosków o płatność, gdzie bardzo wysoki odsetek beneficjentów sprawozdaje pełne wykonanie projektu.

Realizowane w ramach RPO WK-P projekty w 57,6% skutkowały utworzeniem etatu lub jego fragmentu. Najczęściej (66,4%) zakładały one utworzenie do 3 etatów. Etaty tworzone były głównie przez przedsiębiorstwa prywatne (62%), a także przez organizacje pozarządowe, związki i stowarzyszenia (31,6%). Miejsca pracy utrzymywały się zwłaszcza w małych firmach, zatrudniających 10-49 osób, rzadziej w mikroprzedsiębiorstwach.

Tabela 28. Liczba etatów utworzona w ramach realizowanego projektu – deklaracje beneficjentów

Deklarowana liczba utworzonych etatów	Liczba odpowiedzi	Procent odpowiedzi
1-3	87	66,4
4-6	21	16,0
7-9	14	10,7
10 -12	3	2,3
13-15	4	3,1
Powyżej 15	2	1,5
Ogółem	131	100,0

Źródło: Badania własne CAWI, Toruń grudzień 2012-styczeń 2013.

Nowe etaty tworzone głównie w ramach działania 5.2 RPO WK-P „Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw” (90,5%) oraz działania 3.3 „Rozwój infrastruktury kultury”(50%). Najwięcej projektów (51 projektów spośród 216 projektów) odnosiło się do branży „przetwórstwo przemysłowe”.

Etaty powstałe w wyniku finansowania zewnętrznego, w 88,6% zostały utrzymane dłużej, niż było to wymagane umową RPO. W tej grupie jedynie połowę umów o pracę przedłużono w organizacjach pozarządowych, związkach, porozumieniach i stowarzyszeniach. Najwięcej etatów zostało utrzymanych w jednostkach zaliczanych do sektora finansów publicznych

(100%) oraz w przedsiębiorstwach (91,1%). W organizacjach non-profit nowe miejsca pracy tworzone były wyłącznie na czas wykonywania umowy (okres realizacji projektu).

Inne wskaźniki realizacji projektów w 79,9% zostały utrzymane mimo ich zakończenia. Takie cele trwały po zakończeniu umowy głównie w jednostkach samorządu terytorialnego (88,5%). Szczególnie często taką deklarację składali beneficjenci, których inwestycje prowadzone były w ramach działania 1.1 RPO WK-P (infrastruktura drogowa).

Częściowe zachowanie osiągniętych wskaźników projektów deklarowało 7,1% respondentów – byli to zwłaszcza beneficjenci reprezentujący przedsiębiorstwa, ale także organizacje non-profit, tj. stowarzyszenia czy organizacje pozarządowe. Beneficjenci, którzy deklarują, że w następstwie uzyskanego wsparcia tylko część osiągniętych celów jest trwała, realizowali projekty w ramach działania 5.5 (promocja i rozwój markowych produktów), 4.3 (rozwój komercyjnych e-usług), 5.2 (wsparcie inwestycji przedsiębiorstw) i 3.2 (rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej). To zarazem respondenci, którzy – wedle własnej deklaracji – nie osiągnęli w pełni przyjętych założeń. Realizowane przez nich projekty mogły, w ich przekonaniu, w niewielkim stopniu oddziaływać na otoczenie gospodarcze lub społeczne, ponieważ koncentrowały się na własnym rozwoju (promocji własnej marki na targach, rozszerzenie oferty usług, modernizacji zaplecza technicznego – budynku lub maszyn). Porażka w osiągnięciu założonych celów (mniejszy niż zakładany odbiór produktów, zwiększenie ilości a nie jakości usług lub produktów) przekłada się to na ocenę trwałości efektów.

Wsparcie służy przede wszystkim osiągnięciu założonego w projekcie celu, ale ma też funkcje dodatkowe – w co piątej badanej instytucji lub firmie, korzyści z realizacji projektu, były szersze i zauważalne także w sferach, na które nie oddziaływał bezpośrednio projekt. Podobna grupa beneficjentów ocenia, że dokonana inwestycja miała wpływ na lokalny rynek pracy i całą społeczność, w której ulokowana jest badana instytucja/firma.

Tabela 29. Efekty projektu obserwowane mimo zakończenia finansowania

Jakie efekty projektu nadal P. obserwuje mimo zakończenia finansowania?	Procent odpowiedzi*
Bezpośrednie, tzn. takie, które odnoszą się do tego samego problemu, który był rozwiązywany w projekcie	90,0
Pośrednie, odnoszące się do innych sfer funkcjonowania przedsiębiorstwa/instytucji	20,8
Pośrednie, odnoszące się do szerszej społeczności, mieszkańców	25,3
Pośrednie, odnoszące się do lokalnych przedsiębiorców	11,2
Pośrednie, odnoszące się do lokalnego rynku pracy	18,6

* Odpowiedzi nie sumują się do 100, ponieważ można było udzielić więcej niż jednej odpowiedzi

Źródło: *Badania własne CAWI, Toruń grudzień 2012-styczeń 2013.*

Najbardziej obserwowanymi efektami projektu trwającymi mimo zakończenia finansowania były efekty „pośrednie, odnoszące się do lokalnych przedsiębiorców” (11,2%). Spośród tych projektów najwięcej (20) należało do branży „przetwórstwo przemysłowe”. W przypadku umów, których cele były ściśle związane z realizowanym przedsięwzięciem, zakończenie realizacji jego celów było równoznaczne z zakończeniem realizacji całego projektu (takiej odpowiedzi udzieliło 12,9% badanych).

Rezultaty osiągane dzięki realizacji przedsięwzięć finansowanych z RPO, w opinii beneficjentów, nie byłyby możliwe bez dofinansowania zewnętrznego (66,3%). Taka opinia odnosiła się zwłaszcza do działania 1.1 RPO WK-P (infrastruktura drogowa): 74,5%, co zapewne miało związek z wysokimi kosztami realizacji projektów w ramach tego działania. Co czwarty beneficjent deklarował możliwość realizacji niefinansowanego z RPO działania, jednakże wsparcie finansowe wpłynęło na przyspieszenie jego realizacji lub zwiększenie jego efektów.

Tabela 30. Osiągnięcie efektów projektu bez finansowania RPO

Czy efekty te byłyby możliwe bez finansowania z RPO?	Procent odpowiedzi
Nie, bez tych środków projekt nie mógłby być zrealizowany	66,3
Nie, chociaż dla pełnego efektu trzeba było podjąć dodatkowe działania poza projektem	3,6
Tak, ale finansowanie z RPO je przyspieszyło lub zwiększyło skalę efektów	25,9
Tak, projekt byłby zrealizowany także bez tych środków w podobnym czasie	4,2
Ogółem	100,0

Źródło: *Badania własne CAWI, Toruń grudzień 2012-styczeń 2013.*

Realizacja projektów z RPO wymaga posiadania wkładu własnego stanowiącego określony procent całej wartości przedsięwzięcia. Beneficjenci uczestniczący w badaniu, w ramach

wkładu własnego w realizację danego projektu, w 85,1% korzystali z kapitału własnego. Jedynie 14,5% skorzystało z pożyczki/kredytu. Badani nie korzystali ze wsparcia finansowego funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, mimo że oferta tych ostatnich, dzięki wsparciu RPO WK-P, była bardziej dostępna.

2.3.1. Poziom realizacji RPO WK-P, a ocena atrakcyjności województwa, konkurencyjności gospodarki i regionu oraz poprawy poziomu i jakości życia przez beneficjentów i mieszkańców

Poza oglądem skutków Programu ujawniających się w wartościach osiągniętych wskaźników horyzontalnych, produktu i rezultatu na poziomie projektów i Programu oraz w zmianach wskaźników kontekstowych, poziom osiągnięcia celów szczegółowych i strategicznego RPO WK-P można także analizować z uwzględnieniem ocen mieszkańców i beneficjentów Programu. Przyglądamy się tu, jakie zmiany we własnym otoczeniu (wspartej firmie/instytucji, społeczności lokalnej, powiecie, województwie) obserwują te dwie grupy badanych.

***Cel szczegółowy 1:** zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego jako obszaru aktywności gospodarczej, lokalizacji inwestycji*

Otoczenie techniczne

Respondenci uczestniczący w badaniu zostali poproszeni o ocenę otoczenia technicznego w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnich 5-6 latach. Na otoczenie techniczne składają się nie tylko sieci komunikacyjne i telekomunikacyjne, ale także jakość środowiska naturalnego, estetyka otoczenia oraz zaplecze turystyczne. O jakości otoczenia technicznego świadczyć może dostępność do określonych usług. Badane kategorie otoczenia technicznego oceniane były w 6-cio stopniowej skali od 0 do 6 gdzie „0” oznacza w ogóle nie nastąpiły zmiany, a „6” – nastąpiły zdecydowane zmiany.

W okresie ostatnich 5-6 lat w województwie największe zmiany dostrzeżono w zakresie rozwoju telekomunikacji – zwiększeniu dostępu do Internetu (wskaźnik na poziomie 4,05 dla województwa i 3,99 dla powiatu). Niewątpliwie rozwój technologii informacyjnych umożliwiających łatwy dostęp do informacji i ludzi ma duży wpływ na społeczeństwo, biznes oraz finanse. Dynamika tego rozwoju została odzwierciedlona przez odpowiedzi badanych.

Ocena poszczególnych kategorii została dokonana na podobnym poziomie zarówno dla województwa jak i dla powiatu.

Tabela 31. Zmiany otoczenia technicznego w ostatnich 5-6 latach

Sfery, w których obserwowane są zmiany	Średnia dla województwa	Średnia dla powiatu
Rozwój sieci dróg (budowa nowych odcinków)	3,54	3,51
Poprawa jakości dróg	3,32	3,29
Rozwój sieci komunikacyjnej (transport drogowy i szynowy, lotniczy)	2,88	2,81
Rozwój telekomunikacji (w tym zwiększenie dostępu do Internetu)	4,05	3,99
Większa dbałość o jakość środowiska naturalnego (oczyszczalnie, segregacja śmieci, mniej zanieczyszczeń)	3,53	3,50
Podniesienie estetyki otoczenia	3,71	3,69
Przywrócenie funkcji zniszczonym/zaniedbanym terenom lub budynkom (np. przemysłowym lub powojuskowym)	2,97	2,85
Rozwój zaplecza dla turystyki (infrastruktura turystyczna, nowe produkty turystyczne, punkty informacyjne, itp.)	3,29	3,18
Zwiększenie dostępu do usług tradycyjnych (bazujących na tradycyjnych zawodach np. fryzjerstwo, stolarka)	3,60	3,55
Zwiększenie dostępu do zaawansowanych usług (bazujących na nowoczesnych technologiach, bardziej zaawansowanej wiedzy)	3,12	3,10

Źródło: Badania własne CATI, Toruń grudzień 2012.

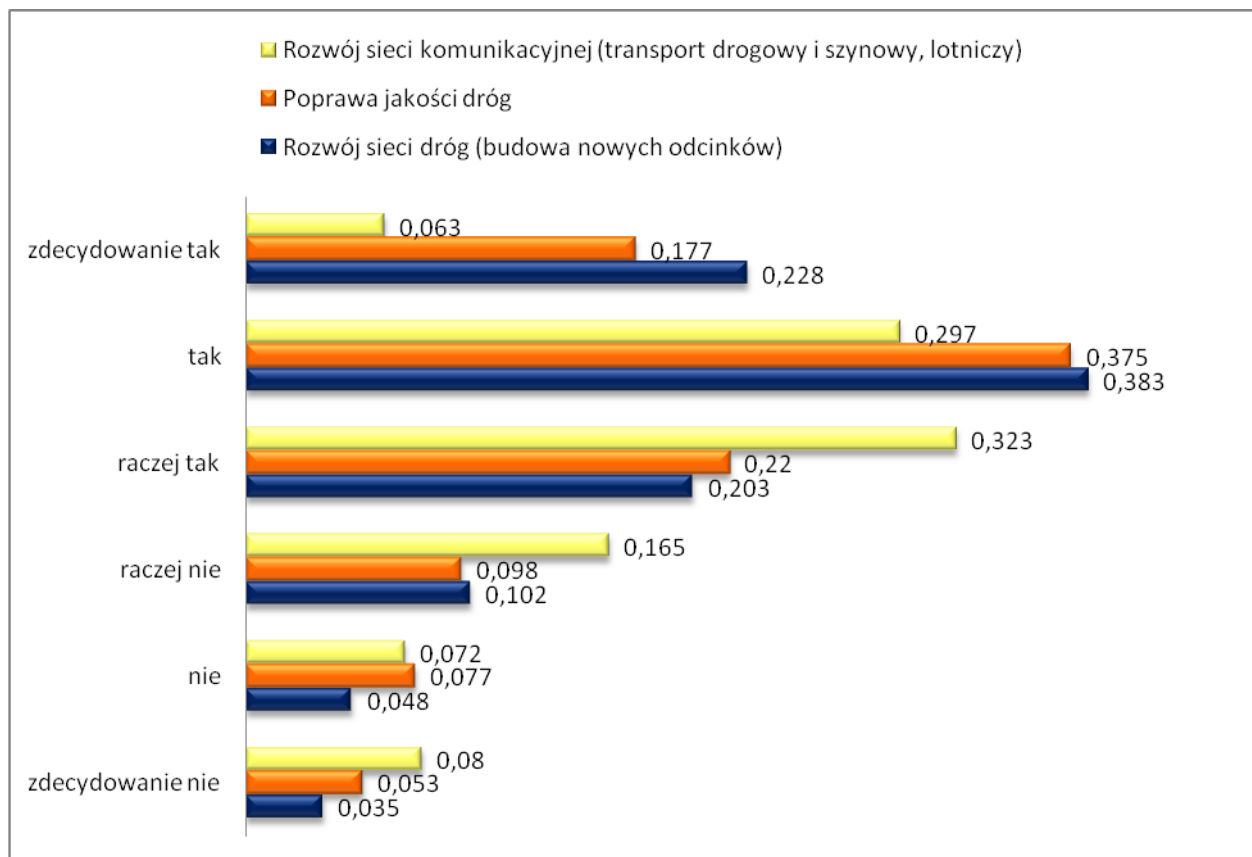
Powyższe wyniki wskazują, iż – w opinii mieszkańców – województwo kujawsko-pomorskie rozwija się dynamicznie w zakresie analizowanych kategorii, wszystkie oceny przekraczają połowę maksymalnej punktacji, co świadczy o wysokiej efektywności podejmowanych w regionie przedsięwzięć.

Zaawansowane usługi, bazujące na nowoczesnych technologiach są dziś jednym z najistotniejszych aspektów determinujących zwiększenie konkurencyjności gospodarki i regionu. Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego zmiany w kategorii zaawansowanych usług ocenili na poziomie średnim (wskaźnik 3,12 dla województwa i 3,10 dla powiatu).

Rozwój sieci komunikacyjnych został oceniony na najniższym poziomie (wskaźnik na poziomie 2,88 dla województwa i 2,81 dla powiatu). Ponad 38% respondentów wskazywała na rozwój sieci dróg (budowy nowych odcinków) w województwie, 22,8% badanych zauważyło zdecydowane zmiany w tej kategorii. Dostrzeżono także poprawę jakości dróg

(37,5% respondentów „tak”, 17,7% „zdecydowanie tak”). Niżej oceniono rozwój transportu szynowego i lotniczego.

Rysunek 6. Zmiany otoczenia technicznego związanego z siecią komunikacji w województwie w ostatnich 5-6 latach

Źródło: Badania własne CATI, Toruń grudzień 2012.

Mimo, iż badani wskazują na znaczną poprawę jakości dróg oraz rozwój jej sieci, wciąż niekorzystnie oceniany jest rozwój całej sieci komunikacyjnej. Wpływać na to może z jednej strony niewystarczający poziom rozwoju transportu szynowego i lotniczego, a z drugiej wciąż niezadowolający stan sieci komunikacji drogowej – mimo poprawy niektórych elementów. Analogicznie prezentują się wyniki badań na poziomie powiatu.

Podniesienie estetyki otoczenia oraz zwiększenie dostępu do usług tradycyjnych (bazujących na tradycyjnych zawodach, np. fryzjerstwo, stolarka) były kategoriami często wskazywanymi w odniesieniu do zmian w regionie. Przywrócenie funkcji zniszczonym/zaniedbanym terenom lub budynkom (np. poprzemysłowym lub powojсковym) oraz dostęp do zaawansowanych usług (bazujących na nowoczesnych technologiach, bardziej

zaawansowanej wiedzy) były wskazywane na poziomie średnim (jako „raczej występujące zmiany”).

Oddziaływanie projektu na możliwości funkcjonowania firmy/instytucji

Wyniki badań wskazały na bardzo duże oddziaływanie realizowanych przedsięwzięć na całokształt podmiotów uczestniczących w projektach RPO. Wskaźniki poziomu oddziaływania projektów na wybrane kategorie funkcjonowania przedsiębiorstwa przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Oddziaływanie projektów RPO na możliwości funkcjonowania firmy/instytucji – wartości średnie

Oddziaływanie projektu na możliwości funkcjonowania firmy/instytucji	Średnia
Dzięki dokonanej inwestycji zwiększyła się ilość usług/produktów jakie oferujemy	3,83
Dzięki dokonanej inwestycji zwiększyła się jakość usług/produktów jakie oferujemy	3,89
Dzięki dokonanej inwestycji poprawiła się pozycja firmy na rynku/ odbiór instytucji przez mieszkańców	4,45
Dzięki projektowi zwiększyły się możliwości inwestycyjne (w tym w pracowników)	3,76
Dzięki projektowi wprowadzono innowacyjne rozwiązania (organizacyjne, techniczne, produkcyjne, itp.)	3,48
Projekt zwiększył szanse na konkurowanie z innymi podmiotami	4,02
Projekt umożliwił wykorzystanie rezultatów badań naukowych	2,41
Projekt zachęcił nas do współpracy z sektorem badań i rozwoju	2,48

Źródło: Badania własne CAWI, Toruń grudzień 2012-styczeń 2013.

Beneficjenci ocenili, że w największym stopniu, dzięki dokonanej inwestycji poprawiła się pozycja danej firmy na rynku oraz odbiór instytucji przez mieszkańców – odzwierciedla to wskaźnik na poziomie 4,45, gdzie wartość „5” jest wartością maksymalną. Świadczy to o tym, że podmioty uczestniczące w projektach unijnych są postrzegane jako aktywnie pozyskujące dodatkowe źródła finansowe i rozwijające się w sposób dynamiczny.

Rysunek 7. Wpływ projektów RPO na pozycję finansową firmy/odbior instytucji przez mieszkańców w %

Źródło: Badania własne CAWI, Toruń grudzień 2012-styczeń 2013.

Beneficjenci RPO WK-P oceniali wpływ całego Programu na województwo na wyższym poziomie, niż oddziaływanie realizowanych przez siebie projektów. Projektodawcy prawdopodobnie uwzględniają w tym wypadku szerszy zakres całego Programu niż poszczególnych przedsięwzięć. Największa różnica w ocenie oddziaływania RPO i pojedynczych projektów odnosiła się do poprawy warunków infrastruktury technicznej. W opinii respondentów wpływ RPO jest wysoki (4,07), jednakże oddziaływanie realizowanych przez siebie projektów na tę kategorię został oceniony na poziomie średnim (3,07).

Tabela 33. Oddziaływanie RPO na zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego jako obszaru aktywności gospodarczej, lokalizacji inwestycji – wartości średnie

Oddziaływanie RPO na zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego jako obszaru aktywności gospodarczej, lokalizacji inwestycji	Oddziaływanie RPO (średnia)	Oddziaływanie projektów (średnia)
Dzięki RPO zmniejszyły się różnice ekonomiczne wewnątrz województwa	3,61	2,85
Dzięki RPO zmniejszyły się różnice ekonomiczne wewnątrz powiatu	3,57	2,85
Dzięki RPO zwiększyła się atrakcyjność inwestycyjna województwa	4,13	3,23
Dzięki RPO zwiększyła się atrakcyjność inwestycyjna powiatu	4,05	3,18
Poprawiła się infrastruktura techniczna (rozwiązania drogowe, transportowe)	4,07	3,07
Poprawił się dostęp do infrastruktury społecznej (instytucji edukacyjnych i kultury)	3,77	2,94
Mniej jest nierówności społecznych – różnic w dostępie do różnych	3,53	2,79

pożądanych wartości (edukacji, kultury, ochrony zdrowia) w obrębie województwa		
--	--	--

Źródło: Badania własne CAWI, Toruń grudzień 2012-styczeń 2013.

Atrakcyjność województwa jako miejsca do życia, pracy i odpoczynku

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego oceniali warunki życia, pracy i odpoczynku na podstawie kategorii związanych z rynkiem pracy, środowiskiem naturalnym, infrastrukturą techniczną czy poziomem inwestycji gospodarczych.

Tabela 34. Ocena warunków życia w województwie i w najbliższym otoczeniu

Sfery obserwowanych zmian	Średnia dla województwa	Średnia dla powiatu
Województwo jako miejsce inwestycji gospodarczych	3,29	3,24
Województwo jako miejsce turystyczne	3,68	3,65
Rynek pracy – dostęp do miejsc pracy	2,29	2,20
Rynek pracy – wysokość wynagrodzeń	2,23	2,16
Oferta kulturalna i rekreacyjna	3,41	3,37
Dostęp do edukacji i możliwości rozwoju osobistego	3,17	3,43
Poziom rozwoju otoczenia społecznego (usług opiekuńczych, itp.)	3,50	3,14
Jakość środowiska naturalnego	3,57	3,59
Poziom bezpieczeństwa osobistego	3,34	3,40
Poziom rozwoju infrastruktury technicznej (ilość i jakość dróg, możliwości transportu publicznego, oczyszczalnie ścieków, itp.)	3,43	3,42

Źródło: Badania własne CATI, Toruń grudzień 2012.

Zarówno sektor turystyki, jak i powiązane z nim środowisko naturalne, zostało uznane za atrakcyjny element regionu. Z uwagi na wysokie walory turystyczne województwa kujawsko-pomorskiego, właśnie ta kategoria została przez mieszkańców regionu oceniona najwyżej (wskaźnik na poziomie 3,68 dla województwa i 3,65 dla powiatu). Najwyżej walory turystyczne oceniali rolnicy (średnia to aż 4,0). Wysoką ocenę przyznano jakości środowiska naturalnego (3,57 dla województwa i 3,59 dla powiatu) oraz ofercie kulturalnej i rekreacyjnej (3,41 dla województwa i 3,37 dla powiatu).

Mieszkańcy oceniają zatem, że województwo zmienia się zarówno pod względem rozwoju turystyki, otoczenia społecznego oraz technicznego i jakości środowiska. Zadowolający jest też poziom bezpieczeństwa oraz dostęp do edukacji. Jako stosunkowo dobra oceniona została też oferta województwa zachęcająca do inwestycji gospodarczych. Słabością regionu jest z kolei rynek pracy – zarówno pod względem liczby miejsc pracy, jak i wysokości wynagrodzeń.

Nie zaobserwowano natomiast zasadniczych różnic w ocenie rozwoju województwa i powiatu. Wyjątkiem są tu dostęp do edukacji i możliwości rozwoju osobistego, które oceniane są wyżej (na dobrym poziomie) w powiecie oraz niższy (choć akceptowany) poziom rozwoju instytucji otoczenia społecznego powiatu.

Zmiany rynku pracy

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego dostrzegają negatywne zmiany lokalnego (powiatowego) rynku pracy. Prawie 73% respondentów wskazała na likwidowanie miejsc pracy w regionie. Co drugi badany odczuwał te zmiany. Bezpośrednio dotknęły one 12,8% mieszkańców – tyłu z nich deklaruje, że ich sytuacja na rynku pracy zmieniła się w ostatnich 5-6 latach (częściej na niekorzyść), natomiast duża grupa odczuła to pośrednio – zmiana dotyczyła ich bliskich (38,7% badanych, w tym połowa to osoby, których bliscy stracili pracę). Zmiany te są odczuwalne zwłaszcza dla osób z wykształceniem zawodowym (14,9%) i średnim (15%). Ponad połowa respondentów (60,2%) podkreślała, że zmiany te były szczególnie odczuwalne w przeciągu ostatnich 2 lat, co może mieć związek z kryzysem gospodarczym.

Zdania dotyczące tego, czy realizacja działań finansowanych w ramach RPO wpływa na zmiany na rynku pracy były podzielone. Wprawdzie 13,8% mieszkańców jest przekonanych, że działania RPO wpływają na powstawanie nowych miejsc pracy, ale podobna ich liczba (13,2%) uważała, że tworzone miejsca pracy powstają tylko na czas trwania konkretnej inwestycji przez co zmiany te były postrzegane jako negatywne. Ponad połowa respondentów nie dostrzegała wpływu RPO/środków europejskich na sytuację na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim (54,2% „trudno powiedzieć”).

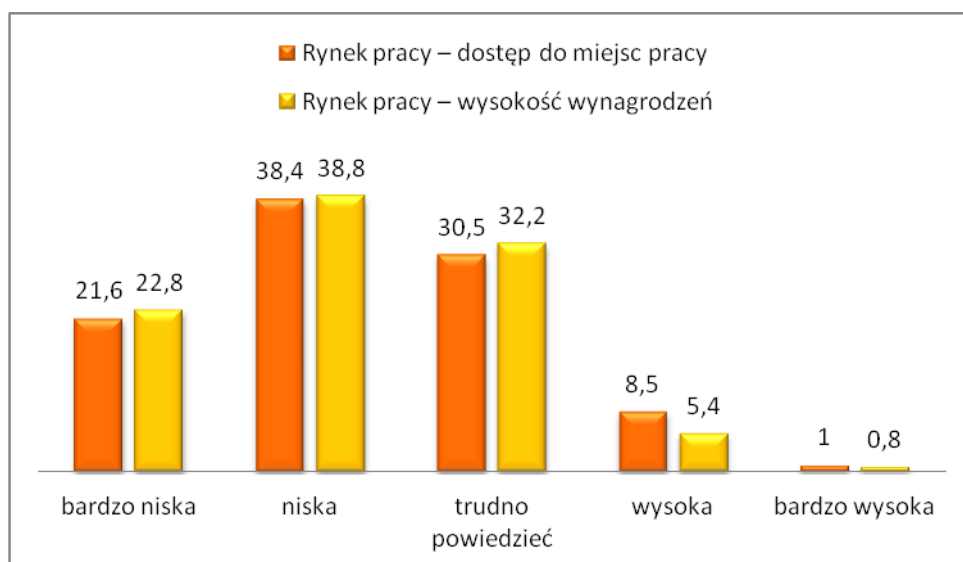
Tabela 35. Wpływ realizacji działań finansowanych w ramach RPO/środków unijnych na zmiany na rynku pracy

Jak na zmiany na rynku pracy wpływa realizacja działań finansowanych w ramach RPO/środków europejskich?	Procent
pozytywnie, dzięki środkom unijnym powstają nowe miejsca pracy	13,8
pozytywnie, zatrudniane są osoby, które wcześniej miały niewielkie szanse na pracę (np. ze względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, długość pozostawania bez pracy)	10,5
trudno powiedzieć	54,2
negatywnie, tworzone miejsca pracy powstają tylko na czas trwania konkretnej inwestycji	13,2
negatywnie, wiele z inwestycji bazuje na kadrach z innego regionu lub powiatu – lokalni mieszkańcy nie są zatrudniani	8,3
Ogółem	100,0

Źródło: Badania własne CATI, Toruń grudzień 2012.

Respondenci bardzo nisko ocenili sytuację na rynku pracy w regionie – zarówno pod względem dostępu do miejsc pracy, jak i w odniesieniu do poziomu wynagrodzeń. Niższe oceny wyrażali przedsiębiorcy. Mieszkańcy oceniali wojewódzki rynek pracy, na poziomie 2,23¹⁸, a powiatowy na 2,16. Opinie te wskazują na nieznaczne poczucie nierówności.

Rysunek 8. Ocena rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w %

Źródło: *Badania własne CATI, Toruń grudzień 2012.*

Opinie mieszkańców pozostają w zgodzie z faktycznymi trendami na rynku pracy w regionie. W latach 2008 – 2011 w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności ekonomicznej ludności utrzymywał się na poziomie 54 – 55%. W tym samym okresie najwyższy wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano w 2008 roku – wynosił on wtedy 49,7%, po wahaniach związanych z kryzysem gospodarczym, w 2011 r. wyniósł on 49,0%. W ostatnich latach zmalała liczba osób pracujących – w końcu 2011 r. wyniosła 483 991 osób (tj. 4,5% osób pracujących w kraju). Nie zmienia się przy tym struktura zatrudnienia w podziale na sektory (średnio ok. 76,5% osób pracuje w sektorze prywatnym) lub wielkość podmiotów (53,8% pracuje w podmiotach dużych).

Zgodnie z wynikami badania popytu na pracę w zależności od rodzaju prowadzonej działalności w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak i w całym kraju, najwięcej osób pracowało w podmiotach prowadzących działalność w zakresie: *Przetwórstwa*

¹⁸ Dane na podstawie 5-cio stopniowej skali gdzie „1” – najmniejszy poziom zmiany, „5” – największy poziom zmiany – wartość wskaźnika jest wartością średnią udzielonych odpowiedzi.

przemysłowego – 27,3% (132 274 osoby), *Handlu i napraw* – 18,3% (88 470 osób) oraz *Edukacji* 13,3% (64 333 osoby).

Spadek liczby pracujących odnotowany jest w 7. Sekcjach PKD: *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* (mniej o 9 883 osoby), *Budownictwo* (mniej o 1 723 osoby), *Pozostała działalność usługowa* (mniej o 1 181 osób), *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi* (mniej o 734 osoby), *Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją* (mniej o 133 osoby), *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych* (mniej o 99 osób) oraz *informacja i komunikacja* (mniej o 30 osób).

Liczba pracujących w 2010 roku wzrosła natomiast w 12. sekcjach PKD. Najliczniej w sekcjach: *Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca* – wzrost liczby pracujących o 3058 osób; *Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne* – wzrost o 832 osoby oraz *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna* – wzrost o 683 osoby¹⁹.

Czynniki wpływające na warunki życia mieszkańców

Odczuwane warunki życia w województwie kujawsko-pomorskim determinowane są przez szereg czynników.

Średnia długość trwania życia w województwie kujawsko-pomorskim odzwierciedla wartości wskaźnika na poziomie krajowym, (76,2 w roku 2011 w województwie kujawsko-pomorskim i 76,5 średnia w Polsce). Również wskaźnik zagrożenia ubóstwem odpowiada średniej wartości w kraju (18,1% dla województwa kujawsko-pomorskiego, 18,0% dla Polski – stan na 2011 r.²⁰). Jednakże porównując do czołowych województw w kraju, wciąż pozostajemy w tyle. W województwie mazowieckim wskaźnik zagrożenia ubóstwem wynosi zaledwie 12,4%.

Ponad 68% mieszkańców województwa jest zdania, że różnice w poziomie życia są wyraźnie odczuwane w zależności od miejsca zamieszkania (49,2 „zdecydowanie tak”, 19,2 „tak”). Jedynie 11,5 % mieszkańców uważa, że miejsce zamieszkania nie ma związku z odczuwalnymi

¹⁹ Na podstawie raportu „Rynek pracy pod lupą”, Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Toruń 2012.

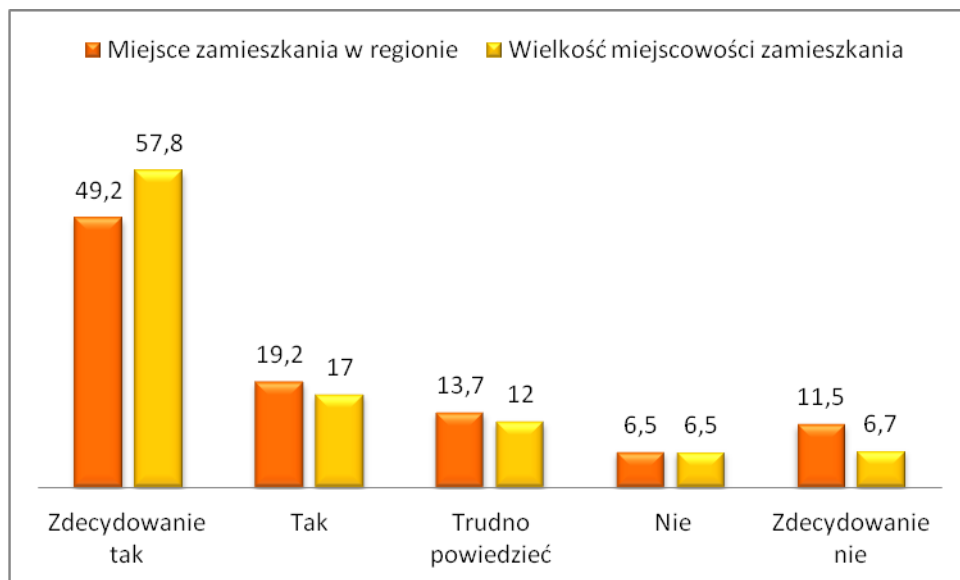
²⁰ http://www.efs.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/Documents/Analiza_porownawcza_2012_ost_wersja.pdf, z dn. 10.03.2013 r.

warunkami życia – żyje się podobnie w różnych częściach regionu. Korelację między warunkami życia, a miejscem zamieszkania dostrzegają przede wszystkim osoby posiadające wykształcenie wyższe – 79,8% respondentów. Ma to związek z faktem, iż miejsca pracy skierowane do absolwentów uniwersytetów i wymagające posiadania specjalistycznej wiedzy, zależne są często od lokalizacji dużych przedsiębiorstw, mających często siedzibę w okolicach metropolii bądź centrów gospodarczych. Dla porównania, osoby posiadające wykształcenie zawodowe lub gimnazjalne i niższe, związek ten dostrzegają w znacząco niższym stopniu (odpowiednio 65,7% i 62,5%).

Zależności w poziomie odczuwania warunków życia, postrzegano także odmiennie w odniesieniu do zawodu – głównie rolnicy (80%), pracownicy najemni (73,4%) oraz przedsiębiorcy (71,4%) uważali, że miejsce zamieszkania w regionie wpływa na warunki życia. Mniejszy związek dostrzegały osoby bezrobotne (65,3%), emeryci i renciści (65,1%) oraz studenci i uczniowie (52%). Należy jednak podkreślić, iż dla wszystkich grup mieszkańców, to w jakim miejscu mieszkają, ma istotne znaczenie dla ich warunków życia.

Mieszkańcy województwa dostrzegają różnice warunków życia zależne od miejsca zamieszkania – zarówno od lokalizacji w regionie (powiat zamieszkania), jak i od wielkości miejscowości. Ta pierwsza cecha (lokalizacja miejsca zamieszkania) zdaniem prawie połowy badanych ma znaczenie dla tego, jak się żyje mieszkańcom. Z kolei, 57,8% widzi wyraźny związek między wielkością miejscowości a oceną jakości funkcjonowania. Oznacza to, że zdaniem dużej części badanych (71,6%) w województwie występują nierówności w zakresie warunków życia. Mimo to, województwo kujawsko-pomorskie jest oceniane przez jego mieszkańców jako miejsce, gdzie żyje się dobrze.

Rysunek 9. Ocena warunków życia w % w zależności od miejsca zamieszkania i wielkości miejscowości

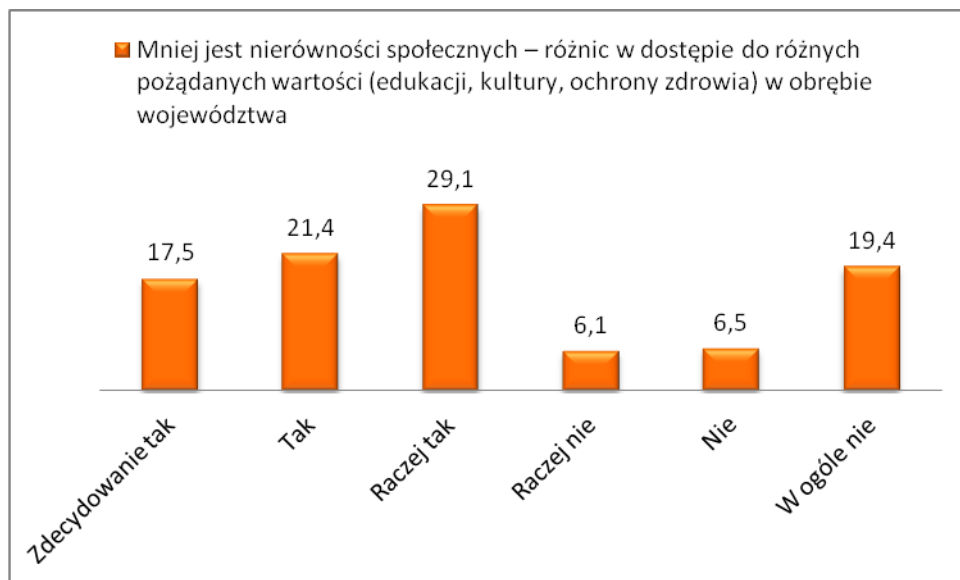

Źródło: Badania własne CATI, Toruń, grudzień 2012.

Aż 80% respondentów nie planuje zmieniać miejsca zamieszkania w obrębie województwa. Podobny odsetek, 81,7% badanych, nie planuje zmieniać miejsca zamieszkania poza obszar województwa. Wśród badanych planujących jednak migrację znajdują się przede wszystkim osoby z wykształceniem średnim (9,7%) oraz wyższym (9,5%). Do tej grupy należą przede wszystkim uczniowie i studenci (20%) oraz osoby bezrobotne (18,4%). Co istotne grupą najrzadziej planującą migrację są przedsiębiorcy (5,4%).

Mieszkańcy wyrażają ambiwalentne oceny wpływu RPO na wyrównywanie różnic społecznych w regionie. Wprawdzie oceny pozytywne (38,9%) przeważają nad ocenami negatywnymi (25,9%), jednak duża część badanych nie umie tego ocenić.

Rysunek 10. Wpływ projektu na nierówności społeczne w %

Źródło: Badania własne CAWI, Toruń, grudzień 2012-styczeń 2013.

Cel szczegółowy 2: zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu, co oznacza w szczególności wzrost przedsiębiorczości mieszkańców i poziomu innowacyjności przedsiębiorstw

Uczestnictwo w projektach RPO wpływa na poziom konkurencyjności przedsiębiorstwa – ocenę tę wyraża 70,2% badanych beneficjentów (średnia ocena, na skali 1-5, to 4,02 – patrz tab. 32).

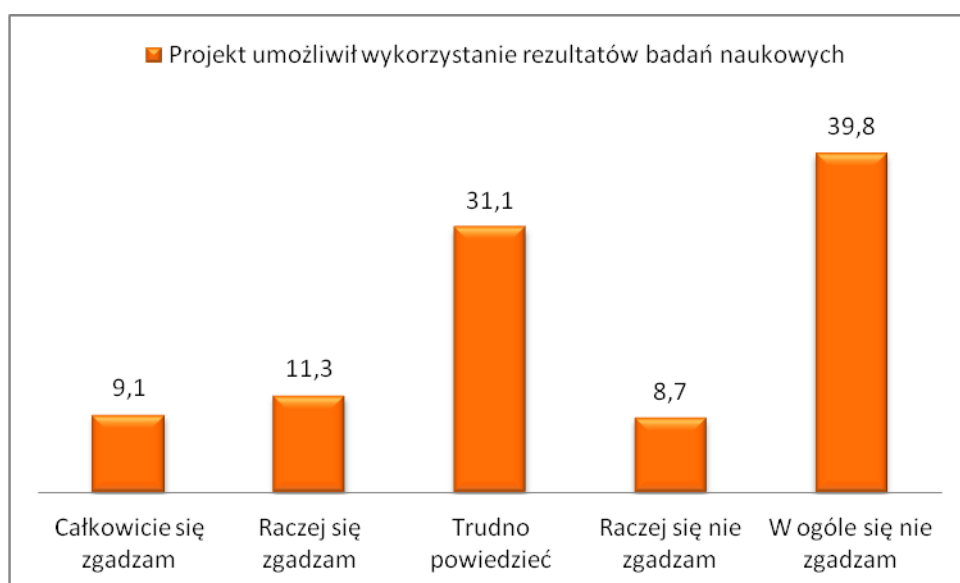
Realizowane projekty wpływały, zdaniem badanych, nie tylko na otoczenie firmy związane z wizerunkiem przedsiębiorstwa, czy możliwości konkurowania z innymi podmiotami, ale także na możliwości inwestycyjne oraz wprowadzania rozwiązań innowacyjnych. Te ostatnie są przez beneficjentów rozumiane głównie jako rozwiązania techniczne, produkcyjne, ale i organizacyjne. Beneficjenci korzystający ze wsparcia poprawili jakość swojej oferty (wskaźnik na poziomie 3,89 gdzie aż 48,5% respondentów „w pełni” dostrzegała wpływ projektu na poprawę jakości oferty) oraz zwiększyli ilość oferowanych produktów/usług. Niżej, ale pozytywnie, ocenianą przez beneficjentów kategorią był poziom wprowadzonych rozwiązań innowacyjnych. Mimo umiarkowanej otwartości na wprowadzanie innowacji i dostrzeganie w uzyskanym wsparciu zachęty do stosowania nowych rozwiązań prawie 40%

beneficjentów nie chciało skorzystać z wyników badań naukowych. Realizacja projektu nie stanowiła też znaczącego bodźca do współpracy z sektorem badań i rozwoju.

Zdolność innowacyjna przedsiębiorstw oraz samorządów jest wyznaczona przez ich wewnętrzny potencjał do tworzenia nowych produktów i technologii, metod organizacji, jak i przez ich zdolność do absorpcji i zastosowania wiedzy wytworzonej poza organizacją. Wyniki wskazały, iż dofinansowane projekty w najmniejszym stopniu umożliwiły wykorzystanie rezultatów badań naukowych (39,8% badanych nie dostrzega w tym zakresie wpływu projektów RPO).

Rysunek 11. Wpływ projektów RPO na wykorzystanie rezultatów badań naukowych w %

Źródło: Badania własne CAWI, Toruń grudzień 2012-styczeń 2013.

Potwierdza to wcześniej stawianą w raporcie tezę, że przedsiębiorstwa często nie dostrzegają związku badań naukowych z prowadzoną działalnością biznesową. Brak zaangażowania w tej materii odzwierciedla poziom poniesionych środków finansowych, mających na celu uzyskanie określonych wyników badań.

Zgodnie z danymi GUS, nakłady na działalność badawczo-rozwojową stanowiły w województwie kujawsko-pomorskim zaledwie ułamek kosztów inwestycji poniesionych przez ogół przedsiębiorstw w Polsce (1,96% ogółu nakładów w skali kraju). Jednocześnie, liczba podmiotów ponoszących takie nakłady jest porównywalna do średniej krajowej (29,6% przedsiębiorstw). Oznacza to, że na nakłady te przeznaczone są bardzo małe środki, a ich przyrost w porównaniu do roku 2005, jest niepokojąco niski.

Tabela 36. Nakłady brutto na badania i rozwój w województwie kujawsko-pomorskim i Polsce

Jednostka terytorialna	Wysokość nakładów w przedsiębiorstwach ogółem [mln zł]		
	2005	2010	2011
Polska	5574,5	10416,2	11686,7
województwo kujawsko-pomorskie	114,7	204,2	187,3
Udział nakładów w województwie w stosunku do kraju (%)	2,1%	1,96%	1,6%

Źródło: BDL GUS, Toruń, grudzień 2012.

Oddziaływanie projektów RPO na możliwości funkcjonowania przedsiębiorstw w regionie zostało ocenione bardzo pozytywnie, zdecydowana większość badanych zmiany wywołane działaniami projektów unijnych oceniła jako dobre (powyżej wartości wskaźnika 3,5). Interwencji wymagają działania związane ze współpracą sfery biznesu z jednostkami typu B+R wynikające z jednej strony z braku tradycji takiego współdziałania, z drugiej z niewielkich korzyści rozwojowych dla kujawsko-pomorskich przedsiębiorstw.²¹ Utworzenie trwałych relacji między sferą gospodarki i nauki może być możliwa dzięki obustronnej poprawie przepływu informacji, a także uatrakcyjnieniu ofert.

Wyjątkiem pod względem nakładów inwestycyjnych jest sektor przedsiębiorstw przemysłowych, który wyprzedza nawet poziom ogólnopolski. Odsetek przedsiębiorstw z regionu kujawsko-pomorskiego, ponoszących nakłady inwestycyjne, w stosunku do przedsiębiorstw z województw ogółem, w 2011 roku, wynosiła 13,16%. Niemniej jednak w przypadku firm z sektora usług stosunek ten znajduje się poniżej średniej krajowej (na poziomie 9,11% w województwie kujawsko-pomorskim i 9,58% w Polsce).

Tabela 37. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w %

Jednostka terytorialna	przedsiębiorstwa z sektora usług		przedsiębiorstwa przemysłowe	
	2010	2011	2010	2011
Polska	10,37	9,58	13,85	12,82
województwo kujawsko-pomorskie	6,64	9,11	14,09	13,16

Źródło: Źródło: BDL GUS, Toruń, grudzień 2012.

Poziom współpracy w zakresie innowacyjności jest w regionie bardzo niski. Zgodnie z danymi GUS w 2011 roku zaledwie 4,9% przedsiębiorstw przemysłowych z województwa kujawsko-

²¹ Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, *Analiza powiązań współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, jednostkami B+R i instytucjami otoczenia biznesu*, Bydgoszcz 2009.

pomorskiego współpracowało w zakresie działalności innowacyjnej (średnia w Polsce 5,5%).²² Należy podkreślić, iż także uczestniczący w badaniu beneficjenci RPO WK-P, bardzo nisko ocenili wpływ projektów RPO na poziom wprowadzonych rozwiązań innowacyjnych. Mimo stosunkowo wysokich nakładów na rozwój przedsiębiorstw, a zwłaszcza na podniesienie ich poziomu innowacyjności, efekty są wciąż niewystarczające. Świadczyć o tym może chociażby stosunek zgłoszonych patentów w województwie, w odniesieniu do poziomu krajowego. W 2011 roku w regionie zgłoszono zaledwie 4% spośród wszystkich wniosków patentowych.

Tabela 38. Liczba zgłoszonych patentów w Polsce i województwie kujawsko-pomorskim

Jednostka terytorialna	zgłoszone patenty (jedn.)			zgłoszone patenty %		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Polska	2899	3203	3878	100	100	100
województwo kujawsko-pomorskie	115	124	156	4,0	3,9	4,0

Źródło: Źródło: BDL GUS, Toruń, grudzień 2012.

Atrakcyjność inwestycyjna

Realizacja celu szczegółowego RPO „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki i regionu” była mierzona na podstawie kategorii związanych z atrakcyjnością inwestycyjną przedsiębiorstw i instytucji korzystających ze wsparcia w ramach RPO. Oddziaływanie Programu i poszczególnych projektów oceniane było na podstawie 5-cio stopniowej skali, gdzie „5” oznacza największy wpływ, a „1” – najmniejszy. Wszyscy respondenci udzielający odpowiedzi na pytanie związane z wpływem projektów RPO na zmiany poziomu rozwoju województwa ocenili go dobrze – średnia wartość odpowiedzi przekracza poziom 3,5.

Również, największy poziom oddziaływania projektów RPO dostrzeżono w kwestii zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej województwa (wskaźnik na poziomie 3,23) oraz atrakcyjności inwestycyjnej powiatu (3,07).

Niewątpliwie na te oceny wpływa wysoka ocena poprawy infrastruktury technicznej omawiana wcześniej. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej jest zachętą dla przyszłych inwestorów.

²² Źródło: BDL GUS, grudzień 2012.

Fakt, iż uczestnicy badania pozytywniej oceniali wpływ całego Regionalnego Programu Operacyjnego, niż poszczególnych, realizowanych przez siebie projektów na województwo kujawsko-pomorskie, związane jest z większym oddziaływaniem wielu projektów, różnorodnych tematycznie – dopiero ich ogół istotnie wpływa na region.

Cel szczegółowy 3: poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców, to jest poprawa infrastruktury społecznej w aspekcie podniesienia jakości świadczonych usług

Otoczenie społeczne

Mieszkańcy oceniali także zmiany, które zaszły w ostatnich 5-6 latach w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, usług opiekuńczych, bezpieczeństwa, a także możliwości rozwoju osobistego i wypoczynku. Respondenci zmiany te oceniali na niższym poziomie niż kategorie związane z otoczeniem technicznym województwa.

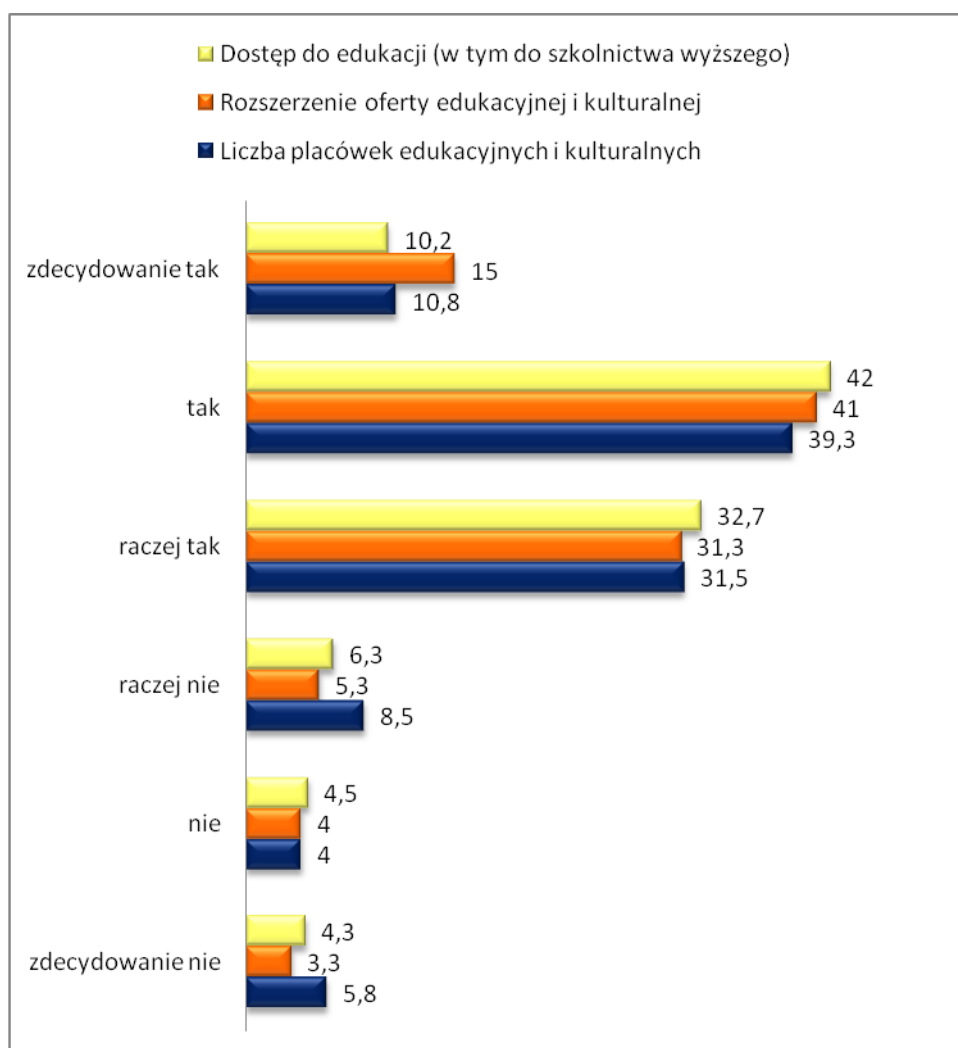
Według badanych największe zmiany w ostatnich latach zaszły w zakresie możliwości odpoczynku – ilości i jakości miejsc rekreacji w regionie (wskaźnik na poziomie 3,49 dla województwa i 3,47 dla powiatu)²³.

Równie wysoko oceniane były zmiany w zakresie edukacji w województwie kujawsko-pomorskim. Wskazywano na poprawę dostępności do edukacji - w tym szkolnictwa wyższego (wskaźnik na poziomie 3,48 dla województwa i 3,25 dla powiatu), rozszerzenie oferty edukacyjnej i kulturalnej, a także na wzrost liczby placówek edukacyjnych i kulturalnych. Poszczególne odpowiedzi zaprezentowano na poniższym wykresie.

---

²³ Dane na podstawie 5-cio stopniowej skali gdzie „1” – najmniejszy poziom zmiany, „5” – największy poziom zmiany – wartość wskaźnika jest wartością średnią udzielonych odpowiedzi.

Rysunek 12. Zmiany w zakresie edukacji i kultury w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnich 5-6 latach w %

Źródło: Badania własne CATI, Toruń, grudzień 2012.

Biorąc pod uwagę liczbę placówek kulturalnych województwa kujawsko-pomorskiego, w ciągu ostatnich lat, ich ilość pozostała na niezmiennym poziomie. Od roku 2005 dostrzeżono jedynie niewielki przyrost teatrów i instytucji muzycznych o 2 podmioty (z 7 w 2005 roku do 9 w 2011 roku) oraz spadek liczby kin z 20 w 2005 roku do 17 w roku 2011.²⁴ Region kujawsko-pomorski dysponuje jednak rozbudowaną bazą edukacyjną, na wszystkich szczeblach nauki, oferującą szeroki zakres form kształcenia.

²⁴ Źródło. GUS, grudzień 2012.

Tabela 39. Liczba placówek w województwie kujawsko-pomorskim, 2011/2012

Rodzaj podmiotu	Liczba podmiotów
szkoły podstawowe	696
gimnazja	415
zasadnicze szkoły zawodowe	162
licea ogólnokształcące	198
uzupełniające licea ogólnokształcące	81
licea profilowane	24
technika	161
technika uzupełniające	57
szkoły artystyczne ogólnokształcące	7
szkoły policealne	176
szkoły wyższe	32

Źródło: GUS, Toruń, grudzień 2012.

Tak bogate zaplecze edukacyjne, między innymi, wpływa na wzrost liczby uczniów szkół wyższych w regionie. Wskaźnik absolwentów szkół wyższych na 10 tys. ludności wynosił w 2011 roku w województwie kujawsko-pomorskim 110 osób (podczas gdy średnio w Polsce 128 osób). Ciągły wzrost osób z wyższym wykształceniem odzwierciedla pozytywne zmiany w systemie edukacji województwa kujawsko-pomorskiego.

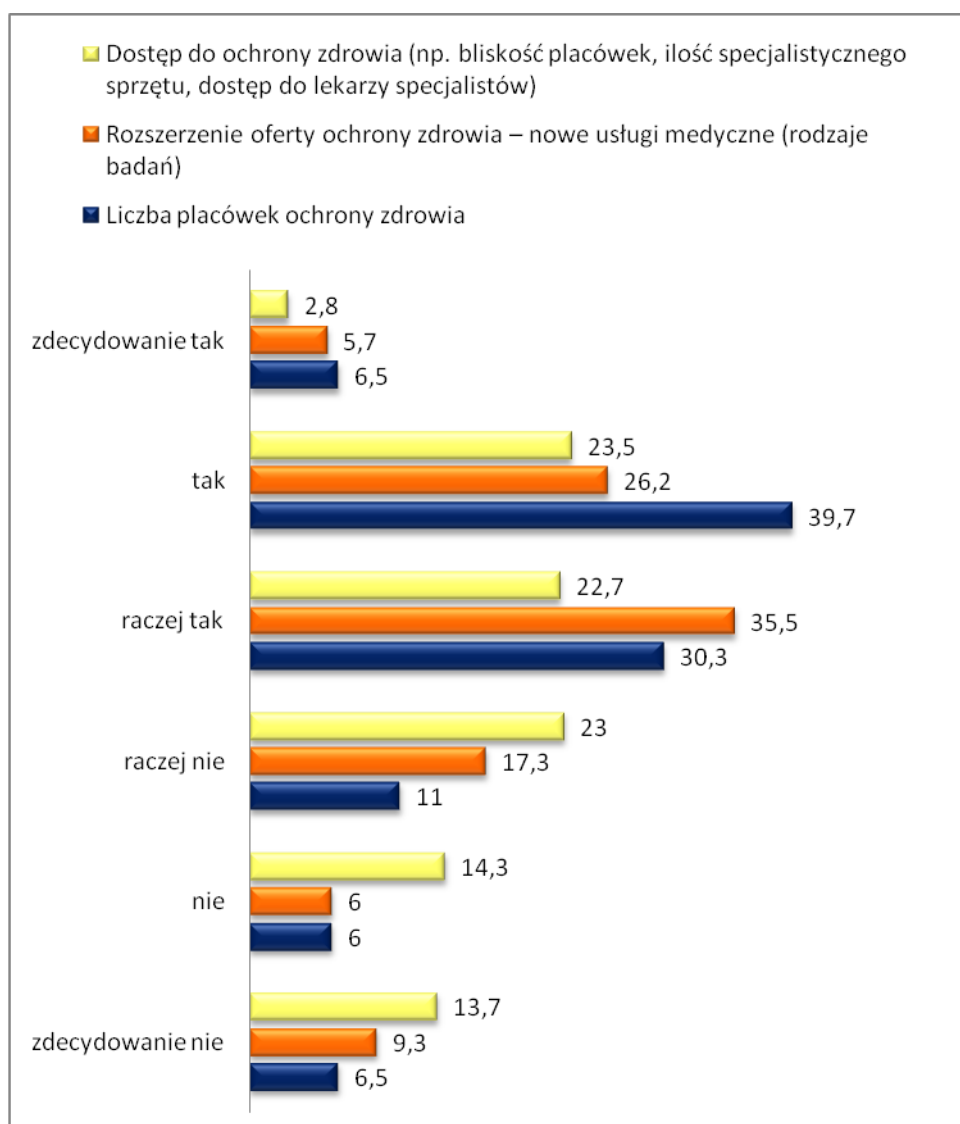
Tabela 40. Absolwenci szkół wyższych na 10 tys. ludności w Polsce i województwie kujawsko-pomorskim w latach 2005-2011

Rodzaj podmiotu	ogółem						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Polska	102	103	107	110	114	123	128
województwo kujawsko-pomorskie	92	94	95	96	102	104	110

Źródło: BDL GUS, Toruń, grudzień 2012.

Mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego dostrzegali zmiany w zakresie ochrony zdrowia, jednakże była to najniżej oceniona kategoria. Mimo zmian zauważalnych w obszarze rozszerzenia oferty ochrony zdrowia poprzez nowe usługi medyczne, wciąż nisko oceniano **dostęp** do ochrony zdrowia – tj. bliskość placówek, ilość specjalistycznego sprzętu czy dostęp do lekarzy specjalistów. Tę kategorię wskazało najmniej uczestników badania jako obserwowaną zmianę w regionie (wskaźnik na poziomie 2,37 dla województwa i 2,28 dla powiatu).

Rysunek 13. Zmiany w zakresie ochrony zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnich 5-6 latach w %

Źródło: Badania własne CATI, Toruń, grudzień 2012.

Utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej w regionie, odzwierciedlają wybrane wskaźniki GUS. Jednym z takich mierników jest porównanie liczby mieszkańców i liczby łóżek w szpitalach. W 2011 roku to porównanie wypadało dość niekorzystnie dla województwa kujawsko-pomorskiego: z jednego łóżka szpitalnego mogłyby skorzystać 233 osoby, a w skali kraju jest 213 osób. Dostrzegalny jest niższy od przeciętnej wskaźnik lekarzy przypadających na 10 tys. ludności – wskaźnik na poziomie 29 lekarzy/10 tys. ludności w 2011 roku w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z 35 lekarzami na 10 tys. mieszkańców w kraju. Województwo zajmuje pod tym względem 10 pozycję w skali kraju.

Tabela 41. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych/lekarze na 10 tys. ludności w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Liczba mieszkańców na łóżko w szpitalach ogólnych							
Polska	213	216	218	208	209	213	213
województwo kujawsko-pomorskie	229	236	236	223	229	233	233
Lekarze na 10 tys. ludności							
Polska	33	34	33	34	35	35	35
województwo kujawsko-pomorskie	27	27	26	28	29	28	29

Źródło: BDL GUS, Toruń, grudzień 2012.

Opinie uzyskane od mieszkańców w zakresie otoczenia społecznego w województwie kujawsko-pomorskim i w poszczególnych powiatach prezentuje poniższa tabela.

Tabela 42. Ocena otoczenia społecznego w województwie kujawsko-pomorskim i w poszczególnych powiatach

Jakie zmiany obserwuje P. w	Średnia dla województwa	Średnia dla powiatu
Liczba placówek edukacyjnych i kulturalnych	3,27	3,21
Rozszerzenie oferty edukacyjnej i kulturalnej	3,34	3,30
Dostęp do edukacji (w tym do szkolnictwa wyższego)	3,48	3,25
Liczba placówek ochrony zdrowia	3,10	3,06
Rozszerzenie oferty ochrony zdrowia – nowe usługi medyczne (rodzaje badań)	2,80	2,74
Dostęp do ochrony zdrowia (np. bliskość placówek, ilość specjalistycznego sprzętu, dostęp do lekarzy specjalistów)	2,37	2,28
Rozwój usług opiekuńczych (dla dzieci i osób starszych)	2,97	2,90
Zwiększenie bezpieczeństwa	3,16	3,15
Możliwości rozwoju osobistego – rozwijania własnych zainteresowań i potrzeb samorozwoju dzięki powstaniu nowych lub udostępnieniu istniejących instytucji kultury	3,32	3,26
Możliwości odpoczynku (miejsca rekreacji)	3,49	3,47

Źródło: Badania własne CATI, Toruń, grudzień 2012.

3. Analiza poniesionych nakładów w stosunku do uzyskanych efektów

3.1. Efektywność działań w poszczególnych osiach priorytetowych

Poszczególne osie są realizowane właściwie pod względem adekwatności wyników udzielonego wsparcia do wysokości nakładów. Zwróćmy uwagę, że jest tylko jedna oś priorytetowa, w której poziom wykorzystanej alokacji skutkuje odpowiadającym mu poziomem osiągnięcia wskaźników (produktów i rezultatów) – jest to oś 1 (Rozwój infrastruktury technicznej).

Z jednej strony, pojawiają się osie (2, 3 i 6), w których wydano mniejsze środki niż zakładano dla osiągnięcia obecnego, zadowalającego, poziomu realizacji. Są to osie, w których występuje nadwyżka finansowa, a dalsza kontraktacja ze względu na wysoki poziom realizacji wskaźników nie jest uzasadniona lub dotyczyć powinna wyłącznie działań ukierunkowanych na realizację wybranych wskaźników.

Z drugiej, równie liczna jest grupa tych osi, w ramach których zakontraktowane środki nie skutkują odpowiednio wysokim poziomem realizacji (4, 5 i 7). W przypadku tych ostatnich mamy do czynienia z wyraźnym niedoszacowaniem wielkości alokacji w stosunku do kosztów osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu.

Rysunek 14. Możliwy poziom realizacji osi przy pełnym wykorzystaniu alokacji

	Poziom realizacji celów	Wykorzystana alokacja	Możliwy poziom realizacji*
OP1	84,84%	86,04%	98,60%
OP 2	100,72%	69,15%	145,66%
OP 3	106,20%	89,81%	118,25%
OP 4	41,88%	71,15%	58,86%
OP 5	50,28%	68,86%	79,82%
OP 6	110,11%	96,12%	114,55%
OP 7	42,90%	76,05%	56,41%

*Wyliczenie na podstawie porównania poziomu osiągniętych wskaźników dla osi i wykorzystanej alokacji, pokazuje na to, jaki byłby poziom realizacji celów, gdyby z taką samą efektywnością wykorzystano pełną alokację.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

3.2. Możliwość osiągnięcia wartości docelowej wskaźników dla poszczególnych działań i osi priorytetowych

Badanie dostępnej alokacji na poszczególne działania prowadzi do wniosku, że w przypadku wybranych osi nie będzie ona wystarczająca, aby osiągnąć założone wartości w roku docelowym.

Naszą uwagę przyciągają w szczególności trzy grupy działań:

1. te, dla których alokacja jest wystarczająca, aby osiągnąć założone cele – w których pojawia się nadwyżka środków w stosunku do potrzeb (1.1, 1.2, 1.4, 2.4, 2.5, 2.6, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 5.3, 5.5, 5.6, 6.1.),

2. te, które wykorzystały większość kwoty przyznanej alokacji lub ją przekroczyły i nie wystarczyła ona do pełnej realizacji założeń (1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 4.3, 5.1, 5.2, 5.4, 7.1, 7.2),

3. te, które przekroczyły pełną kwotę alokacji i osiągnęły założony cel (3.1, 6.2).

Każda z tych grup działań, wymaga odrębnego planu napraw. Pierwsza z nich wymaga dużej aktywności ze strony IZ polegającej na ogłoszeniu i skutecznym przeprowadzeniu kolejnych (ostatnich) konkursów. Druga wymaga z jednej strony uzupełnienia wskaźników przez beneficjentów (przyjmujemy, że rzeczywisty poziom realizacji Programu jest wyższy niż założone i wykazywane przez beneficjentów wskaźniki – patrz rozdz. 2), a z drugiej przesunięcia środków na kontraktację z tych obszarów, które nie są zagrożone. Trzecia grupa nie wymaga podejmowania żadnych działań.

Tabela 43. Poziom alokacji a wartości wskaźników możliwe do osiągnięcia dla poszczególnych działań

Oś priorytetowa. działanie	Wysokość pozostałej alokacji *kurs NBP na dz. 31.01.2013 (4,187) ²⁵	Poziom wskaźników możliwy do osiągnięcia w 2015 roku przy obecnej alokacji bez zmiany przeznaczenia (w %)
1.1	45 493 151,23	107,05
1.2	11 759 936,80	111,64
1.3	7 209 957,26	88,22
1.4 ²⁶	90 695 555,51	964,05
Oś pierwsza razem	155 158 600,80	98,60
2.1	14 441 234,43	94,09
2.2	33 758 650,74	67,47
2.3	18 811 255,34	59,37
2.4	37 992 850,95	204,47
2.5	34 594 470,58	117,88
2.6	12 747 922,78	194,61
Oś druga razem	152 346 384,82	79,02
3.1	-13 772 610,13	111,79
3.2	21 171 139,72	133,44
3.3	46 197 471,35	242,86
Oś trzecia razem	53 596 000,94	115,17
4.1	43 845 787,68	133,97

²⁵ Na podstawie umów wyliczono wysokość alokacji zakontraktowanej, a następnie pomniejszono o nią pełną kwotę alokacji na dane działanie. Podane kwoty odnoszą się wyłącznie do umów i jako takie nie oddają pełnego zaangażowania środków finansowych.

²⁶ W ramach działania 1.4 wykorzystano zaledwie 8,89% alokacji, a jednocześnie bardzo wysoki był poziom realizacji założonych wskaźników (90,48%). Wykorzystanie pełnej przyznanej alokacji pozwoliłoby na osiągnięcie wielokrotnie wyższego poziomu wskaźników.

Oś priorytetowa. działanie	Wysokość pozostałej alokacji *kurs NBP na dz. 31.01.2013 (4,187) ²⁵	Poziom wskaźników możliwy do osiągnięcia w 2015 roku przy obecnej alokacji bez zmiany przeznaczenia (w %)
4.2	22 652 048,73	117,05
4.3	13 852 250,09	51,05
Oś czwarta razem	80 350 086,49	81,98
5.1	48 723 834,86	76,57
5.2	15 282 223,29	93,16
5.3	8 559 684,50	99,38
5.4	160 253 410,34	43,10
5.5	3 426 378,42	127,38
5.6	101 201 112,41	192,52
Oś piąta razem	337 446 643,82	73,02
6.1	22 285 576,36	210,90
6.2	-14 566 909,24	100,0
Oś szósta razem	7 718 667,12	125,21
7.1	77 199 985,59	48,51
7.2*	-4 938 926,30	50,0
Oś siódma razem	85 846 442,54	68,18

* przekroczono już pełną alokację, nie zrealizowano założonych wartości wskaźników

	Pełne wykorzystanie alokacji nie umożliwi osiągnięcia założonych wartości wskaźników
	Adekwatne środki/nadwyżka środków w stosunku do poziomu zaawansowania realizacji działania
	Przekroczenie pełnej kwoty alokacji, wartości osiągniętych wskaźników nie zmienia się

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych monitoringowych, Toruń, luty 2013.

Wskazywany we wcześniejszym rozdziale problem – ewentualnej nieefektywnej realizacji poszczególnych osi – okazuje się bardziej złożony, gdy dokonujemy analizy poziomu realizacji poszczególnych działań.

Występują trzy grupy działań, które w chwili prowadzenia badania, ze względu na pozostałą alokację, były w różnym stopniu zagrożone w realizacji biorąc pod uwagę przyjęte wskaźniki. Pierwsza z nich, obejmuje działania 4.3, 5.4 i 7.1 – tu deficyt finansowy wynosi wielokrotność pierwotnie przyznanej alokacji. Druga grupa, to działania 2.2, 2.3, w których deficyt bliski jest wartości zakładanej alokacji. Wreszcie, trzecia grupa działań (5.1) – to te, których pełna realizacja wymagałaby alokacji o niemal połowę wyższą niż założona.

Chociaż tak zarysowany obraz wydaje się dość negatywny, warto zwrócić uwagę, że dostępne są w części wskazanych przypadków działania, nie wymagające uruchomienia dodatkowych środków, wystarczy podjęcie takich czynności jak: uzupełnienie wskaźników przez beneficjentów, uwrażliwienie beneficjentów na sposób sprawozdawania wielkości

osiągniętych wskaźników lub uświadomienie im konieczności osiągnięcia wyznaczonego celu. To ostatnie rozwiązanie odwołuje się do diskutowanego już wcześniej działania 5.3, w którym mimo niskiej wielkości (kontrowersyjnego) wskaźnika produktu (liczba projektów) – pozostałe wskaźniki zostały już zrealizowane.

Wspomnianych rozwiązań nie da się prawdopodobnie zastosować w takich działaniach jak 4.3 lub 5.4, jednak przy założeniu, że pozostałe z wymienianych nie będą wymagały dodatkowej kontraktacji – pula dostępnych środków jest większa i wystarczająca dla zrealizowania założonych wartości, pod warunkiem jednak stworzenia odpowiedniego popytu.

Pełne wykorzystanie alokacji umożliwi realizację celów założonych dla osi 1 (Rozwój infrastruktury technicznej), 3 (Rozwój infrastruktury społecznej) i 6 (Wsparcie rozwoju turystyki) całkowicie lub w bardzo wysokim stopniu. Alokacja pozwala też na wysoki poziom wskaźników dla osi 2 (Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska) i 4 (Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego). Osie, których pełna realizacja celów jest zagrożona to osie 5 (Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw) i 7 (Wspieranie przemian w miastach i obszarach wymagających odnowy).

Przedstawione tu analizy wymagają korekty ze względu na to, jaki jest popyt w ramach poszczególnych osi i działań – jakie są możliwości skonsumowania pozostałej alokacji, a także jakie jest przełożenie dostępnej alokacji na realizację wskaźników (przy uwzględnieniu ich kosztu jednostkowego).

Najwyższy popyt na środki z RPO WK-P obserwujemy w osiach 4, 5 i 6 (tu liczba wniosków aplikujących o dofinansowanie była ponad dwukrotnie wyższa niż liczba zawartych umów), umiarkowany w osiach 2, 3 i 7 i stosunkowo mały dla osi 1 (tu relatywnie niewielka była selekcja wniosków – tylko 10% nie zakończyło się podpisaniem umowy).

3.3. Czynniki wpływające na efektywność działań

O efektywności działań decyduje kilka czynników, z których część odnosi się do szerszego kontekstu ich podejmowania, a część do sposobu ich realizacji (procedowania po stronie IZ i po stronie beneficjentów):

1. Poziom dostosowania działań do potrzeb rozwojowych regionu

Realizacja Programu poprzedzona była diagnozą potrzeb regionu, dzięki czemu wskazano sfery wymagające szerokich inwestycji infrastrukturalnych. Taki sposób przygotowania Programu skutkuje trafnym doбором instrumentów rozwiązywania problemów regionu. Słabością tego sposobu zaprojektowania Programu – jak wskazują eksperci (źródło: IDI) – jest jednak brak powiązania planu rozwoju infrastruktury z perspektywą rozwoju społecznego regionu, zarówno w kategoriach demograficznych (np. starzenie się ludności, suburbanizacja), jak i kapitału społecznego – jakim potencjałem ludzkim dysponujemy, aby tę wzmocnioną infrastrukturę skutecznie wykorzystać (źródło: PE).

2. Zmiany kontekstu realizacji projektów

Program realizowany jest w długim okresie i w zmieniającym się kontekście społeczno-ekonomicznym, zarówno za sprawą realizacji i oddziaływania samego Programu, jak i czynników makroekonomicznych (np. załamanie rynku pracy, wzrost cen w sektorze budowlanym, załamanie rynku budowlanego, wahania kursu euro, dostępność do kredytów, klimat inwestycyjny), które w istotny sposób oddziałują na możliwość realizacji przyjętych założeń.

Zmiany kontekstu mogą mieć – według badanych ekspertów – dwojakie przełożenie na efektywność działań:

- a. pozytywna zmiana cen realizacji wybranych zadań, inwestycji: „w kryzysie mamy do czynienia z rynkiem inwestora, to inwestor dyktuje ceny, można uzyskać najwyższe oszczędności w udzielanych zamówieniach publicznych”;
- b. kryzys powoduje, że zmienia się dostępność i wartość specjalistów – są bardziej pożądanymi i cena ich usług rośnie.

3. Charakter projektów

Projekty długoterwale są bardziej narażone na oddziaływanie wspomnianych czynników zewnętrznych. W planowaniu i ocenach tego typu projektów należy uwzględnić

prognozy zmian w danym sektorze tak, żeby można ocenić realne szanse na efektywne zagospodarowanie środków.

4. Strategiczna realizacja projektów jako efekt rozwiązań proceduralnych

Jednym z istotnych czynników wymuszających podejmowanie efektywnych działań jest wprowadzenie przez IZ rygorów związanych z koniecznością korekty finansowej w przypadku nieosiągnięcia założonych wskaźników (np. w wyniku podwyższonych w stosunku do przewidywań kosztów ich osiągnięcia).

Pewną ułomnością, która jest skutkiem wprowadzenia rygorów finansowych w przypadku nieosiągnięcia założonych wartości wskaźników jest to, że beneficjenci prowadzą kalkulacje bezpiecznych dla nich, osiągalnych wartości (wybranych) wskaźników. Może to prowadzić do pozornie niskiej efektywności (jak w działaniu 5.1), to znaczy poziom realizacji wskaźników zakładany przez beneficjentów jest taki, żeby możliwe było jego pełne osiągnięcie, niezależnie od tego, że są to działania nieefektywne – zbyt duże są nakłady finansowe w stosunku do osiągniętego rezultatu.

5. Precyzja analiz efektywności działań na poziomie planowania projektu

Rozbieżności występujące pomiędzy wartościami wskaźników produktu i rezultatu w wybranych projektach mogą wskazywać na brak analiz popytu na ofertę dostępną dzięki przeprowadzonej inwestycji lub odpowiednich działań promujących korzystanie z niej. Dotyczy to w szczególności projektów realizowanych w ramach osi 3 (Rozwój infrastruktury społecznej). W efekcie inwestycje są mało skuteczne, ale także mało efektywne – nakłady finansowe nie przekładają się w odpowiednim stopniu na możliwość zaspokojenia potrzeb mieszkańców (tu związanych z dostępem do instytucji edukacji lub kultury).

Badani eksperci zwracają też uwagę, że na efektywność wpływa również sposób przygotowania inwestycji: „dokumentacja techniczna, organizacja całego procesu od strony beneficjenta, realna ocena możliwości finansowych”, która przekłada się na czas realizacji inwestycji i jej eksploatacji, a te na efektywność działań.

Inne czynniki, które wpływają na wydłużenie czasu realizacji projektu to czynności proceduralne (źródło: IDI).

6. Przygotowanie beneficjentów do realizacji inwestycji

Nie bez znaczenia dla efektywnego i skutecznego wydatkowania środków jest poziom przygotowania beneficjentów do realizacji projektów: „pieniądz jest efektywny, gdy jest szybciej w firmie (...), a dzieje się to, gdy beneficjent zna zasady funkcjonowania, mechanizmy finansowe, zapisy umowy, wytyczne” (źródło: IDI). Badani eksperci oceniają, że duża część beneficjentów (zwłaszcza tych, z którymi zawierano umowy w pierwszym okresie realizacji Programu) była nieprzygotowana do realizacji projektu – w szczególności „nie były im znane przepisy, które mają zastosowanie przy prowadzonych inwestycjach, ich słabością był też poziom przygotowania organizacyjnego” (źródło: IDI).

7. Podaż i popyt projektów

Liczba podmiotów, którzy mogą występować jako projektodawcy w wybranych działaniach, jest ograniczona przez sposób zdefiniowania celów koniecznych do osiągnięcia (np. w działaniu 1.4 lub 2.5). Powoduje to, że podaż projektów jest (musi być) ograniczona, a to z kolei wpływa na zmniejszenie możliwości wyboru do realizacji projektów, które cechuje duża efektywność.

4. Wnioski. Identyfikacja problemów i zagrożeń w realizacji celów Programu

Dotychczasowe ustalenia prowadzą do konstatacji, że cele szczegółowe i strategiczne zostaną osiągnięte w bardzo dużym stopniu, tj. cel strategiczny na poziomie 92%, a trzy cele szczegółowe odpowiednio na poziomie 97,86%, 101,58% i 76,88%. Dzieje się tak zwłaszcza za sprawą poziomu realizacji wybranych osi priorytetowych. Poziom zaawansowania Programu jest zadowalający także jeśli odwołujemy się do wartości wskaźników horyzontalnych oraz wartości kontekstowych.

Mimo tej pozytywnej konkluzji, należy podkreślić, że **obserwujemy trzy sfery, w których rozwój budzi zastrzeżenia**. Są to rozwój innowacyjności, rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz oddziaływanie na jakość środowiska przyrodniczego.

Program niewątpliwie umożliwił zaspokojenie potrzeb inwestycyjnych (budowa, modernizacja budynków i laboratoriów, uzupełnienie wyposażenia, itd.), ale już nie kadrowych jednostek naukowo-badawczych, które stanowią zaplecze dla rozwoju innowacyjności w regionie. W efekcie Programu nie rozwinęła się na oczekiwanym poziomie współpraca przedsiębiorstw z jednostkami B+R, nie powstały wdrożenia, ani patenty. Przyczyna może leżeć – jak podkreślają eksperci i przedstawiciele IZ – w różnicach wizji tego, jak należy zwiększać innowacyjność i konkurencyjność przedsiębiorstw: za pomocą jakich środków, do kogo kierowanych (wybranych sekcji vs. wszystkich sekcji). Ma to – w opinii ekspertów – prowadzić do mało przemyślanej kontraktacji na działania, które tylko umiarkowanie lub pozornie przyczyniają się do wzrostu tych cech regionu: „województwo kujawsko-pomorskie nigdy nie będzie doliną krzemową, powinniśmy znaleźć te zasoby, które są naszą siłą (sektor rolny, walory naturalne, walory kulturowe) i je rozwijać, też innowacyjnie” (źródło: IDI, PE).

Stosunkowo niewielkie jest oddziaływanie Programu na rozwój społeczeństwa informacyjnego. Na ten składa się zarówno dostęp do informacji dla mieszkańców, ale także do nowoczesnych produktów i usług, dystrybuowanych z pomocą nowoczesnych mediów (Internet, e-usługi). Tymczasem inwestycje służące stworzeniu właściwej do tego infrastruktury są relatywnie mało skuteczne, a z drugiej strony Program nie wpłynął w pożądanym stopniu na powstanie podaży takich nowoczesnych produktów i usług.

Trzecią wyraźnie słabiej rozwijającą się sferą jest oddziaływanie na jakość środowiska – obserwowana zarówno w niskiej liczbie projektów inwestycyjnych wprost wpływających na ten obszar problemowy (budowa kompostowni, składowisk odpadów, sortowni, jednostek wytwarzania energii, przetwarzania energii odnawialnej, itp.), ale także pośrednio oddziałujących na środowisko (liczba przedsiębiorstw zainteresowanych działaniami ochronnymi dla środowiska).

W badaniu poszukiwano także odpowiedzi na pytanie, jakie są źródła trudności dla osiągnięcia założonych celów oraz na ile ich usuwanie jest możliwe dla IZ.

Przyczyny trudności, które wymieniali eksperci (IDI) to przede wszystkim:

I. trudności leżące po stronie beneficjentów

1. niska świadomość celów Programu – wzmacniana niepełnymi komunikatami ze strony IZ („źle nakreślony kształt informacji o tym, czego potrzebujemy, jakich projektów”²⁷),
2. rozbieżność między tym, co istotne z perspektywy rozwoju regionu i z perspektywy beneficjenta, niska identyfikacja z celami rozwojowymi regionu,
3. niska świadomość tego, czym jest innowacyjność oraz jakie ma znaczenie dla rozwoju podmiotu, jego bezpośredniego i dalszego otoczenia (źródło: PE),
4. niska odpowiedzialność beneficjentów za wynik („widzę, że są bardziej przemyślane te projekty, które są w mniejszym stopniu dofinansowane”, „niefrasobliwość beneficjentów [w określaniu wskaźników]”),
5. poziom przygotowania finansowego beneficjentów („jeśli pojawią się koszty niekwalifikowane to beneficjent będzie je ponosił, rośnie świadomość tego”),
6. niska znajomość i gotowość do przestrzegania procedur przez beneficjentów,

II. po stronie IZ

7. część nietrafnie oszacowanych wskaźników, przecenianie wskaźników (wskaźniki mogą dawać mylny obraz, nie oddają w pełni skutków realizowanych działań),
8. niewystarczające wykorzystanie zasobów regionu (koncentrowanie się na rozwoju ośrodków metropolitalnych oraz ośrodków subregionalnych może prowadzić do niedoceniań potencjału pozostałej części województwa),

---

²⁷ Wszystkie cytaty pochodzą z wypowiedzi badanych ekspertów (IDI).

-
9. organizacyjne – nie wystarczająco dobre przygotowanie konkursów, rozciągnięcie w czasie procedur.

5. Rekomendacje

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji*	Sposób realizacji rekomendacji	Adresat rekomendacji	Horyzont wdrażania
Rekomendacje odnoszące się do wskaźników realizacji poszczególnych osi i działań						
1	W wybranych działaniach beneficjenci nie oszacowali, obliczyli niewłaściwie (zaniżyli/obliczyli niedokładnie) lub nie wybrali wskaźników, które mogą zostać osiągnięte dzięki realizowanym przez nich projektów. Niezbędna jest korekta wartości wskaźników przez beneficjentów (dotyczy działań: 1.2, 1.3, 2.1, 2.5, 3.1, 3.3, 5.1, 5.4)	Uzupełnienie bazy KSI SIMIK o brakujące wartości wskaźników na podstawie informacji od beneficjentów o poziomie realizacji założeń projektów. Oszacowanie wskaźników, których uprzednio nie wybrano, a wiążą się z realizacją umowy. Po uzupełnieniu wskaźników przez beneficjentów niezbędna jest ponowna ocena poziomu realizacji działań i ewentualnej potrzeby przesunięć alokacji.	5	Wprowadzenie wymogu uzupełnienia wyboru wskaźników oraz sprawozdania ich aktualnej wartości. Przygotowanie matrycy ułatwiającej przełożenie wskaźników projektu na wskaźniki Programowe (dot. zwłaszcza umów zawartych przed 2011 r.). Matryca powinna być skonstruowana w taki sposób, że w wierszach umieszczone są nazwy wskaźników Programu, w kolumnach wskaźniki projektu (wskaźniki dodatkowe), w miejscu przecięcia zaznaczamy, które wskaźniki projektu zawierają się (same lub po przeliczeniu) we wskaźnikach Programu lub wybór których wskaźników dodatkowych umożliwia (i/lub wymusza) obliczenie wartości wskaźników Programu, np. wskaźnik dodatkowy 1.1.2 (liczba wybudowanych/przebudowanych ciągów rowerowych) a P0107 (długość wybudowanych/oznakowanych/wytoczonych ścieżek rowerowych) lub	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Wydział Zarządzania RPO Biuro Monitoringu i Sprawozdawczości RPO Departament Wdrażania RPO	II – IV kwartał 2013

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji*	Sposób realizacji rekomendacji	Adresat rekomendacji	Horyzont wdrażania
				wskaźnik dodatkowy 1.1.10 (skrócenie czasu przejazdu) powinien być podstawą do obliczenia wartości wskaźnika R010101 (Oszczędność czasu na nowych i przebudowanych drogach w przewozach pasażerskich) po uwzględnieniu czasu zaoszczędzonego, liczby osób, które skorzystają z drogi, wartość w zł oszczędności		
2	Na bardzo niskim poziomie jest realizacja wskaźnika produktu <i>powierzchnia zrewitalizowanych obszarów</i> – 1,6%. Dzieje się tak ze względu na szeroki profil realizowanych projektów, m.in. przeważają projekty, które nie obejmują dużych powierzchni lub dla których obliczenie powierzchni jest trudne – np. system monitoringu – działanie 7.1	Opracowanie instrukcji wyliczenia wartości wskaźników. Ponowne oszacowanie wartości wskaźników przez beneficjentów.	3	Opracowanie matrycy umożliwiającej translację wskaźników dodatkowych na Programowe (patrz rekomendacja 1) Metodologia wyliczenia wielkości obszaru – włączenie do definicji obszaru pośredniego oddziaływania.	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Wydział Zarządzania RPO Departament Wdrażania RPO	II – III kwartał 2013
3	Trudność w realizacji założonych wskaźników przy dostępnej alokacji (dotyczy to działań 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 4.3, 5.1, 5.4, 7.1)	Niezbędna jest weryfikacja trafności wybranych wskaźników oraz rzeczywistego poziomu ich realizacji a następnie przesunięcie środków umożliwiających zwiększenie wartości wskaźników.	5	Przesunięcie środków z tych działań, których realizacja nie jest zagrożona, ponieważ już osiągnięto założony poziom lub zostanie on osiągnięty i zostanie nadwyżka środków (1.1, 1.2, 1.4, 2.4, 2.5, 2.6, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 5.6).	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Wydział Zarządzania RPO Biuro Monitoringu i Sprawozdawczości RPO Biuro Programowania RPO	II-IV kwartał 2013
Rekomendacje dotyczące wskaźników dla przyszłej perspektywy						
1	Trudność w osiągnięciu wskaźników horyzontalnych odnoszących się do rynku	Powiązanie inwestycji we wszystkich typach	5	Wprowadzenie tworzenia etatów jako kryterium dostępu i/lub systemu	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami	Przyszła perspektywa

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji*	Sposób realizacji rekomendacji	Adresat rekomendacji	Horyzont wdrażania
	<i>pracy (liczba bezpośrednio utworzonych miejsc pracy, tworzenie etatów badawczych)</i>	przedsiębiorstw (także w mikroprzedsiębiorstwach i jednostkach B+R) ze zwiększaniem (nie tylko z utrzymaniem) zatrudniania		premiowania projektów, których celem jest utworzenie etatów badawczych	Unijnymi Wydział Zarządzania RPO Biuro Programowania RPO	
2	Wskaźnik „ <i>liczba projektów</i> ” jest mało miarodajny – skuteczność osiągnięcia pozostałych wskaźników nie jest zależna wyłącznie od liczby projektów; projekty są nieporównywalne	Zastąpienie wskaźników ilościowych (liczba projektów) wskaźnikami odwołującymi się do skuteczności Zróżnicowanie wskaźnika „ <i>liczba projektów</i> ” dla projektów różnej wartości lub wysokości dotacji (ze względu na zakładane różnice skuteczności zależnie od tych cech)	5	Wprowadzenie wskaźników, które odwołują się do skuteczności, np. zamiast liczba projektów – liczba km tras rowerowych wybudowanych w ramach 1 projektu Wprowadzenie osobnych wskaźników, zależnie od typu podejmowanych działań lub ich skali, zgodnie z celami opisanymi w URPO, np.: liczba projektów o wartości poniżej 100 tys. PLN, o wartości 101-500 tys. PLN liczba projektów o uzyskanym wsparciu do 60%, 61-70%, 71-80%, powyżej 80%	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Wydział Zarządzania RPO	Przyszła perspektywa
3	Beneficjenci stosują praktykę strategicznego doboru wskaźników, to znaczy zaniżają możliwą do osiągnięcia wartość (efekt pozornie niskiej efektywności) ze względu na chęć uniknięcia przyszłych korekt finansowych.	Zachęcenie beneficjentów do rzetelnego obliczania wartości wskaźników przez konieczność zastosowania metodologii wyliczeń według instrukcji opracowanej przez IZ	3	Opracowanie załącznika do instrukcji wypełniania wniosków o dofinansowanie, zawierającej zapisy metodologiczne co do sposobu i zasad obliczenia wartości wskaźników	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Wydział Zarządzania RPO Biuro Programowania RPO	Przyszła perspektywa
4	Nieosiągnięcie wskaźnika <i>utworzenie bezpośrednich miejsc pracy</i> w sektorze turystycznym wiąże się z charakterem	Promowanie inwestycji z zakresu usług turystycznych, wymagających posiadanie	3	Utworzenie miejsc pracy jako kryterium dostępu w projektach turystycznych - tworzenie miejsc pracy	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi	Przyszła perspektywa

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji*	Sposób realizacji rekomendacji	Adresat rekomendacji	Horyzont wdrażania
	podejmowanych działań (służą budowie bezobsługowej infrastruktury turystycznej, bazują na dotychczasowym personelu, są rozłożone w czasie, personel do obsługi nowych obiektów turystycznych będzie zatrudniany po zakończeniu inwestycji) – działanie 6.2	personelu – np. do obsługi obiektów turystycznych, świadczenia usług informacyjnych na rzecz turystyki		powinno być warunkiem wpływającym na możliwość uzyskania dotacji.	Wydział Zarządzania RPO Biuro Programowania RPO	
Rekomendacje ogólne na poziomie Programu						
1	Niski popyt na działania proinnowacyjne. Program umożliwił zaspokojenie potrzeb inwestycyjnych (budowa, modernizacja budynków i laboratoriów, uzupełnienie wyposażenia, itd.), ale już nie kadrowych jednostek naukowo-badawczych. W efekcie Programu nie rozwinęła się na oczekiwanym poziomie współpraca przedsiębiorstw z jednostkami B+R, nie powstały wdrożenia, ani patenty.	Premiowanie (na etapie oceny) projektów innowacyjnych, w szczególności w dziedzinach wiodących (flagowych) dla województwa. Szersza promocja korzyści związanych z realizacją działań proinnowacyjnych. Promowanie innowacyjności.	4	Określenie obszarów o największym potencjale innowacyjnym i rozwojowym (najbardziej dynamicznie rozwijające się branże – wyróżnionych np. przez udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych) i wprowadzenie systemu premiowania wniosków składanych przez beneficjentów reprezentujących te branże, o ile ich przedsięwzięcia będą zakładały działania proinnowacyjne. Wprowadzenie pośredniego sposobu realizacji działań, które wymagają promocji mało rozpowszechnionych praktyk, takich jak wprowadzanie rozwiązań innowacyjnych. Skierowanie działania do wybranych grup beneficjentów, zwłaszcza do IOB.	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami Unijnymi Wydział Zarządzania RPO Biuro Programowania RPO	Przyszła perspektywa
2	Program słabo oddziałuje na rozwój społeczeństwa informacyjnego – mimo	Kryterium rozwoju społeczeństwa informacyjnego	4	Rezygnacja z działania odnoszącego się wyłącznie do rozwoju społeczeństwa	Departament Zarządzania Funduszami i Projektami	Przyszła perspektywa

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji*	Sposób realizacji rekomendacji	Adresat rekomendacji	Horyzont wdrażania
	realizacji inwestycji, stosunkowo słaby jest dla mieszkańców dostęp do informacji, do nowoczesnych produktów i usług, dystrybuowanych z pomocą nowoczesnych mediów (Internet, e-usługi), niskie jest zapotrzebowanie przedsiębiorstw na systemy informatyczne B2B – o czym świadczy niski poziom wskaźników dla działań 4.1, 4.2, 4.3.	należy traktować jako kryterium horyzontalne – to znaczy takie, które ma charakter przekrojowy i powinno być uwzględniane we wszystkich typach projektów. Rezygnacja ze wskaźnika <i>liczba wspartych przedsiębiorstw, które wdrożyły lub zintegrowały systemy informatyczne typu B2B</i> .		informacyjnego. W zamian premiowanie w konkursach projektów, które skutkują (dodatkowo) takim rozwojem (np. rozwój sieci komunikacji miejskiej wraz z rozwojem portalu informującego o połączeniach komunikacyjnych). Usunięcie wskaźnika <i>liczba wspartych przedsiębiorstw, które wdrożyły lub zintegrowały systemy informatyczne typu B2B</i> lub zastąpienie go wskaźnikiem, na które jest większe zapotrzebowanie społeczne: <i>liczba wspartych przedsiębiorstw, które wdrożyły i/lub zintegrowały systemy informatyczne typu B2C (business-to-client)</i>	Unijnymi Wydział Zarządzania RPO Biuro Programowania RPO	
3	Słabiej rozwijającą się sferą jest oddziaływanie na jakość środowiska – niska jest liczba projektów inwestycyjnych wprost wpływających na ten obszar problemowy (budowa kompostowni, składowisk odpadów, sortowni, jednostek wytwarzania energii, przetwarzania energii odnawialnej, itp.) oraz pośrednio oddziałujących na środowisko (liczba przedsiębiorstw zainteresowanych działaniami ochronnymi dla środowiska).	Prowadzenie akcji promocyjnych na rzecz środowiska. Oznacza to zarówno promowanie działań w ramach Programu, które służą oddziaływaniu na środowisko, jak i zwiększenie świadomości problemów środowiskowych, które mogą mieć wpływ na jakość życia w regionie.	4	Szersza promocja konkursów w ramach działań 5.3, 2.3, 2.4, 2.6 (akcja informacyjna, wprowadzenie systemu zachęt dla beneficjentów – obniżenie wysokości dostępnej dotacji, zmiana wkładu własnego w ten typ inwestycji, itp.). Promocja dobrych praktyk oraz wskazywanie na możliwość powiązania inwestycji pro środowiskowych ze zwiększaniem prestiżu i pozycji przedsiębiorstw.	Departament Promocji Wydział Koordynacji Promocji i Informacji Funduszy Unijnych	Przyszła perspektywa

Lp.	Wniosek	Rekomendacja	Ważność rekomendacji*	Sposób realizacji rekomendacji	Adresat rekomendacji	Horyzont wdrażania
				Zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie „środowiskowej odpowiedzialności biznesu”, np. przez organizację konkursów dla przedsiębiorców, prezentację rankingów gmin i powiatów ze względu na jakość powietrza i wody.		

*ważność rekomendacji jest wykazywana w skali 1-5, gdzie 5 oznacza bardzo ważne, a 1 w ogóle nie ważne

6. Aneksy. Narzędzia badawcze

Wywiad kwestionariuszowy CAWI

Skuteczność Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 w ocenie beneficjentów Programu

Szanowni Państwo,

Pracownia Badań Soma na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego realizuje badanie służące ocenie, w jakim stopniu działania podjęte dotąd w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WK-P przyniosły oczekiwane rezultaty. Ocena ta jest niemożliwa bez poznania opinii beneficjentów, którzy bezpośrednio doświadczają tych efektów. Zwracamy się do Państwa z prośbą o udzielenie informacji dotyczących doświadczeń związanych z realizacją projektu w ramach RPO. Badanie jest w pełni anonimowe – zależy nam na Państwa szczerych odpowiedziach. Dziękujemy!

Podstawowe informacje o beneficjencie

1. Rodzaj instytucji:

1. Jednostka samorządu terytorialnego
2. Jednostka zaliczana do sektora finansów publicznych
3. Przedsiębiorca
4. Instytucje otoczenia biznesu
5. Organizacje pozarządowe, związki, porozumienia, stowarzyszenia
6. Inny, jaki? .....

2a. Miejscowość ..... Gmina ..... Powiat .....

2b. Siedziba główna w ..... (jeśli dotyczy)

3. Wielkość (sektor) firmy (uwaga ankieter: wielkość z uwzględnieniem rocznego obrotu lub całkowitego bilansu):

1. ☐ mikroprzedsiębiorstwo (do 9 osób)
2. ☐ małe przedsiębiorstwo (10-49 osób)
3. ☐ średnie przedsiębiorstwo (50-249)
4. ☐ inne .....

4. Liczba pracowników ..... (informacja nt. stanu w ostatnim dniu miesiąca poprzedzającego badanie)

5. Liczba etatów ..... (informacja nt. stanu w ostatnim dniu miesiąca poprzedzającego badanie)

6. Branża, w której specjalizuje się firma (nie dotyczy JST):

1. gł. zakres działalności .....
2. dodatkowy zakres .....
3. dodatkowy zakres .....

Charakterystyka (z)realizowanego projektu

7. Oś priorytetowa i działanie, w ramach której realizowany był projekt RPO WK-P:

Lp	Oś priorytetowa	działanie	Projekt zakończony czy nadal realizowany?
1			zakończony/realizowany
2			zakończony/realizowany

3			zakończony/realizowany
4			zakończony/realizowany
5			zakończony/realizowany

Jeśli realizowano więcej niż 1 projekt, prosimy o udzielanie informacji o największym (całkowity koszt inwestycji) projekcie

8. Tytuł projektu .....

9. Główne cele projektu:

1. ....
2. ....
3. ....

10. Czas realizacji (przybliżone daty): od ..... do .....

Rezultaty projektu

11. Czy w ramach realizowanego projektu utworzono etaty (lub ich fragmenty)?

1. ☐ tak, ile etatów .....
2. ☐ nie

12. Czy udało się Państwu utrzymać te etaty dłużej niż było to wymagane umową RPO?

1. ☐ tak, wszystkie z tych etatów
2. ☐ tak, ale tylko część z nich
3. ☐ nie, nie było takich możliwości bez zewnętrznego finansowania

13. Czy wśród osiągniętych celów projektu są takie, które trwają, mimo zakończenia finansowania?

1. ☐ tak, wszystkie z tych celów
2. ☐ tak, ale tylko część z nich
3. ☐ nie, cele były ściśle związane z realizowanym projektem (proszę przejść do pyt. 15)

14. Jakie efekty projektu nadal Pan(i) obserwuje mimo zakończenia finansowania? (można zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź)

1. ☐ bezpośrednio, tzn. takie, które odnoszą się do tego samego problemu, który był rozwiązywany w projekcie
2. ☐ pośrednio, odnoszące się do innych sfer funkcjonowania przedsiębiorstwa/instytucji
3. ☐ pośrednio, odnoszące się do szerszej społeczności, mieszkańców
4. ☐ pośrednio, odnoszące się do lokalnych przedsiębiorców
5. ☐ pośrednio, odnoszące się do lokalnego rynku pracy

15. Czy efekty te byłyby możliwe bez finansowania z RPO?

1. ☐ nie, bez tych środków projekt nie mógłby być zrealizowany
2. ☐ nie, chociaż dla pełnego efektu trzeba było podjąć dodatkowe działania poza projektem
3. ☐ tak, ale finansowanie z RPO je przyspieszyło lub zwiększyło skalę efektów
4. ☐ tak, projekt byłby zrealizowany także bez tych środków, w podobnym czasie

16. W jaki sposób poradził(a) sobie Pan(i) z pozyskaniem środków na wkład własny do projektu (proszę podać wszystkie trafne odpowiedzi)?

1. ☐ kapitał własny
2. ☐ fundusz pożyczkowy
3. ☐ fundusz poręczeniowy
4. ☐ pożyczka/kredyt
5. ☐ inne, jakie .....

Oddziaływanie projektu

17. Poniżej przedstawiamy kilka twierdzeń dotyczących oddziaływania projektu na możliwości funkcjonowania firmy/instytucji, proszę zaznaczyć, w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi.

Czy zgadza się Pan(i) z twierdzeniem:	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie zgadzam się
Dzięki dokonanej inwestycji zwiększyła się ilość usług/produktów, jakie oferujemy	5	4	3	2	1
Dzięki dokonanej inwestycji zwiększyła się jakość usług/produktów, jakie oferujemy	5	4	3	2	1
Dzięki dokonanej inwestycji poprawiła się pozycja firmy na rynku/odbior instytucji przez mieszkańców	5	4	3	2	1
Dzięki projektowi zwiększyły się możliwości inwestycyjne (w tym w pracowników)	5	4	3	2	1
Dzięki projektowi wprowadzono innowacyjne rozwiązania (organizacyjne, techniczne, produkcyjne, itp.)	5	4	3	2	1
Projekt zwiększył szanse na konkurowanie z innymi podmiotami	5	4	3	2	1
Projekt umożliwił wykorzystanie rezultatów badań naukowych	5	4	3	2	1
Projekt zachęcił nas do współpracy z sektorem badań i rozwoju	5	4	3	2	1

18. Poniżej przedstawiamy kilka twierdzeń dotyczących oddziaływania projektów realizowanych w ramach RPO, proszę zaznaczyć, w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi?

Czy zgadza się Pan(i) z twierdzeniem:	W jakim stopniu to trafny opis oddziaływania RPO? (5- bardzo trafny, 0 – w ogóle nietrafny)	Czy Państwa projekt wpłynął na tę sferę? (5- zdecydowanie tak, 0 – w ogóle nie)
Dzięki RPO zmniejszyły się różnice ekonomiczne wewnątrz województwa	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Dzięki RPO zmniejszyły się różnice ekonomiczne wewnątrz powiatu	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Dzięki RPO zwiększyła się atrakcyjność inwestycyjna województwa	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Dzięki RPO zwiększyła się atrakcyjność inwestycyjna powiatu	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Poprawiła się infrastruktura techniczna (rozwiązania drogowe, transportowe)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Poprawił się dostęp do infrastruktury społecznej (instytucji edukacyjnych i kultury)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Mniej jest nierówności społecznych – różnic w dostępie do różnych pożądanych wartości (edukacji, kultury, ochrony	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0

zdrowia) w obrębie województwa	
--------------------------------	--

Wskaźniki produktów i rezultatów dla projektu

19. Czy we wniosku projektowym wybrał(a) Pan(i) wskaźniki zaproponowane przez IZ RPO?

1. ☐ tak (proszę przejść do pyt. 21)
2. ☐ nie
3. ☐ nie wiem, projekt przygotowany został przez wyspecjalizowaną firmę (proszę przejść do pyt. 21)

20. Jeśli nie, dlaczego?

1. ☐ na liście nie było odpowiedniego wskaźnika – wybrano wskaźnik autorski
2. ☐ wskaźniki z listy były zbyt trudne do oszacowania
3. ☐ nie wiem

21. Czy miał Pan(i) trudności z obliczeniem założonych wskaźników?

1. ☐ tak (proszę przejść do pyt. 23)
2. ☐ nie
3. ☐ nie wiem, wskaźniki byli obliczane przez wyspecjalizowaną firmę (proszę przejść do pyt. 23)

22. Jeśli napotkał(a) Pan(i) jakieś trudności z obliczaniem wskaźników, czego w szczególności one dotyczyły?

1. ☐ .....
2. ☐ .....
3. ☐ .....

23. Czy ma/miał(a) Pan(i) świadomość konieczności sprawozdawania poziomu wskaźników w momencie przystępowania do konkursu?

1. ☐ tak (proszę przejść do pyt. 25)
2. ☐ nie

24. Czy gdyby miał(a) Pan(i) świadomość konieczności sprawozdawania poziomu wskaźników w momencie przystępowania do konkursu, wybrał(a)by Pan(i) te same wskaźniki?

1. ☐ tak
2. ☐ nie, dlaczego? .....

25. Czy zauważa Pan(i) różnice między sprawozdanymi rezultatami i produktami projektu (określonymi przez wskaźniki), a rzeczywistymi rezultatami i produktami?

1. ☐ nie – wskaźniki dobrze oddają to, co osiągnięto w projekcie (proszę przejść do pyt. 27)
2. ☐ tak

26. Proszę krótko opisać te rzeczywiste efekty projektu, których nie oddają sprawozdawane wskaźniki:

1. ☐ .....
2. ☐ .....
3. ☐ .....

27. Czy w projekcie udało się osiągnąć w pełni założone we wniosku wskaźniki produktu i rezultatu?

1. ☐ tak
2. ☐ nie, dlaczego? .....

Informacje o osobie badanej

28. Stanowisko .....

29. W instytucji odpowiada Pan(i) za .....

30. W sprawach związanych z planowaniem/realizacją projektów orientuję się:

5. ☐ doskonale	4. ☐ dobrze	3. ☐ przeciętnie	2. ☐ słabo	1. ☐ bardzo słabo

2. Wywiad kwestionariuszowy CATI

Skuteczność Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 w ocenie mieszkańców regionu

Wywiad kwestionariuszowy CATI

Szanowni Państwo,

Pracownia Badań Soma na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego realizuje badanie służące ocenie, w jakim stopniu działania podjęte dotąd w ramach regionalnego Programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej przyniosły oczekiwane rezultaty, jakie zaszły zmiany, które wpływają na poziom i jakość życia mieszkańców. Ocena ta jest niemożliwa bez poznania opinii mieszkańców regionu, którzy bezpośrednio lub pośrednio doświadczają tych efektów. Zwracamy się do Państwa z prośbą o udzielenie informacji dotyczących spostrzeżeń na temat warunków życia, pracy i odpoczynku w Państwa województwie oraz powiecie i ich zmian w ostatnich latach. Badanie jest w pełni anonimowe – zależy nam na Państwa szczerych odpowiedziach. Dziękujemy!

Powiat .....

Zmiany województwa jako miejsca do życia i odpoczynku

1. Czy obserwuje Pan(i), aby w ostatnich (5-6) latach nastąpiły zmiany otoczenia technicznego?

Jakie zmiany obserwuje Pan(i) w:	województwie (5- zdecydowanie tak, 0 – w ogóle nie)	powiecie (5- zdecydowanie tak, 0 – w ogóle nie)
Rozwój sieci dróg (budowa nowych odcinków)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Poprawa jakości dróg	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Rozwój sieci komunikacyjnej (transport drogowy i szynowy, lotniczy)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Rozwój telekomunikacji (w tym zwiększenie dostępu do Internetu)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Większa dbałość o jakość środowiska naturalnego (oczyszczalnie, segregacja śmieci, mniej zanieczyszczeń)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Podniesienie estetyki otoczenia	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Przywrócenie funkcji zniszczonym/zaniedbanym terenom lub budynkom (np. przemysłowym lub powojuskowym)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Rozwój zaplecza dla turystyki (infrastruktura turystyczna, nowe produkty turystyczne, punkty informacyjne, itp.)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Zwiększenie dostępu do usług tradycyjnych (bazujących na tradycyjnych zawodach np. fryzjerstwo, stolarka)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Zwiększenie dostępu do zaawansowanych usług (bazujących na nowoczesnych technologiach, bardziej zaawansowanej wiedzy)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0

2. Czy obserwuje Pan(i), aby w ostatnich (5-6) latach nastąpiły zmiany otoczenia społecznego?

Jakie zmiany obserwuje Pan(i) w:	województwie (5- zdecydowanie tak, 0 – w ogóle nie)	powiecie (5- zdecydowanie tak, 0 – w ogóle nie)
Liczba placówek edukacyjnych i kulturalnych	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Rozszerzenie oferty edukacyjnej i kulturalnej	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Dostęp do edukacji (w tym do szkolnictwa wyższego)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Liczba placówek ochrony zdrowia	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Rozszerzenie oferty ochrony zdrowia – nowe usługi medyczne (rodzaje badań)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Dostęp do ochrony zdrowia (np. bliskość placówek, ilość specjalistycznego sprzętu, dostęp do lekarzy specjalistów)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Rozwój usług opiekuńczych (dla dzieci i osób starszych)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Zwiększenie bezpieczeństwa	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Możliwości rozwoju osobistego – rozwijania własnych zainteresowań i potrzeb samorozwoju dzięki powstaniu nowych lub udostępnieniu istniejących instytucji kultury	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0
Możliwości odpoczynku (miejsca rekreacji)	5 4 3 2 1 0	5 4 3 2 1 0

Zmiany rynku pracy**3. Czy zauważa Pan(i) w ostatnich 5-6 latach zmiany lokalnego (powiatowego) rynku pracy?**

1. ☐ tak, na lepsze, powstają nowe miejsca pracy
2. ☐ i tak, i nie – część miejsc pracy jest likwidowane, ale tworzone są nowe
3. ☐ tak, na gorsze, likwidowane są miejsca pracy
4. ☐ nie, nic się nie zmienia

4. Czy Pan(i) odczuł(a) te zmiany?

1. ☐ tak, osobiście
2. ☐ tak, ktoś z moich bliskich znalazł/stracił pracę
3. ☐ nie

5. Czy zmiany te były szczególnie odczuwalne w ostatnich 2 latach (czas kryzysu europejskiego)?

1. ☐ tak
2. ☐ nie

6. Jak na zmiany na rynku pracy wpływa realizacja działań finansowanych w ramach RPO/środków europejskich?

1. ☐ pozytywnie, dzięki środkom unijnym powstają nowe miejsca pracy
2. ☐ pozytywnie, zatrudniane są osoby, które wcześniej miały niewielkie szanse na pracę (np. ze względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, długość pozostawania bez pracy)
3. ☐ trudno powiedzieć
4. ☐ negatywnie, tworzone miejsca pracy powstają tylko na czas trwania konkretnej inwestycji
5. ☐ negatywnie, wiele z inwestycji bazuje na kadrach z innego regionu lub powiatu – lokalni mieszkańcy nie są zatrudniani

7. Czy miejsce zamieszkania w regionie wpływa na warunki życia mieszkańców?

Zdecydowanie nie – żyje się podobnie w różnych częściach regionu, wszędzie czuje się postęp

5 4 3 2 1

Zdecydowanie tak – wyraźnie odczuwane są różnice w poziomie życia

8. Czy wielkość miejscowości zamieszkania wpływa na warunki życia mieszkańców:

Zdecydowanie nie – żyje się 5 4 3 2 1 Zdecydowanie tak – wyraźnie
podobnie w różnych częściach odczuwane są różnice w
regionu, wszędzie czuje się postęp poziomie życia

9. Czy rozważa Pan(i) zmianę miejsca zamieszkania w obrębie województwa?

Zdecydowanie nie – żyje się 5 4 3 2 1 Zdecydowanie tak – chcę
podobnie w różnych częściach przenieść się w miejsce, gdzie
regionu, wszędzie czuje się postęp żyje się lepiej

10. Czy rozważa Pan(i) zmianę miejsca zamieszkania/migację poza obszar województwa?

Zdecydowanie nie – tu żyje się 5 4 3 2 1 Zdecydowanie tak – chcę
dobrze przenieść się w miejsce, gdzie
żyje się lepiej

Atrakcyjność województwa jako miejsca do życia, pracy i odpoczynku**11. Jak – ogólnie – ocenia Pan(i) warunki życia w naszym województwie i w szczególności w Pana (Pani) najbliższym otoczeniu/powiecie:**

Jak ocenia Pan(i) atrakcyjność w następujących kategoriach:	województwa (5- bardzo wysoka, 1 – bardzo niska)	powiatu (5- bardzo wysoka, 1 – bardzo niska)
Miejsce inwestycji gospodarczych	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Miejsce turystyczne	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Rynek pracy – dostęp do miejsc pracy	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Rynek pracy – wysokość wynagrodzeń	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Oferta kulturalna i rekreacyjna	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Dostęp do edukacji i możliwości rozwoju osobistego	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Poziom rozwoju otoczenia społecznego (usług opiekuńczych, itp.)	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Jakość środowiska naturalnego	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Poziom bezpieczeństwa osobistego	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1
Poziom rozwoju infrastruktury technicznej (ilość i jakość dróg, rozwój możliwości transportu, rozwój oczyszczalni ścieków, itp.)	5 4 3 2 1	5 4 3 2 1

Informacje o respondencie

Gmina .....

Płeć ☐ kobieta ☐ mężczyzna

Wiek ..... lat

12. Wykształcenie

1. ☐ gimnazjalne i niższe 2. ☐ zawodowe
3. ☐ średnie 4. ☐ wyższe
5. ☐ inne .....

16. Czy Pan(i) pracuje?

1. ☐ przedsiębiorca, branża .....
2. ☐ praca najemna, zawód wykonywany .....
2a. wymiar zatrudnienia ☐ pełny etat ☐ niepełny etat
2b. sektor ☐ publiczny ☐ prywatny
3. ☐ rolnik 4. ☐ bezrobotny
5. ☐ uczeń, student 6. ☐ czasowo nie pracuje 7. ☐ emeryt, rencista

3. Wywiad indywidualny pogłębiony IDI

Skuteczność Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 w ocenie ekspertów Wywiad indywidualny pogłębiony IDI

Szanowni Państwo,

Pracownia Badań Soma na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego realizuje badanie służące ocenie, w jakim stopniu działania podjęte dotąd w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WK-P przyniosły oczekiwane rezultaty, czy pozwolą one na realizację celu strategicznego i szczegółowych RPO. Chcielibyśmy z Państwa pomocą rozstrzygnąć, co wpływa na tę skuteczność i efektywność, zarówno po stronie zachowań beneficjentów, jak i przyjętych rozwiązań organizacyjnych. Prosimy także o opinie, jakie dostrzegacie Państwo zagrożenia i możliwości dalszej realizacji Programu.

Badanie jest w pełni anonimowe – zależy nam na Państwa szczerych odpowiedziach.

Dziękujemy!

Skuteczność realizacji Programu. Bariery i szanse

1. Czy obserwuje Pan(i) jakieś okoliczności, które mogą sprzyjać skutecznej realizacji celów RPO?
  - a. zewnętrzne (zmiany gospodarcze, społeczne, polityczne)
  - b. wewnętrzne (związane z aktywnością potencjalnych beneficjentów, z aktywnością IZ, sposobem procedowania – np. doбором i sprawozdawaniem wskaźników RPO)?
2. Czy obserwuje Pan(i) jakieś okoliczności, które mogą zagrozić skutecznej realizacji celów RPO?
  - a. zewnętrzne (zmiany gospodarcze, społeczne, polityczne)
  - b. wewnętrzne (związane z aktywnością potencjalnych beneficjentów, z aktywnością IZ, sposobem procedowania), w szczególności:
    - i. jaki wpływ na realizację celów RPO ma charakter wykazu wskaźników, sposób ich doboru, sposób ich sprawozdawania?
    - ii. jaki wpływ na realizację celów RPO ma popyt na poszczególne działania?
3. Na które z tych wymienionych czynników (zagrożeń) może oddziaływać IZ? I w jaki sposób?
4. Czy, a jeśli tak to jakie, podejmowano dotąd środki zwiększające skuteczność realizacji celów Programu?
  - a. Które z tych rozwiązań uważa Pan(i) za szczególnie trafne, a które okazały się mniej pomocne? Dlaczego?

Efektywność realizacji Programu. Bariery i szanse

5. Co Pana(i) zdaniem może wpływać na efektywność realizowanych projektów? Jakie czynniki (np. makroekonomiczne lub społeczne) mogą powodować, że koszt jednostkowy jest wyższy niż pierwotnie zakładano?
6. Które z obszarów finansowanych przez RPO WK-P uznaje Pan(i) za szczególnie ważne dla realizacji celu strategicznego RPO?
7. Które strategiczne sfery objęte finansowaniem RPO WK-P: konkurencyjność gospodarki regionalnej, jakość życia, atrakcyjność województwa dla mieszkańców i atrakcyjność inwestycyjna województwa) uważa Pan(i) za szczególnie zagrożone? Dlaczego?
8. Co w szczególności powoduje trudności w osiągnięciu założonych wskaźników rozwoju regionu?

9. Które z tych trudności leżą:

- a. po stronie beneficjenta
- b. po stronie IZ

9. Czy zauważa Pan(i) wpływ sposobów finansowania projektów na osiągnięte efekty? Jakiego rodzaju zależności Pan(i) zauważa? Czy sposób finansowania projektu (tzw. inżynieria finansowa) ma różny wpływ na efektywność projektów realizowanych w ramach różnych osi priorytetowych?

Rozwiązania zagrożeń dla Programu

10. Jakie działania naprawcze stosowano dotąd w tych sferach, które uznawano za zagrożone? Proszę podać przykład rozwiązania – wg Pana(i) skutecznego i takiego, które okazało się mało skuteczne. Co wpłynęło na skuteczność zastosowanych działań naprawczych? Na które z tych czynników (zwiększających lub obniżających skuteczność) ma wpływ IZ?

11. Jak w przyszłości zwiększyć szanse na skuteczność działań naprawczych? Jakie działania można podjąć, by zapewnić skuteczną realizację założonych celów startegicznego i szczegółowych?

7. Spis tabel i rysunków

7.1. Spis tabel

Tabela 1. Proporcje w próbie z uwzględnieniem miejsca zamieszkania.....	25
Tabela 2. Proporcje w próbie z uwzględnieniem wieku mieszkańców	25
Tabela 3. Proporcje w próbie z uwzględnieniem płci mieszkańców	26
Tabela 4. Struktura próby badawczej – badanie beneficjentów RPO WK-P.....	26
Tabela 5. Operacjonalizacja pytań badawczych – logika badania	27
Tabela 6. Wybór wskaźników zaproponowanych przez IZ RPO.....	35
Tabela 7. Liczba bezpośrednio utworzonych etatów oraz przewidywana całkowita liczba bepośrednio utworzonych nowych etatów w podziale na działania	39
Tabela 8. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013.....	41
Tabela 9. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013.....	42
Tabela 10. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	48
Tabela 11. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	49
Tabela 12. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	57
Tabela 13. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	58
Tabela 14. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	63
Tabela 15. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	64
Tabela 16. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	69
Tabela 17. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	69
Tabela 18. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	75
Tabela 19. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	76
Tabela 20. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	79
Tabela 21. Procent realizacji wskaźnika w stosunku do wartości zakładanej w roku docelowym 2013	79
Tabela 22. Wpływ działań osi priorytetowych na realizację celów poszczególnych osi Programu.....	82
Tabela 23. Poziom realizacji celu szczegółowego 1: zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego	84

Tabela 24. Poziom realizacji celu szczegółowego 2: zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu	84
Tabela 25. Poziom realizacji celu szczegółowego 3: poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców	85
Tabela 26. Prognozowany poziom realizacji celów szczegółowych i strategicznego przy uwzględnieniu dostępnej alokacji	86
Tabela 27. Wskaźniki kontekstowe realizacji celów RPO WK-P	86
Tabela 28. Liczba etatów utworzona w ramach realizowanego projektu – deklaracje beneficjentów.....	90
Tabela 29. Efekty projektu obserwowane mimo zakończenia finansowania	92
Tabela 30. Osiągnięcie efektów projektu bez finansowania RPO	92
Tabela 31. Zmiany otoczenia technicznego w ostatnich 5-6 latach.....	94
Tabela 32. Oddziaływanie projektów RPO na możliwości funkcjonowania firmy/institucji – wartości średnie	96
Tabela 33. Oddziaływanie RPO na zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego jako obszaru aktywności gospodarczej, lokalizacji inwestycji – wartości średnie	97
Tabela 34. Ocena warunków życia w województwie i w najbliższym otoczeniu.....	98
Tabela 35. Wpływ realizacji działań finansowanych w ramach RPO/środków unijnych na zmiany na rynku pracy	99
Tabela 36. Nakłady brutto na badania i rozwój w województwie kujawsko-pomorskim i Polsce.....	106
Tabela 37. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w %	106
Tabela 38. Liczba zgłoszonych patentów w Polsce i województwie kujawsko-pomorskim ..	107
Tabela 39. Liczba placówek w województwie kujawsko-pomorskim, 2011/2012	110
Tabela 40. Absolwenci szkół wyższych na 10 tys. ludności w Polsce i województwie kujawsko-pomorskim w latach 2005-2011.....	110
Tabela 41. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych/lekarze na 10 tys. ludności w Polsce i w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2005-2011.....	112
Tabela 42. Ocena otoczenia społecznego w województwie kujawsko-pomorskim i w poszczególnych powiatach.....	112
Tabela 43. Poziom alokacji a wartości wskaźników możliwe do osiągnięcia dla poszczególnych działań	115

7.2. Spis rysunków

Rysunek 1. Przedmiot badania	16
Rysunek 2. Koncepcja badania	17
Rysunek 3. Dobór metod do poszczególnych obszarów badań.....	18
Rysunek 4. Wskaźniki horyzontalne – poziom realizacji celu strategicznego.....	37
Rysunek 5. Poziom realizacji celów strategicznego i szczegółowych na podstawie wskaźników Programu.....	85
Rysunek 6. Zmiany otoczenia technicznego związanego z siecią komunikacji w województwie w ostatnich 5-6 latach	95

Rysunek 7. Wpływ projektów RPO na pozycję finansową firmy/odbior instytucji przez mieszkańców w %.....	97
Rysunek 8. Ocena rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w %.....	100
Rysunek 9. Ocena warunków życia w % w zależności od miejsca zamieszkania i wielkości miejscowości	103
Rysunek 10. Wpływ projektu na nierówności społeczne w %	104
Rysunek 11. Wpływ projektów RPO na wykorzystanie rezultatów badań naukowych w % .	105
Rysunek 12. Zmiany w zakresie edukacji i kultury w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnich 5-6 latach w %	109
Rysunek 13. Zmiany w zakresie ochrony zdrowia w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnich 5-6 latach w %	111
Rysunek 14. Możliwy poziom realizacji osi przy pełnym wykorzystaniu alokacji	114

8. Dodatkowe źródła informacji

8.1. Raporty ewaluacyjne realizowane dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego:

1. Analiza kierunków wsparcia udzielonego mikroprzedsiębiorcom w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (2011)
2. Analiza potrzeb rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego w kontekście nowej perspektywy finansowej UE 2014-2020 (2012)
3. Ocena celowości wydatkowania środków EFRR poprzez osiągnięcie założonych wskaźników w RPO WK-P (2010)
4. Ocena wpływu projektów dofinansowanych w ramach RPO WK-P na realizację celów Strategii Lizbońskiej (2010)
5. Prognoza oddziaływania makroekonomicznego realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007-2013
6. Raport oceny szacunkowej projektu RPO WK-P przekazany w listopadzie 2006 r. oraz suplement do tego raportu (2007)

8.2. Inne wykorzystywane raporty ewaluacyjne

7. Ocena wpływu Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia i wybranych Programów Operacyjnych na lata 2007-2013 na gospodarki polskich województw przy pomocy modeli regionalnych HERMIN (2006)
8. Ocena wpływu środków pomocowych (w tym RPO Wł) na rozwój turystyki, sportu, rekreacji i kultury w regionie łódzkim (2010)
9. Ocena wpływu wykorzystania środków zewnętrznych w latach 2000-2008 na zwiększenie spójności wewnątrzregionalnej województwa łódzkiego w kontekście realizacji RPO Wł (2009)
10. Ocena wybranych wskaźników przygotowanych przez IZ dla monitorowania Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 (2010)
11. Oszacowanie wartości wskaźników odzwierciedlających cele Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013 przy użyciu modelu makroekonomicznego HERMIN (2010)

12. Wpływ realizacji inwestycji finansowanych z funduszy unijnych na kształtowanie się głównych wskaźników strategicznych - Narodowego Planu Rozwoju i Narodowej Strategii Spójności oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym za pomocą modelu krajowego i modeli regionalnych HERMIN (2008)
13. Wpływ realizacji polityki spójności na kształtowanie się głównych wskaźników dokumentów strategicznych - Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 i Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 oraz innych wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowymi i regionalnym (2009)
14. Wskaźniki realizacji Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2007-2013 - ocena makroekonomicznego wpływu 16 RPO na gospodarki regionalne przy użyciu modeli HERMIN (2007)

8.3. Pozostałe raporty i materiały

15. Boni M. (red.), Raport: Polska 2030. Wyzwania rozwojowe, Warszawa: Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (2009),
www.premier.gov.pl/files/file/Dokumenty/PL_2030_wyzwania_rozwojowe.pdf
16. Czapiński J i T. Panek (red.), Diagnoza Społeczna 2011. Warunki i jakość życia Polaków. Raport, Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego (2011),
www.diagnoza.com/pliki/raporty/Diagnoza_raport_2011.pdf
17. Przewodnik po metodach ewaluacji: Wskaźniki Monitoringu i Ewaluacji, Komisja Europejska (2006), www.ewaluacja.gov.pl/ewaluacja_wstep/documents/wskazniki170707.pdf
18. Zaleski J, Tomaszewski P., Zembaty M., Wojtasiak A. i J. Bradley, Regionalny model HERMIN gospodarki województwa pomorskiego - Podręcznik (2005),
www.germin.pl/images/stories/Pomorskie/pomorskie2005.pdf.